

lter humilitate ostendit non solum in lauan do pedes s; et aliter. Non enim antequam recuberet s; postquam refederunt omnes: tunc surrexit: deinde non solum lauit: s; vestimenta deponit. linteum precinxit et peluim implet: et non alij impleri iussit: sed omnia operatur: ostendens quod cum omni studio oportet talia facere. **ORIGE.** Adyptice autem prandibus esse dignoscitur: et ante terminum diei spiritualis: qui in vita presenti consideratur: et his qui introducuntur conueniens existit: cena vero finalis et his qui iam ultra progressi sunt apponitur: Aliter quoque poterit quis asserere prandium fore intentionem scripturarum antiquarum: cenam vero recondita in nouo testamento mysteria. Puto autem quod cum vna cum iesu cenant: et in finali vite presentis die secum conuiuuntur: egent lauacro quodam: non utique erga quod primum ut ita loquar corporis et anime sed quod ad vltima et postrema que terre necessario herent. Dicit autem quod cepit lauare pedes: nam postmodum lauit et finiuit loturam: quia pedes apostolorum fuerunt contaminati: iuxta illud: Omnes vos scandalizabimini ista nocte in me. Postea autem perfecit eos lauare: purgans eos ut ultra non sedentur. **AVGV.** Posuit autem vestimenta sua: qui cum in forma dei esset semetipsum exinanuit: precinxit se linteis: qui formam serui accepit: misit aquam in peluim unde lauaret pedes discipulorum: qui in terram sanguinem fudit quo immundiciam dilueret peccatorum. Linteis autem quo erat precinctus pedes quos lauerat tersit: qui carne qua erat indutus: euangelistarum vestigia confortauit: et linteis quidem ut se precingeret: posuit vestimenta que habebat: ut autem formam serui acciperet: quando semetipsum exinanuit: non quod habebat deposuit: sed quod non habebat accepit: crucifigendus sane suis expositus est vestimentis: et mortuus inuolutus est linteis: et tota eius passio nostra purgatio est. **V**enit ergo ad symonem petrum. Et dicit ei petrus: Domine tu mihi lauas pedes. Respondit iesus et dixit ei. Quod ego facio tu nescis modo: scies autem postea. Dicit ei petrus: Non lauabis mihi pedes in eternum. Respondit ei iesus: Si non lauero te: non ha-

bebis partem mecum. Dicit ei simon petrus: Domine non tantum pedes meos: sed et manus et caput. Dicit ei iesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis sed non omnes. Sciebat enim quis nam esset qui traderet eum: propterea dixit non estis mundi omnes.

ORIGE. Sicut medicus plurimum egrotorum intentus cure: ab his qui magis indigent: propria curam incipit: sic et christus qui pedes abluuit discipulorum exordium ab his qui magis erant sedit: et sic vltimo venit ad petrum quasi minimum alius indigentes lotura pedum: unde dicitur. Venit ergo ad symonem petrum cui quodammodo ad resistendum pene munda pedum disciplina persuadebat: unde sequitur: Et dixit ei petrus: Domine tu mihi lauas pedes. **AVGV.** Quid est. Tu: quid est tibi: cogitanda sunt potius ista dicenda: ne forte quod ex his verbis aliquatenus quidem digne concepit anima: non explicet lingua. **CHRY.** Vel si petrus primus erat: sed credibile est proditorum stultum existentem ante eum recubuisse: quod euangelista significauit cum dixit. Cepit lauare: deinde venit ad petrum. **THEOPHI.** Ex quo patet quod non primus lauit petrum: ex ceteris vero discipulis nullus tentauisset ante petrum lauare. **CHRY.** Quereret autem utique quis quare nullus eorum prohibuit: sed solus petrus: quod non parui amoris et verecundie erat. Ex hoc igitur mihi videtur prius solum proditorem lauasse: deinde ad petrum venisse: et alios discipulos per eum de reliquo castigatos. Si enim quoniam ex ceteris lauare cepisset prohibuisset dominum: et dixisset quod petrus dixit. **ORIGE.** Vel aliter: Omnes porrigebant pedes decernentes quod tantus non irrationabiliter eorum lauaret pedes: solus autem petrus nullam aliam considerationem conferens: tanquam reuerens iesum: non prebebat pedes suos ad lauandum: sepe enim scriptura designauit petrum feruidum ad insinuandum que sibi visa sunt utiliora et meliora. **AVGV.** Vel aliter: Non debemus purare hoc petrum inter ceteros formidasse atque recusasse: cum et id alij ante ipsum libenter vel equant-

mittere fieri permisissent: non enim ita intelligendum est quasi aliquibus iam lauisset: et post eos venisset ad primum. Quis enim nesciat primum apostolorum esse beatissimum petrum: sed quod ab illo ceperit: Quando ergo pedes discipulorum lauare cepit: venit ad eum a quo cepit. id est ad petrum: et tunc petrus expauit: quod etiam quilibet eorum expauesceret. Sequitur: **Rñ.** iesus et dixit ei: quod ego facturus sum tibi. nunc scis. aut postea. **CHRY.** id est humilitatem huius doctrine: et quomodo humilitas sufficit in deum perducere. **ORIGE.** Vel insinuat dominus quod hoc erat mysterium. Lauando enim et exsiccando pedes eorum: faciebat eos deciores debentes euangelizare honesta: ut ostendere valent iter factum ac pergere per eum qui dixit: Ego sum via. oportebat autem lauare pedes discipulorum a iesu deponente vestimenta ut mundos pedes mundiores efficiat: vel ut in mundiciam pedum discipulorum suscipiat in proprium corpus: per linteam quo solo percussus manebat: ipse namque languores nostros portauit. Attende etiam quod cum debeat pedes discipulorum abluere: non aliud tempus elegit: quam cum diabolus iam intrauerat in cor iude: ut eum proderet: et futura pro hominibus dispensatio imminerebat. nam ante hoc non erat oportunitas pedes discipulorum lauare a iesu. Quis enim pedum eorum sordiciam iterum diu temporis usque ad passionem lauisset: Sed neque tempore passionis: alter enim iesus non aderat qui pedes eorum lauaret: sed neque post dispensationem: illo namque tempore spiritus sancto superueniente eorum loti sunt pedes. Huius ergo mysterij dicit dominus petro: tu non es capax sed post haec nosces cum illud perceperis illustratus. **AVGV.** Nec tamen ille dominici facti altitudinis exterritus permittit fieri: quod cur fieret ignorabat: sed usque ad suos pedes humilem christum videre non potest sustinere. Nam sequitur: Dicit ei petrus non lauabis mihi pedes in eternum. hoc est nunc habetis. Hoc quippe in eternum non fit quod nunc fit. **ORIGE.** Ex hoc autem accipimus exemplum quoniam possibile est quicquid scriptum purum propositum dicere propter ignorantiam quod sibi non prodest. Petrus enim ignorans hoc esse conueniens: primo quidem quasi dubitans suauiter dixit: Domine tu mihi lauas pedes: Secundo, Non lauabis mihi

pedes in eternum: quod erat prohibitum: eperis perducens cum ad habendum partem cum iesu in quo etiam non tantum iesum arguit inuenienter lauantes pedes discipulorum: sed etiam condiscipulos indecenter suos pedes porrigentes. cum ergo non esset expediens petro proprium responsum: non permisit illud dominum verificari. nam subditur: Respondit ei iesus: Si non lauero te: non habebis partem mecum. **AVGV.** Ita dictum est: Si non lauero te: cum de solis pedibus ageretur quomodo dicitur ci solet: calcas me: quando sola planta calcat. **ORIGE.** Qui autem recusant haec et similia tropologizare dicant: quomodo probabile est cum qui ob reuerentiam iesu dixit: Non la. mihi pe. in eter. non habiturum partem cum dei filio: propter non lauare pedes ab eo: sicut propter imane scelus: et ideo prestandi sunt pedes. id est mentis affectus lauandi a iesu ut sint pedes nostri deciores: et presertim cum emulantes potiora dona volumus annumerari eis qui euangelizant bona. **CHRY.** Ideo autem non dixit cuius gratia hoc faciebat: sed minas imposuit: quod ille nequaquam persuasus esset: audiens enim: Scies autem postea. non dixit doce igitur me ut permittam: sed quando comminatus est id quod maxime timebat. scilicet separari ab eo tunc permisit. **ORIGE.** Hoc dicto utemur quod eos qui indiscretus se facere statuerunt quod eis non prodest: nam ostendendo illis quod non sunt habituri partem cum iesu: dum presumptuosum decretum obseruant: admonemus illos ne imitentur male decretis: etiam si iure iurando ex multo impetu illud firmauerunt. **AVGV.** At ille amore et timore perturbatus: plus expauit christum sibi negare: quam usque ad suos pedes humiliari. unde sequitur: Dixit ei si. pe. do. non tamen pe. me. sed et manus et caput. **ORIGE.** Manus autem lauare nolbat iesus continens quod dicebantur quoniam discipuli tui non lauant manus cum panem manducant. caput autem submergi nolbat: in quo imago et gloria patris extiterat: satis est autem ei ut pedes lauandos porrigeret. unde sequitur: Dixit ei iesus: quod lo. est: non in di. nisi ut pedes. sed est in un. to. **AVGV.** Totus utique praeter pedes: vel nisi pedes quos habet oportet lauare: homo enim in baptismo totus abluatur: non praeter pedes: sed totus omnino: verum tamen cum rebus humanis postea vivit: utique

terra calcas. Ipsi igitur humani affectus sine quibus in hac mortalitate non viuitur: quasi pedes sunt: ubi et humanis rebus afficimur: ut si dixerimus: quod peccatum non habemus: nos ipsos decipiamus. Si autem confitemur peccata nostra: quod pedes discipulorum lauit: nobis peccata dimittit: usque ad pedes quibus conuersamur in terra. **ORIGE.** Impossibile autem puto non contaminari extrema aie et infima eius: quoad quod ad homines perfectus quis esse putatur: plurimi autem et post baptismum impleant puluere scelerum usque ad verticem: qui vero legitime discipuli christi sunt: erga solos pedes indigent lauatione. **AVGV.** Ad seclentia. Ex hoc autem quod hic dicitur intelligitur quod iam petrus baptizatus fuerat: intelligimus enim eius discipulos per quos baptizabat iam fuisse baptizatos: siue baptismo iohannis sicut nonnulli arbitrantur: siue quod magis credibile est baptismo christi. Neque enim reuertit ministerium baptizandi: ut haberet baptizatos seruos per quos ceteros baptizaret: qui non desunt humilitatis ministerio quando eis pedes lauit. vnde sequitur: Et vos mundi estis: sed non omnes. **AVGV.** Hoc quid sit: ne queramus ipse euangelista patefecit adiungens: Sci enim quisnam esset qui tra. eum: prope. di. Non estis mundi. omnes. **ORIGE.** Quod ergo dicit. Vos mundi estis: refert ad. xi. quod vero subdit: Sed non omnes dicitur propter iudam existentem in mundum. primo quidem quia pauperes non erant sibi cure: sed fur erat: demum diabolo ingressu in cor eius ut proderet christum. Lauiat autem pedes postquam mundi erant quoniam gratia transcedit necessitate et sicut dicit iohannes: Mundus mundificet adhuc. **AVGV.** Vel quod ipsi discipuli cum loti essent: non opus habebant nisi pedes lauare: quod dum in isto seculo viuit homo: humanis affectibus terrarum velut pedibus calcas contrahit. **CHRY.** Vel aliter: Non dicit eos mundos: ut a peccatis erutos estimet: victima nondum oblata: sed eaque cognitionis est mundatione dicit: iam enim ab errore iudaico eruti erant.

Postquam ergo lauit pedes eorum: accepit vestimenta sua: et cum recubisset iterum dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me magister et domine: et bene dicitis: Sum etenim. Si

ergo ego laui pedes vestros Dominus et magister: et vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis: ut quemadmodum ego feci vobis: ita et vos faciatis.

AVGV. Ad memor dominus se promissis se sciaz facti sui petro dicens: Scies autem postea quod sit quod feci: docere nunc incipit. vnde dicit: Postquam ergo la. pe. eorum: acce. ve. sua et cum recu. ite. di. eis. Sci. quod se. vo. **ORIGE.** Quod vel interrogatiue proferat ut ostendat facti magnitudinem. vel imperatiue ut eorum erigat intellectum. **ALCVI.** Adyslice autem impleta redemptionis nostre purgatione per sanguinis sui effusionem accepit vestimenta sua: tertia die de sepulchro resurgens: et eodem corpore iam immortaliter vestitus et cum recubisset ascendens in celum in dextera paterna diuinitatis recubens: ide vultur ad iudicandum. **CHRY.** Non autem adhuc ad solum petrum sed ad omnes loquitur. d. Vos vo. me ma. et do. i quo coram iudicio assumit: deinde ut non illorum gratie esse putent: hec verba subiungit: Et bene di. sum etenim. **AVGV.** Hoc preceptum est: Non te laudet os tuum sed laudet te os patris tui. periculosum est enim sibi placere: cui cauendum est superbire. Ille autem qui super omnia est quantumque se laudet: non se extollit excelsius nec potest recte dici arrogans deus: nobis namque expedit deum nosse: non illi. Nec eum quisque cognoscit: si non se iudicet ipse qui nouit. Si ergo non se laudando quasi arrogantiam vitare voluerit: nobis sapientiam denegabit. Quomodo autem arrogantiam veritas timet? Et quidem quod magistrum se dicit: nemo reprehenderet etiam qui eum nihil aliud quam hominem crederet: quoniam id profiteretur quod et ipsi homines in quibus libet artibus usque adeo sine arrogantia profiterentur ut professores vocentur. Quod vero dominum discipulorum se dicit: cum sint in seculo ingenui. quod ferat in homine? Sed cum deus loquitur: nulla est elatio tante celsitudinis: nullum mendacium veritatis: nobis subiacere utile est illi celsitudinem: seruire veritati. Ideo bene ergo dicitis: vocando me magistrum et dominum. quod sum. nam si non esse quod dicitis: male diceretis. **ORI.** Et illi quidem non bene dicunt. Domine: quibus dicit: Discedite a me quod operamini iniquitatem: sed apostoli bene dicunt: Ad magister et domine. non enim eis nequitia dominabitur: sed verbum dei. Sequitur. Si ergo

ego la. pe. ve. dñs ⁊ ma. ⁊ vos de. al. alte. la. pe. **CHRY.** A maiorib⁹ rebus accipit exēplum vt qđ minus est operemur nā ipse quidem dñs est: nos autē ad cōseruos facim⁹ si fecerimus. ⁊ ideo subdit: Exemplū enī de. vo. vt quēad. ego se. vo. ita ⁊ vos fa. **BEDA.** Prīmū dñs egit factis qđ postmodū docuit vbi s̄ fm̄ illud: **Le. ie. fa. ⁊ do. AVGV.** Hoc ē beate petre qđ nesciebas hoc tibi postea sciendū promisit. **ORIGE.** Considerandū vō est si necessarium est quēlibet volētem disciplinam iesu p̄ficere. velut debitum opus p̄sequi lauariū sensibiliū pedū: propter hoc dicit: Debe. ad i. la. pe. S; hic mos vel non sit: vel admodum raro. **AVGV.** Est enim apud plerosq; cōsuetudo huius humilitatis cum se inuicem hospitio suscipiūt: et faciunt hoc sibi inuicem fratres: et opere ipso visibili. Multo enī melius est ⁊ sine controversia verius: vt etiā manibus fiat: ne dedit gnet qđ fecit christus facere christian⁹. Cum enī ad pedes fratres inclināt corpus etiā in corde ipso excitat: vel si iam inerat: cōfirmat humilitatis affectus. Sed excepto hoc morali intellectu: nūqd̄ etiā frater fratrē a delicti poterit cōtagione mūdare? Sed cōfiteamur inuicem delicta nostra inuicē nos delicta doneamus: ⁊ pro nostris delictis inuicem oremus: atq; ita quodāmodo inuicē pedes nostros lauemus. **ORIGE.** Vel aliter. Hoc lauariū spūale pedū de quo dictum est: p̄ncipaliter qđem a nullo nisi a solo iesu pōt effici: secundario vō a discipulis eius quibus dixit: Vos debe. ad in. la. pe. Iesus. n. lauit pedes discipulorū inquantū magister: ⁊ seruoꝝ ī eo qđ dñs. Hic autem est finis magistri vt discipulum faciat sicut se: quod de saluatore apparet: qui p̄ ceteris magistris ⁊ dñis vult vt fiant eius discipuli quasi magister ⁊ dñs: non habentes spiritum seruitutis sed spūm filiationis: in quo clamāt Abba pater. Prūius ḡ qđ fiant ⁊ magister ⁊ dominus: egēt lauacro pedū: velut īsufficiētes discipuli: ⁊ adhuc sapientes spūm seruitutis. Cū autē aliquis eorum status magistri attingit ⁊ dñi: tunc imitari poterit eum qui lauit discipulorum pedes: ac lauare pedes per doctrinam quasi magister. **CHRY.** Adhuc autez p̄uocans eos ad lauandum pedes subiungit: Amē amē di. vo. Non est ser. ma. do. suo: neq; apo. maior eo

qđ mi. illū. q. d. Si ergo hec a me scā sūt: multo magis a vobis opoz hec fieri. **THEO.** Necessario etiā hic apostolos admonet: quia enim ad dignitates habebant attingere: ⁊ hic quidem maiores hic minores: ne insurgant ad inuicem: serenat conscientiam omnium.

C In die parasceues. Joannis. xviij. xix. ca. passio.

Hec cum dixisset iesus: egressus ē cum discipulis suis trans torrentē cedron: vbi erat hortus ī quem introiit ipse ⁊ discipuli ei⁹

Sciebat autē ⁊ iudas qui tradebat euz locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.

AVGV. Terminato sermone quem post cenā dñs ad discipulos habuit: adiuncta oratione quam dixerat ad patrem: eius passionē 10 annes euangelista sic exorsus est. Hec cū dixisset iesus: egressus est cum discipulis suis trans torrentem cedron: vbi erat hortus: in quem introiit ipse ⁊ discipuli eius. Non autem continuo hoc factum est cum ei⁹ illa finita esset oratio: sed alta quedam sunt interposita que ab isto pretermissa apud alios euangelistas leguntur. **AVGV.** de concordā. euāgē. s̄ acta est enim p̄tentio inter eos quis eoz videret eē maior: sicut lucas p̄memorat. Dixit etiam ipse petro: sicut ipse Lucas subiungit: Ecce sathanas expetiuit vos vt cibaret sicut triticuz: ⁊ cetera que ibi sequunt: Et hymno dicto: sicut **Mattheus ⁊ Marcus** cōmemorant: Exierunt in montem oliueti. **Lō** terit ergo narrationē **Matthe⁹** ⁊ dixit: Tūc venit iesus cum illis in villam que dī **Bethsemani.** Iste locus est quem commemorat hic **Joannes:** vbi erat hortus in quem introiit ipse ⁊ discipuli eius. **AVGV.** super **Joā** nē: Ad hoc ergo valeat qđ dictū ē. Hec cum dixisset: vt nō eū an̄ opinemur īgressum qđ illa verba finiret. **CHRY.** Sed p̄pter qđ nō dixit: **Essans** ab orōne venit illuc: quoniam oratio illa fuit loquela p̄pter discipulos scā. De nocte autem vadit ⁊ flumen pertransit: ⁊

properat ad locum pdicti cogniti: auferres
 bis q insidiant laborē. ⁊ ostēdēs discipulis:
 qm volēs ad mortē venit. **ALCVI.** Di-
 cit autem: Trās torrentē cedron: idest cedro-
 rum. genitiuus enim est grecus. Trāsit tor-
 rentē: quia de torrente passionis bibit: vbi erat
 hortus vt peccatum quod in horto cōmissum
 fuerat in horto deleret. **Paradisus** enī hort⁹
 deliciarum interpretatur. **CHRY.** Me autē
 audiens hortum eum occultari estimes: sub-
 iungit. Sciebat autem ⁊ iudas q tradebat euz
 locum: quia frequenter Iesus conuenerat il-
 luc euz discipulis suis. **AVGV.** Ibi ergo
 lupus ouina pelle contactus: ⁊ inter oues al-
 to patrisfamilias p̄silio toleratus didicit: vbi
 ad tps exiguum dispergeret gregē ifidijs ap-
 petendo pastorem. **CHRY.** Multotiens
 aut ibi cum discipulis Iesus singulariter con-
 uenerat: de necessarijs loquēs: ⁊ que nō erat
 fas alios audire. **Facit autem hoc** in monti-
 bus ⁊ in hortis maxime purum a tumultibus
 inquirēs semper locuz: ne mens impediatur
 ab auditiōe. Ideo autē iudas illuc venit quo-
 niam multotiens christus extra pernoctabat.
 Iuisset autem ad domum si putasset cum ibi i-
 uenire dormientem. **THEO.** Nouerat et
 iudas dominum festo tēpore consueuisse sp̄
 docere discipulos aliquod sublime. Erat autē
 solitus docere huiusmodi mystica in talib⁹ lo-
 cis: ac quoniam tunc dies erat solēnis: arbi-
 tratus est illum esse illic ⁊ discipulos docere
 que ad celebritatem spectabant.

Et Judas ergo cum accepisset cohor-
 tem: ⁊ a pontificibus ⁊ phariseis mini-
 stros: venit illuc cum laternis ⁊ facibus
 ⁊ armis. Iesus itaqz sciens omnia que
 ventura erant super eum: processit ⁊ di-
 xit ad eos. Quem queritis? **Respōde-**
runt ei: Iesum nazarenuz. **Dicit ei ie-**
sus: Ego sum. **Stabat autem ⁊ iudas:**
 qui tradebat eum cum ipsis. **Et ergo**
dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsū:
 ⁊ ceciderunt in terram. **Iterum ergo i-**
terrogauit eos quem queritis? Illi au-
 tem dixerunt: Iesum nazarenum. **Re-**
spōdit Iesus: dixi vobis quia ego suz:

Si ergo me queritis finite hos abire.
Et impleretur sermo quem dixit: qz
 quos dedisti mihi non perdidit ex eis
 quēqz.

GLO. Stenderat euangelista quō iudas
 ad locū vbi christus erat peruenire potuerit:
 nunc ostendit quō illuc puenit dicēs: Judas
 ergo cū accepisset cohortē ⁊ a pontificibus et
 phariseis ministros: venit illuc cū laternis ⁊
 facibus ⁊ armis. **AVGV.** Cohors nō iu-
 deorum sed militū fuit. A p̄siede itaqz intelli-
 gatur accepta: tāqz ad tenendum reum serua-
 to ordine legitime potestatis: vt nullus tenen-
 tibus auderet obfistere: qzqz ⁊ man⁹ tāta fue-
 rat p̄gregata: ⁊ sic armata veniebat: vt vel ter-
 reret vel etiā repugnaret: si quisqz christū de-
 fendere auderet. **CHRY.** S3 qualiter co-
 horti suaserūt: qz milites erāt: pecuniarū gra-
 tia oīa facere meditates. **THEO.** **Facēs**
 aut afferūt ⁊ laternas: ne xps latēs i tenebris
 fugeret. **CHRY.** Multoties aut alias mī-
 serunt cōprehēdere eū: sed nō valuerūt. vnde
 manifestū est: qz tūc spōte seipsuz dedit. **Pro-**
pter qd subditur: Iesus at sciens omnia que
 ventura erant sup euz: p̄cessit ⁊ dixit ad eos:
 quē queritis? **THEO.** Quirit aut non vt
 volens scire. Nam vtiqz nouerat oīa que vē-
 tura erāt super eum: sed cōstendere volēs qm
 cum p̄sens eēt: ab eis videri nō poterat vel
 discerni. nam sequitur. **Dicit eis iesus.** Ego
 sum. **CHRY.** In medio enī eoz cristēs
 excecauit eozū oculos. quoniam enī nō tenebre
 causa erant: indicauit euangelista dicēs: Quā
 habuerūt lampades. si vero lampades nō es-
 sent: a voce saltem debebant eum agnoscere.
 Si vero ⁊ illi ignorabāt: qualiter iudas igno-
 rauit: qui cum eo fuerat cōtinue? **Et ideo sub-**
dit: Stabat autem ⁊ iudas qui tradebat eum
 cum ipsis. **Facit autem hoc iesus ostendens:**
 quoniam non solum comprehendere euz nō
 possent: sed nec videre in medio existentem:
 nisi ipse concederet. vnde subditur: **Et ergo**
dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsū: ⁊ ce-
 ciderunt in terrā. **AVGV.** Vbi nūc mili-
 tū cohortis: vbi terror ⁊ munimē armorū: vna
 vox turbā odijs ferocē armisqz terribilē sine
 telo villo percussit: repulit: strauit. **Deus enī**
latebat in carne: ⁊ sempitern⁹ dies ita mem-

bris occultabatur humanis: Ut cum laternis
et facibus quæreretur occidendus a tenebris:
quid iudicaturus faciet qui iudicandus hoc se-
cit: Et nunc utiq; per euangelium. Ego suz
dicit christus: et a iudeis expectatur antichri-
stus. ut retro redeant et in terram cadant: quo-
niam deserentes celestia terrena desiderant.

GREGO. super ezechielem: Quid autē
hoc q; electi in faciem: et reprobi retro suz ca-
dunt: nisi q; omnis qui post se cadit: ibi cadit
ubi non videt. qui vero ante se ceciderit: ibi
cadit ubi videt. Iniqui ergo quia in inuisibi-
libus cadunt: post se cadere dicuntur: q; ibi
corruūt ubi quod tunc eos sequitur modo vi-
dere non possunt. Isti vero quia in istis visi-
bilibus semetipsos sponte deiciunt ut in in-
uisibilibus erigantur quasi in facie cadunt: q;
timore compuncti videntes humiliantur.

CHRY. Demum ne quis dicat: quoniam
ipse iudeos ad hoc induxit ut eum occideret:
seipsum in manibus eorum tradens: manife-
ste ostendit eis omnia que sufficiebant eos re-
uocare. Sed quia permanebant in malitia: et
nullam habebant excusationem: tunc seipsuz
in manibus eorum tradidit: vnde sequitur. Ite-
rum ergo interrogauit eos: Quem queritis?
Illi ergo dixerunt: iesum nazarenuz. Respo-
dit iesus: Dixi vobis quia ego sum. **AV-**
GV. Audierant primo: ego sum. sed non
comprehenderant: quia hoc noluit qui potuit
quicquid voluit. veruz si nunq; se ab eis per-
mitteret apprehendi: non quidem illi faceret
propter quod venerant: sed nec ipse faceret p-

ropter quod venerat. Idcirco quia tenere vo-
lentibus et non valentibus ostendit potestatem
suam. tam tenebunt eum ut faciat de nescien-
tibus voluntatem suam. vnde subditur. Si
ergo me queritis finite hos abire. **CHRY.**
q. di. Si me queritis: nihil vobis ad hos co-
mune est: Ecce me ipsum trado vsq; ad vlti-
mam horam ad suos dilectionis conseruanti-
am demonstrans. **AVGV.** Inimicos iu-
bet: et hoc faciunt quod iubet: finunt scilicet
nunc eos abire quos non vult pirc. **CHRY.**
Vnde euangelista ostendens q; hoc non fuit
eorum propositum: sed virtus eius qui compre-
hensus fuerat. subiungit: Ut impleretur ser-
mo quem dixit. q; quos dedisti mihi non per-
didi ex eis quenq;. Idcirco autem non
hanc dixerat que est mortis: sed illam eternam:

euangelista vero et de pñti morte id accepit.

AVGV. Nunquid autem non erant po-
tētia morturi. Quia ergo si tunc morerentur:
perderet eos. nisi quia nondum in euz sic cre-
debant quomodo credunt quoniam non pereunt.

Simon ergo petrus habens gla-
dium eduxit euz et percussit pontificis
seruum et abscidit auriculam eius de-
xtram. Erat autem nomen seruo mal-
chus. Dicit ergo iesus petro: Adit-
te gladium tuum in vaginam. Calicez
quem dedit mihi pater non vis ut bi-
bam illum?

CHRY. Petrus cōfidēs in p̄dicta voce
dñi et in his q; iā facta erant: arma aduersus
eos q; supuenerāt: vñ dī. Simō ergo pe. ha.
gla. edu. eū et p̄ p̄. ser. Sed qualiter q; iussus
erat nō perā h̄re: neq; duo vestimēta gladiuz
h̄z: Adibi vñ hūc formidās p̄parasse duduz.

THEO. Vel ad opus agni illo idigēs se

rebat hūc et post cenā. **CHRY.** S; qual-
iter q; iussus erat non alapa dare: homicida fit: q;
maxime nō se vlcisci iussus ē: h̄ aut nō se vlcī-
scebat: s; magistrum. Demū nōdū p̄fecti ad
huc erāt. s; videbis postea petrū vberatus et
humiliter ferentē. non sine cā aut subdit. Et
absci. ei⁹ au. dex. Videc̄ mihi. n. ipetū apli si
gnificare: qm̄ ad ipm̄ caput ipetū fecit. **AV-**

GV. Solus autē hic euangelista ēt nomē sui
hui⁹ exp̄sūt cū dicit: Erat autē no. ser. mal. sic
lucas solus q; ei⁹ auriculā dñs tetigerit et sa-
nauerit eū. **CHRY.** Tūc. n. miraculū fe-
cit: et erudiēs nos: qm̄ eis q; male faciūt bñfa-
cere o;: et v̄tutē reuelās suā. Momē autē pro-

pterea posuit euangelista: ut his q; tūc legerēt:
liceret q̄rere si v̄e sc̄m̄ sit. Seruū autē cū sum-
mū p̄tūficis dic: q; magnū ē q̄s sc̄m̄ ē: nō so-
lum q; curauit: s; q; curauit cū q; sup eū vene-
rat: et paulo post alapam daturus erat. **AV-**

GV. Malchus autē it̄rptat̄ regnatur⁹. qd
ergo auris p̄ dño amputata: et a dño sanata si-
gnificat: nisi auditū amputata vetustate reno-
uati: ut sit i nouitate spūs: et nō i vetustate lit-
tere: qd cui p̄stitū fuerit a x̄po q; dubitet re-
gnatur⁹ esse cū x̄po: q; aut hū⁹ inuentus est: et
hoc ad illā p̄tinet vetustatē: q; i fuitutē gene-
rat: s; cū accessit sanitas figurata ē et libertas.

THEO. Vel cessio auris dextre sui p̄u-

capis sacerdotū signū erat surditatis eoz: que precipue in principibus sacerdotum inolue-
 rat. Qd̄ autem denuo restituta sit auris signi-
 ficat vltimā reparationē intellectus i israeliti-
 cis veniente helia. **AVGV.** s̄ actum autē
 petri dñs iprobauit ⁊ p̄gredi vltra p̄hibuit.
 vnde sequit̄: Dicit ergo ie. pe. Adite gla. tu-
 um in vaginam. Etenim ille ad patiētā cō-
 monēdus fuit: ⁊ hoc ad itelligentiā cōscriben-
 dum. **CHRY.** Non solum autem minis-
 cum cohibuit: vt mattheus refert: sed ⁊ aliter
 consolatur eum dicens: Calicē quē dedit mi-
 hi pater: nō vis vt bibam illum: ostēdēs quī
 non illorum virtutis que fiebant erant: s̄ sue
 concessionis: ⁊ q̄ nō est deo cōtrarius: s̄ obe-
 diens vsq; ad mortem. **THEO.** In eo autē
 q̄ ipsam calicem dicit q̄ sibi grata ⁊ accepta-
 bilis p̄ salute mortalū mors videatur edisse-
 rit. **AVGV.** Qd̄ autem a patre traditum
 sibi dicit calicem passionis: illud est quod ait
 apostolus. s̄ illo proprio non pepercit: s̄ pro
 nobis omnibus tradidit eum. veruz̄ auctor
 calicis huius est etiam ipse qui bibit. vñ̄ idēz̄
 apostolus dicit: Christus dilexit nos ⁊ tradi-
 dit seipsum pro nobis.

Cohors autem ⁊ tribunus ⁊ mini-
 stri iudeorum comprehenderunt iesuz̄:
 ⁊ ligauerunt eum ⁊ adduxerunt euz̄ ad
 annam primum. Erat enim socer cay-
 p̄be qui erat pontifex anni illius. Erat
 autem cayphas qui consilium dederat
 iudeis: quia expedit vnuz̄ hominē mo-
 ri pro populo.

THEO. Peractis cunctis que sufficien-
 ter se habebant ad p̄hibendum iudeos: cū illi
 hoc nequaq; discernēt tunc duci se p̄misit.
 vnde dī: Cohors ergo ⁊ tribunus ⁊ ministri
 iudeoz̄ cōprehēderunt Iesum. **AVGV.**
 Comprehenderunt ad quez̄ non accesserunt
 nec audierunt: Accedite ad eum ⁊ illumina-
 mini. Si. n. sic accederent non eum manib;̄
 occidendum: sed recipiendum corde compre-
 henderēt. Nunc autem quādo eum illo mo-
 do cōprehēderunt ab eo longius recesserunt.
 Sequitur: Et ligauerunt euz̄. a quo solui po-
 tius velle debuerunt: ⁊ erāt forte in eis q̄ po-
 stea liberati ab eo dixerunt: Dirupisti vincu-
 la mea. Postea vō q̄ per secutores tradente

iuda dñm ligauerunt: vt itelligatur iudas nō
 laudabilis vtilitate traditionis huius: sed sce-
 leris volūate dānabilis: subditur: Et addu-
 xerunt eum ad annam primum. **CHRY.**
 s̄ de delectatione. n. gloriabantur in his que
 fiebant quasi tropheū statuētes. **AVGV.**
 Nec tacet causam cur ita factum sit subdens.
 Erat enim socer cayp̄be: qui erat pontifex an-
 ni illius. Merito ⁊ mattheus cū id breui;̄ nar-
 rare voluisset: euz̄ ad caypham ductum fuisse
 cōmemorat: qz̄ ⁊ ad annam prius ideo duct;̄
 est: q̄ socer eius fuerit: vt intelligendum sit
 eundem caypham fieri voluisse. **BEDA.**
 Quatenus dum a consimili pontifice dāna-
 retur: ipse quoq; minoris criminis reus ha-
 beretur. vel fortassis sic domus eius sita erat
 vt preterire eam non possent: siue diuinitus
 actum est: vt qui erant affines sanguine socia-
 rētur in scelere. Sed quod dicit q̄ esset ponti-
 fer anni illius: sonat contrarium legi: in qua
 preceptum erat. vt vnus esset pontifex: sum-
 mus: quo mortuo succederet ei filius suus: s̄
 iam pontificatus ambitione erat infect;̄. **AL-**
CVI. Refert enim iosephus istuz̄ cayphā
 vnus anni sacerdotium redemisse. Non er-
 go mirum si iniquus pontifex inique iudica-
 uerit: sepe qui per auaritiā ad sacerdotium
 accedit: per iniusticiā in eo suat. **CHRY.**
 Me autē audiēs vincula auditorum tumultuetur
 recoluit prophete quoniam mors eius salus
 fuit orbis terrarum. vnde sequitur: Erat autē
 cayphas qui consilium dederat iudeis: qz̄ ex-
 pediat vnū hominē mori pro populo: tanta
 enim est veritatis superabundantia: vt ⁊ ini-
 mici eam personent.

CSequebatur autem Iesum simō
 petrus ⁊ alius discipulus. Discipul;̄
 autem ille erat notus pontifici et itroi-
 uit cum Iesu in atriu;̄ pontificis. Pe-
 trus autem stabat ad ostium foris. Exi-
 uit ergo discipulus alius qui erat not;̄
 pontifici: et dixit ostiari: et introduxit
 petrum. dixit ergo petro ancilla ostia-
 ria. Nūquid et tu ex discipulis es hois
 istius: dicit ille: Non sum. Stabāt au-
 tez̄ serui et ministri ad prunas quia fri-
 gus erat: et calefaciebant se. Erat autē

cum eis et petrus stans et calefaciēs se.
AVGV. de con. euan. De petri tētatione
que inter domini contumelias facta est: non
eodem ordine omnes narrant. nam ipsas p/
mo cōmemorat mattheus et marcus: deinde
petri tentationem. Lucas vero explicat pri/
tentationes petri: demum domini contume/
lias. Joannes autem incipit petri tentationes
dicere cum dicit: Sequebatur autem iesū si/
mon petrus: et alius discipulus. **ALCVI.**
Ex deuotione sequebatur magistrum: quibus
a longe propter timores. **AVGV.** Quis
sit autem ille alius discipulus: nō temere af/
firmandum est: quia tacetur. Solet autē se idē
ioannes ita significare et addere: quē dilige/
bat iesus. fortassis ḡ et hic ipse ē. **CHRY.**
Se autem occultat humilitatis gratia: etenim
h magnam rectitudinem enarrat quomō oī/
bus fugientibus ipse sequitur: sed preponit
sibi petrum et suipsius coactus est meminif/
se: ut discas quoniam certius alijs enarrat ea
que facta sunt in atrio quasi intus existens.
Succidit autem propriam laudem subdens:
Discipulus autem ille erat notus pontifici: et
introuit cum Iesu in atrium pontificis: non
enim hoc ut magnum quid de seipso ponit:
sed quia dixit quod intrauit euz iesu solus: ut nō
estimes hoc excelsē mētis eē addit cām. Igitur
petrum venisse illuc amoris fuit: non intras/
se autē intra timoris. vnde sequitur. Petrus
autē stabat ad ostium foris. **ALCVI.** For/
ris stabat qui negaturus erat dñm: nec erat i/
christo: qui christū confiteri non erat ausus.
CHRY. Sed quoniam et petrus intrasset
vtriq; domū si ei concessum eēt indicauit sub/
dens: Exiit ergo discipulus alius: qui erat
notus pontifici: et dixit os. et introduxit petrū.
Ideo autē ipse eum non introduxit: quia christo
adherere et sequebatur eum. Sequitur: Dixit
ergo ancilla ostiaria: Nunquid et tu ex disci/
pulis es hoīs istius? Dicit ille: Nō suz: Quid
dicis o petre? Nōne prius dixisti: Et si oportuerit
animum meam pro te ponam: quod ergo factū est.
quoniam nec ostiariae fers interrogacionem: nō
erat miles qui interrogabat: sed ostiaria vilis.
neq; dixit: Seductoris discipulus es: sed hominis
illius: quod miserētis erat. Dicit autē: Nunquid
et tu: quia ioannes intus erat. **AVGV.** Sed quod
mirū si deus vera predixit: homo autē falsa presumpfit.
Sane in

ista: que iam cepta est: negatione petri debe/
mus aduertere non solū ab eo negari christū:
qui dicit eum non esse christū: sed ab illo etiam
qui negat se esse christianū. Dñs enim nō ait
petro: Discipulum meuz te negabis: sed me
negabis. negauit ergo ipsum cum se negauit
esse discipulum. Quid autē aliud isto modo quā
se negauit eē christianum: quā multi postea et
pueri et puelle potuerunt mortem pro christi
cōfessione cōtēnere et regnum celorum forti/
ter intrare: quod tunc iste nō potuit qui cla/
ues regni eius accepit. ecce vnde dictum est:
Sinite hos abire: quia quos dedisti mihi: nō
perdidi ex eis quēquā. vtriq; enī petrus si nega/
to xpo hinc iret: quod aliud quā paret: **CHRY.**
in sermone de petro et helia. Iccirco autē di/
uine prouidentie secretum permisit ut prius
ipse laboretur petrus. quo erga peccantes du/
riorem sniam proprii casus intuitu tparet.
Petrus enim orbis terrarum doctor et ma/
gister peccauit et veniam impetrauit: ut hec i/
dulgentie norma et regula iudicantibus pre/
beretur. Iccirco enim nō angelis arbitror cō/
missam sacerdotij potestatem: ne cum ipsi mi/
nime peccarent: in peccatoribus sine miseri/
cordia vindicarent. Homo passibilis supra
homines ordinat: ut dū ipse in alijs suas re/
colit passiones: mitem apud eos se prebeat et
benignum. **THEO.** Quidam tamen in/
nem quandam gratiam appropriantes petro
dicunt: quod ideo negauit petrus: quoniam vo/
lebat semper esse cum christo: et sequi conti/
nue. Mouit. n. quod si fateretur se eē discipuli
discipulis: diuideret ab eo: et non haberet ultra
spacium sequēdi vidēdiq; dilectū vnde simu/
labat se officium gerere ministroz: ne vultus
mesticia cognitus excluderet. vnde seq;
Stabant autē serui et ministri ad prunas: quia
frigus erat et calefaciebant se: Erat autē et pe/
trus stans cum eis et calefaciens se. **AV/
GV.** Non hyems erat et tamē frigus erat:
quale solet etiam equinoctio verno accidere.
GREGO. ij. mo. Jam autem ius a cha/
ritatis calore petrus torpuerat: et ad amorem
presentis vite quasi ad persecutorum prunas
infirmitate estuante recalabat.
C Pontifex ergo interrogauit Ie/
sum de discipulis suis et de doctria cū.
Respondit ei iesus. Ego palā locutus

sum mundo: Ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt que dixerim ego.

CHRY. Quia christo nullum crimen inferre poterat de discipulis interrogabat. unde dicit: **POT.** er. in ic. de discipulis su. fortassis ubi erant: vel cuius gratia eos collegit. hoc autem dicebat quasi seditiosum et novarum rerum factorem eum redarguere volens: quasi nullo alio attendente ei quam eius discipulis. **THEO.** Explorat insuper de doctrina. unde sequitur. Et de doctrina eius cuiusmodi. scilicet foret utrumque a lege discrepans et adversa moysi: ut exinde occasio concepta ut dei emulum prodatur. **ALCVI.** Non enim cognoscere veritatis amore interrogat: sed ut cum inveniret qua eum accusare potuisset: et tradere romano prefidi ad damnandum. Sed dominus ita tempavit rationem: ut nec veritatem taceret nec se defendere videretur. Sequitur enim: Respondit ei iesus: Ego palam locutus sum mundo. ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. **AVGV.** Non pretereunda nascitur hic questio. si enim ipsis discipulis non loquebatur palam: sed horum permittit quoniam palam fuerat locutus: quomodo palam locutus est mundo? Deinde ipsis discipulis suis multo manifestius loquebatur quam cum eis erat remotus a turbis. tunc enim et parabolas aperiebat: quibus clausus proferebatur ad alios. Sed intelligendum est ita eum dixisse. Palam locutus sum mundo: ac si dixisset. Multi me audierunt: et rursus non erat palam: quod non intelligebant: et quod seorsum discipulis loquebatur non in occulto utique loquebatur. Quis namque in occulto loquitur qui coram turbis loquitur? profertur si hoc loquitur paucis: quod per eos velit innotescere multis. **THEO.** Reminiscitur autem hic prophetia que dicit. Non in occulto locutus sum nec in occulto terre tenebroso. **CHRY.** Vel locutus est quidem in occulto: sed non ut hi estimabant trepidans et seditiosum faciens: sed ubi multorum auditione superiora erant que dicebantur. volens autem ex superabundantia fidedignum constituere suum testimonium subdit: Quid me interro. Inter eos qui audi. quod lo-

sum ipsis: Ecce hi sciunt que dixerim ego. q. d. Tu me de meis interrogas: interroga inimicos meos qui insidiant mihi. sicut autem hec verba confidentis in coram que dicta erant veritate. Nec est enim veritatis inalterabilis demonstratio: cum inimicos quos invocat testes. **AVGV.** Ipsa enim que audierant et non intellexerant talia erant ut non possent iuste ac veraciter criminari: et quotiescumque interrogando tentarunt ut inveniunt unde accusarent eum: sic eis respondit: ut omnes eorum retulerent doli: et calumnie eorum frustrarentur.

C Hec autem cum dixisset: unus assistens ministrorum dedit alapam iesu dicens: Sic respondes pontifici? Respondit ei iesus: Si male locutus sum: testimonium perhibe de malo: si autem bene: quid me cedis? Et misit eum annas ligatum ad caypham pontificem.

THEO. Cum iesus astantium interpellasset testimonium volens se minister excusare quod non esset de his que admirabant iesum percussit eum. unde dicit: Nec autem cum dixisset unus assistens ministrorum dedit alapam iesu dicens sic respondes pontifici? **AVCV.** de eo. eum. Sic sane ostendit quod annas pontifex erat: non dicitur enim. erat missus ad caypham cum hoc diceret: Et hos duos annam et caypham pontifices commemorat et lucas in initio evangelii sui. **ALCVI.** Sic implet prophetiam: Dedi maxillam meam percussoribus: sed iesus iuste percussus mansuete respondit. unde sequitur: Respondit ei iesus: Si male locutus sum testimonium perhibe de malo: si autem bene quod me cedis? **THEO.** q. d. Si habes ex his que nunc a me plata sunt reprehendere: ostende quod male dixerim. quod si ne quod quod furis: vel est sic: Si propter docui cum in synagogis docebam: certifica principem sacerdotum: quod sic recte docui: ita ut et vos ministri intraremini: quod me nunc cedis: quem prius admirabaris? **AVGV.** Quid ista ratione veri mansueti? iustus: Qui enim accepit alapam nunquam vellet eum percussit aut celesti igne consumi: aut terra debiscere forebri: aut correptum dei omnino volutari: aut etiam alia huiusmodi qualibet pena vel etiam graviori puniri: quod horum pro potentiam iube re non potuisset per quem factus est mundus. nisi patientiam nos docere maluisset: que vincit mundum

• dus. Sic dicit aliquis cur non fecit quod ipse precepit percutienti. scilicet non sic ruderet: sed maxillam debuit alteram prebere. Quid quod et mansuete ruderet et non solum maxillam alteram iterum percussuro sed totum corpus figendum preparauit in ligno. et hinc potius demonstrauit sua illa precepta patientie non ostentatione corporis: sed cordis preparatione fida. si fieri enim potest ut alteram maxillam visibiliter homo prebeat iratus. quanto ergo melius et respondet vera placatus: et ad perferenda grauiora tranquillo animo sit paratus: **CHRY.** Quid igitur consequens erat: nisi aut redarguere aut acceptare quod dictum est. sed hoc non fit. ca. n. que fiebant non erant iudicium: sed seditio et tyrannis. Non inuenientes autem quid plus facerent: mittunt eum ligatum ad capharnam. unde sequitur Et misit eum annas ligatus ad capharnam pontificem. **THEO.** Suspicientes hunc cum astutior esset excogitare aliquid posse aduersum iesum dignum morte. **AVGV.** Ad illum autem sicut mattheus dicit: ab initio ducebatur quoniam ipse erat illius anni princeps sacerdotum. Alternis quippe intelligendi sunt solere annis agere pontificatum: et credendum est secundum voluntatem capharnam id esse factum. ut iesus primo ad annam ducerent: vel etiam domos eorum ita fuisse positas: ut non deberet annas a transeuntibus preteriri. **BEDA.** Quod autem dicit ligatum: non sic intelligendum quod tunc tamen fuerit ligatus: sed tunc ligatus est cum est captus: itaque ligatum ad capharnam misit: sicut si bi fuerat presentatus: siue fieri potuit ut ad horam solueretur quatenus discuteretur: post hoc discussus iterum ligaretur: et sic ad capharnam mitteretur.

Erat autem simon petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis eius es? Negauit ille et dixit: Non sum. Dicit ei unus ex seruis pontificis cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam. Nonne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negauit petrus: et statim gallus cantauit.

AVGV. Enim dixisset euangelista quod iesus ligatum miserat annas ad capharnam: re-

uersus est ad locum narrationis: ubi reliquerat petrum: ut explicaret quod in domo anne & trina eius negatione contigerat. vnde dicitur: Erat autem simon petrus stans et calefaciens se. Sic recapitulat quod ante iam dixerat.

CHRY. Vel multo stupore detinebatur qui seruidus erat: ut deducto iesu de cetero non moueretur. Sed hoc fit ut discas: quanta nature sit imbecillitas: cum deus hominem dereliquerit: et interrogatus rursus etiam negat. unde sequitur. Dixerunt ergo ei: Numquid et tu ex discipulis eius es? Negauit ille: et dixit. Non sum. **AVGV.** de con. euang. Hoc loco inuenimus non ante ianuam sed ad forcum stantem: secundo negasse petrum: quod fieri non posset: nisi iam redisset postea quod foras exierat ut mattheus dicit. neque enim ita exierat: et foras vidit cum altera ancilla: sed cum exire eum vidit. id est cum surgeret et exiret: animaduertit eum: et dixit his qui erant ibi. id est qui simul erant ad ignem intus in atrio. Et hic cum iesu nazareno erat. Ille autem qui foras exierat: hoc audito rediens iurauit illis contra tentibus quod non noui hominem. Deinde in eo quod iohannes hic ait: dixerunt: Numquid et tu ex discipulis eius es? quod redeunt et stanti dicitur intelligimus. Hoc quoque confirmat: non illam tamen alteram ancillam quam commemorat in hac secunda negatione mattheus: et marcus: sed et aliam quemdam commemorat lucas cum petro illud egisse. vnde iohannes dicit: Dixerunt ergo ei. Iohannes autem secutus de tertia petri negatione ita explicat: Dicit unus ex suis pontificis: cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam: Nonne ego vidi te in horto cum illo? Quod mattheus et marcus non singulari sed plurali numero enunciant eos quod cum petro agebant: cum lucas unum dicat: Iohannes quoque unus eorum cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam: facile est intelligere aut plurali numero per singulari usitata locutione usurpasse mattheum et marcum: aut quod unus maxime tandem sciens et quod cum viderat affirmabat. ceteri autem secuti eius fidem. petrum simul urgebant. **CHRY.** Sed neque hortus in memoriam eius reducit eorum quod ibi dicta sunt: neque multa dilectio quam illic per verba multa ostendit. vnde sequitur: Iterum ergo negauit petrus et statim gallus cantauit. **AVGV.** Ecce medici completa est predictio: egroti conuicta presumptio. non enim factum est quod ille dixerat: Annuam meam pro te ponam:

sed factum est quod ille predixerat: Ter me negabis. **CHRY.** Evangeliste vero concorditer negationem petri scripserunt: non discipulum accusantes: sed nos erudire volentes quantum malum sit: non deo totum concedere: sed in semetipso confidere. **BEDA.** Mystice autem per primam petri negationem illi designantur: qui ante passionem ipsius negaverunt eum esse deum. per secundam vero illi qui post resurrectionem eius in divinitatem pariter et humanitate offenderunt. Item per primum gallicantum ipsius designatur capitis resurrectio. per secundum illa que in fine celebrabitur totius corporis. **Idem** primam autem ancillam que petrum negare coegit designatur cupiditas. per secundam carnalis delectatio: per unum seu plures servos demones qui suadent christum negare.

E Adducunt ergo iesum ad cayphas in pretorium. Erat autem mane. Et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur: sed ut manducarent pascha. **E**xiit ergo pilatus ad eos foras: et dixit: Quam accusationem afferitis adversus hominem hunc? Responderunt et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor: non tibi tradidissemus eum. Dicit ergo eis pilatus: Accipite ergo eum vos: et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei iudei: Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo iesu impleretur quem dixit significans qua morte esset moriturus.

AVGV. Redit evangelista ad locum narrationis sue ubi eam reliquerat ut explicaret petri negationem. unde dicitur: Adducit ergo iesum ad caypham in pretorium. Ad caypham quippe ab anna collega et socero eius dixerat missum: sed si ad cayphas: cur ad pretorium: quod nil aliud vult intelligi quam ubi preses pilatus habitavit. **BEDA.** Pretorium .n. dicitur sedes pretoris. Pretores vero dicitur prefecti siue preceptores: eo quod civibus precepta donent. **AVGV.** Aut igitur alia qua urgente causa de domo ante: quo ad audiendum ambo conveniunt Cayphas preerat ad pre-

torium presidis et socero suo iesum reliquerat audiendum: aut in domo cayphe pretorium pilatus acciperat: et tanta domus erat ut seorsum habitantem dominum suum seorsum iudicem ferret. **AVGV.** de co. euang. Tunc ad ipsum caypham ab initio ducebatur ad quem in extremo productus est. sed quia iam tantum suum rem adducebant: cayphe autem iam antea visum fuerat ut iesus moreretur: nulla mora interposita est quam occideret pilato traderet. Sequitur: Erat autem mane. **CHRY.** Antequam gallus cantaret ad caypham ducitur: mane vero ad pilatum: per quem demonstrat evangelista: quam per totum intermedium noctis a caypha interrogatus in nullo redarguitur: et ideo misit eum pilato: sed illa alia divinitus enarranda. ipse quesivit quod deinceps est. Sequitur. n. Et ipsi non introierunt in pretorium. **AVGV.** Hoc est in eam partem domus quam pilatus tenebat si ipsa erat domus cayphe: Cur autem non introierunt exponit subdit. Ut non contaminarentur: sed manducarent pascha. **CHRY.** Quoniam tunc iudei faciebant pascha: ipse vero ante unam diem tradidit pascha: reservans suam occisionem serte serie quando vetus pascha fiebat. vel pascha dicitur totum festum. **AVGV.** Dies .n. agere ceperant azimorum: quibus diebus contaminatio illis erat: in alienigena habitaculum intrare. **ALCVI.** Pascha .n. proprie dicebatur dies illa qua agnus ad vesperam quartadecima luna occidebatur. Septem vero dies sequentes dies azimorum dicebantur: in quibus nihil fermentatum in domibus eorum debuit inveniri: sed tamen dies paschalis invenitur inter dies azimorum: ut apud matheum. Prima autem die azimorum accesserunt discipuli ad iesum dicentes: Ubi vis pascere tibi comedere pascha? Pascha est dies azimorum invenit nomen nominati sicut hic: Ut manducaret pascha. pascha .n. non imolatione agni hic notat quod fiebat quartadecima luna ad vesperam: sed magna solennitate que .xv. luna celebrabat post agni imolationem. quarta decima .n. luna dominus sicut et alii iudei pascha celebravit. quinta decima luna quando magna solennitas celebratur est crucifixus. quartadecima vero luna cepit esse immolatio exque coepit in horto. **AVGV.** O impia cecitas alienigena iudicis pretorio contaminari timebant: et fratris innocentis sanguinem non timebant. Nam quod etiam dominus erat et vite dator

93. Dicit ei pilatus: Quid e veritas?
CHRY. Pilatus ab odio iudeorum eri-
 pi volens iudicium non protraxit in longum.
 unde dicitur: Introiit ergo iterum in preto-
 rium. et voc. iesum. **THEO.** Scorsuz. eo q
 magnam habebat de eo suspicionem. Propo-
 nebat autem oia exquiste rimari amoto stre-
 pitu iudeorum. unde sequitur: Et dixit ei: Tu
 es rex iudeorum? **ALCVI.** His verbis
 ostendit pilatus iudeos obiecisse hoc criminis
 vt diceret se esse regem iudeorum. **CHRY.**
 Vel hoc pilatus a multis audierat: quia ve-
 re nihil illi habebant dicere vt non multa fie-
 ret inuestigatio: quod comuniter dicebat hoc
 in medium ducere vult. Sequitur et respon-
 dit ie. A temetipso hoc di. an alij ti. di. d me?
THEO. Innuat ex hoc pilatum esse vecor-
 de ac indiscrete iudicantem: ac si diceret: Si
 hoc ex teipso loqueris pande signa mee rebel-
 lion is: at si ab alijs percepisti: inquisitionez
 fac ordinaria. **AVGV.** Sciebat vtiqz do-
 minus qd ipse interrogavit: et qd ille rnsur^o fu-
 it: s; tn dici voluit no vt ipse sciret: sed vt co-
 scriberet q voluit vt sciret. **CHRY.** Mo
 ergo ignorans interrogat sed ab ipso accusa-
 ri iudeos volens. unde sequitur. Rndit pi.
 Nunquid ego iudeus suz? **AVGV.** Ab-
 stulit a se suspicionem qua posset putari a se-
 metipso dixisse: id se a iudeis audisse demon-
 strans. unde subdit: Deus tua et pontifices
 tui tradiderunt te mihi. Deinde dicendo: Quid
 fecisti. satis ostendit illud ei pro crimine obie-
 ctum tanqz dret: Si te regem negas quid fe-
 cisti. vt tradereris mihi: quasi mirum non ef-
 set: si puniendus iudici traderetur qui se dice-
 ret regem. **CHRY.** Reducit autez pi. no
 valde malum existentem: et vult ostendere q
 non est homo nudus: sed deus: et dei filius:
 et qd formidauerat pilatus dissoluit tyranni-
 dis suspensionem. unde sequit: Rndit iesus:
 Regnu meu non est de hoc mundo. **AV-
 GV.** Hoc est qd bonus magister scire nos
 voluit s; prius nobis demonstranda fuerat
 vana hominum de regno eius opinio: siue gctiu
 siue iudeoz a qbus id pilatus audierat: quasi
 ppterca fuisset morte plectendus q illicitum
 affectauerit regnum. vel qm solent regnaturi
 inuidere regnanti: et v; cauendus erat: ne hu-
 ius regnum siue romans siue iudeis esset ad-
 uersum. Qd si interrogante pilato continue

respondisset: non etiam iudeis: sed solis gcti-
 bus hoc de se opinantibus rndisse videretur:
 Sed post responsonem pilati: ia iudeis et gcti-
 bus opportunius aptiusqz rndit. q. d. Audite
 te iudei et gentes: non impedio dominationem
 vestram in hoc mundo. Quid vultis amplius?
 Venite credendo ad regnum qd non est
 de hoc mundo. Quid est. n. eius regnu: nisi
 credetes in eu: qbus dicit. De hoc mudo no
 estis q;uis eos esse vellet in mudo. vn et hic
 no ait: Regnu meu no est in hoc mudo: s; no
 est de hoc mudo. De mudo enim e quicquid
 hoium a deo quidem creatu: sed ex adam vi-
 tiata stirpe generatum est. factum est aut re-
 gnum non iam de mundo qcqd inde i xpo re-
 generatu est. Sic enim nos deus eruit d po-
 testate tenebrar et transtulit in regnu filij cha-
 ritatis sue. **CHRY.** Vel hoc dicit. qm no
 tenet regnum vt hic reges terreni tenent: sed
 quoniam desuper habet principatum qui no
 est humanus: sed multo maior et clarior: vn-
 de subdit: Si ex hoc mundo esset regnuz me-
 uz ministri mei vtiqz decertarent: vt non tra-
 derer iudeis. Rndit b regni ei qd apud nos
 e ibecillitate: qm a ministris h; fortitudine: su-
 perio^o vo regnu sufficiens e sibi ipsi nullo idi-
 ges. Si igit manus e illud regnu: volens ca-
 ptus est se ipsum tradens. **AVG.** Luz au-
 tem probasset regnum suum non esse de hoc
 hoc mundo subdit: Nunc autem regnuz me-
 um non est hinc. non dicit: Non est hic. hic
 enim e regnum eius vsq; ad finem seculi ha-
 bens intra se commixta zizania vsq; ad mes-
 sem: sed tamen non est hinc: q; peregrinat in
 mudo. **THEO.** Vel ideo no dicit. Mo e
 hic: s; no e hinc. na regnat in mudo et vtiqz illi-
 us pvisione: et iuxta votum cuncta disponit.
 Mo e aut ab infimis pstitutu regnu eius: sed
 celitus et ante secula. **CHRY.** Hinc autem
 heretici accipientes occasionem alienum cum
 esse a mundi conditione dicunt. Sed euz di-
 cit: Regnum meum non est hinc: non priuat
 mundum a sua providentia et prelacione: sed
 ostendit regnum suuz non esse humanu neq;
 corruptibile. Sequitur: Dicit itaq; ei pilat^o:
 Ergo rex es tu. Respondit iesus Tu dicis:
 q; rex sum ego. **AVG.** Non quia reges se-
 tumuit confiteri: sed ita dictum est. vt neq; re-
 gem se neget: neq; regem se tales esse fatca-
 tur: cuius regnum putetur esse de hoc mudo

Dictum est enī. Tu dicis. ac si diceret. Carnalis carnaliter dicis. Deinde subiūgit: Ego in hoc natus sum: et ad hoc veni in mundus: ut testi. perbi. veritati. Non est producenda huius pronomini syllaba quod ait: In hoc natus sum: tāq̄ dixerit: In hac re natus suz: sed corumpenda tāq̄ dixerit: Ad hoc nat⁹ su: sicut et ait: Ad hoc veni in mundum. Vnde manifestū est eum temporalem natiuitatez suam hic commemorasse: qua incarnatus venit in mundum: non illam sine initio qua deus erat. **THEO.** Vel aliter. Quæsitio per pilatum si dominus esset rex. Ego inquit in hoc natus sum. i. ad hoc quia rex sum. hoc enim ipso q̄ a rege productus suz: me quoq̄ testoz fore regem. **CHRY.** Si igitur rex natus est: nihil nisi accipiēs habet. Ad hoc inquit veni. ut testimonium perhibeā veritati: hoc est ut hoc ipsum suadeā omnibus: Et notandus est q̄ suam humilitatem ostendit: dum dicitur. Quoniā malefactor est: ferebat filēs. quando vero interrogatus est de regno: tunc locutus est ad pilatum erudiens eum et reducens ad altiora: et ostendit se nihil versutum operatum esse per hoc q̄ dicit: Ut testimonium perhibeam veritati. **AVGV.** Quis autem christus testimonium perhibeat veritati: testimoniuq̄ perhibet sibi. eius quippe ē vox. Ego sum veritas. Sed quia non omnium ē fides: adiungit atq̄ ait: Omnis qui est ex veritate: audit vocem meam. Audit vniq̄ iterioribus aurib⁹. i. obedit mee voci: ac si diceret: Credit mihi. Qd̄ vero ait: Omnis qui ē ex veritate gratiam cōmendauit: qua s̄m. p. p. osi. tum vocat: Nam si naturam cogitemus in q̄ creati sumus: cum omnes veritas creauerit: quis non est ex veritate: sed non omnes sūt: quibus ut obediant veritati ex ipsa veritate p̄ fiat. Si enim dixisset: omnis qui audit vocem meam ex veritate est: ideo dictus ex veritate putaretur: quia obtemperat veritati. Nō autem hoc dicit: sed ait: omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Audit vtiq̄ ac p̄ hoc non ideo est ex veritate quia eius audit vocē. sed ideo audit: quia ex veritate est: quia hoc illi donum ex veritate collatum ē. **CHRY.** Hec autem dicens: attrahit et suadet fieri eorum que dicuntur auditorem. ita deniq̄ et cū cepit his breuib⁹ verbis ut quereretur: Quid est veritas. sequitur enim: Dixit ei pilatus:

Quid est veritas. **THEO.** Nam fere ab hominibus euauerunt et a cunctis erat icognita dum essent increduli.

ET cum hoc dixisset iterum exiit ad iudeos: et dicit eis: Ego nullam inuenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut vnum dimittam vobis in pasca. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum? Clamauerunt rursus omnes dicentes. Non hunc sed barrabam. Erat autem barrabas latro.

AVGV. Cum dixisset pilatus: Quid est veritas credo in mentem illi venisse cōtinuo consuetudinem iudeorum qua solet eis dimitti vnus in pasca: et ideo non expectauit ut responderet ei iesus ne mora fieret cum recolisset morem quo posset eis in pasca dimitti: qd̄ eum valde voluisse manifestum est. vnde dicit: Et cum hoc dixisset: iterum exiit ad iudeos.

CHRY. Sciebat enim quidem quoniam hec indigebat tēpore interrogatio. oportebat autem eum cripere ab impetu iudeorū. iccirco et exiit. **ALCVI.** Vel non expectabat audire responsum: quia forte indign⁹ fuit audire. Sequitur: Et dixit eis: Ego nullam in eo inuenio causam. **CHRY.** Nō dixit: quia peccauit et dignus est morte: donante eum festo: sed primū cū excusans tūc rogat ex abundantia: ut si nolent eum ut innocentē dimittere saltem obnoxium donarent tempori. Ideoq̄ induxit. Est autem consuetudo vobis: ut vnum dimittam vobis in pasca. **BE**

DA. Hec consuetudo non erat legis preceptum: sed ex antiqua patrum traditione descendit: ut ob recordationem liberationis ex egypto vnum etiam in die pasce dimitterent vinctum. Deinde exhortatiue dicit: vultis ergo dimittam vobis regem iudeorū? **AVGV.** Quelli enim ex eius corde non potuit iesum regem iudeorum esse tāq̄ hoc ibi sicut in titulo ipsa veritas fixit de qua quid esset interrogauit. **THEOPHI.** Pulchre autem pilatus respondet per hoc q̄ in nullo iesus errauerit: sed frustra inquietatur ab eis velut regnū desiderans. Non enim eū q̄ se regem assereret: ac emulum romane p̄tatis: romanorum vicarius absoluisset. Quāobrem in hoc q̄ dixit: Regem iudeorum absoluā: prorsus

innocentium iesuz prodit: illudiq; iudeos. q. d. quem vos criminamini vt regem: se putan- tem: hunc absolui iubeo: quasi talem non exi- stentem. **AVGV.** Sed hoc audito clama- verunt. vnde sequitur: **Clamauerunt omnes rursus dicentes: Non hunc sed barrabam. Erat autem barrabas latro. Non reprehen- dimus o iudei q; per pasca liberastis nocen- tem: sed occidistis innocentem: quod tamen nisi fieret veruz pasca non fieret. BEDA.** Quia ergo reliquerunt saluatorem et petue- runt latrones: vsq; hodie diabolus sua latro- cinia exercet in ipsos. **ALCVI.** Barra- bas autem interpretatur **Iste filius magistri eoru. i. diaboli: qui huic latroni in suo scelere: iudeis i sua pfidia magi fuit. La. XIX.**

Tunc ergo apprehendit pilatus iesuz et flagellauit. Et milites plectentes co- ronaz de spinis imposue- runt capiti eius: Et veste purpurea circundederunt eum: Et ve- niebant ad eum et dicebant **Aue rex iudeorum.** et dabant ei alapas. Exiit ite- rum pilatus foras: et dicit eis. **Ecce ad- duco vobis eum foras: vt cognoscatis quia nullaz inuenio in eo causam. Exi- uit ergo iesus portans spineam coronam et purpureum vestimentuz: et dicit eis: ecce homo.**

AVGV. Quz iudei clamassent non iesuz sibi dimitti a pilato velle p;pter pasca: sed barrabam latronez: subditur: **Tunc ergo ap- pre. pi. ie. et flagellauit.** Hoc pilatus non ob aliud fecisse credendus est: nisi vt eius iniuri- is iudei satiati sufficere sibi estimaret: et vsq; ad eius mortem sentire desisterent. Ad hoc p- tinet q; idem preses etiam cohortem suaz per- misit facere que sequuntur: aut fortassis et ius- sit: dixit eniz quid deinde fecerint milites: pi- latum tamen id iussisse non dixit. Sequitur enim. **Et mili. ple. coro. de spi. im. ca. eius: et veste pur. cir. eum: et ve. ad eu et di. Aue rex iu. et da. ei alapas. CHR. Y.** Quz enim pi- latus dixit eum regem iudeoruz schema ei co- tunchie de reliquo apponit. **BEDA.** Maz pro diademate spineam illi imposuerunt co-

ronam: et p purpureo vestimento quo reges veteres utebant: veste purpurea ei circudat: vbi no dz videri triu: qd matthe⁹ dicit circudidisse chlamide coccineam: qz vt **Zigenes** refert: vni⁹ sunt materie cocce⁹ et purpura. coc- cule enim incidunt: et ex his gutte sanguinis fluunt: ex quibus vtriusq; generis tingit ve- stimentum. et quis hoc milites illudendo sa- cerent: nobis tamen operabantur mysteria. Nam p spineam coronam nostror; designat pec- cator; susceptio: q; sicut spinas terra nostri cor- poris germinat. In vestimento purpureo ca- ro passionibus subiecta significat. **Purpu- ra etiam vestitur cum de triumphis sancto- rum martyrum gloriatur. CHR. Y.** Non autem iniunctio principis erat qd faciebant: sed ad gratiam iudaicam hoc faciebant: qz ne q; circa initium ab illo iussi iuerunt nocte: sed iudeis pecuniarum gratia gratificantes om- nia audebant. tot autem et talibus factis ipse stabat silens. Tu vero audiens hec in mente habe continue: et regem orbis terrarum et an- gelorum dominum videns contumeliam pa- tientem et omnia ferentem silentio imitare. **AVGV.** Sic enim implebantur que de se dixerat christus. sic martyres informaban- tur ad omnia que persecutores libuit facere perferenda. sic regnum quod de hoc mundo non erat: superbum mundum non atrocitate pugnandi sed patiendi humilitate vincebat. **CHR. Y.** Ut autem conuicium quod a mi- litibus factum erat: in eum videntes respirer; a passione: coronatum iesum adduxit ad eos: vnde sequitur: **Exiit iteruz pi. fo. et di. eis: Ecce adduco vo. eum fo. vt cog. qz nullam i- eo causam inuenio. AVGV.** Hinc appa- ret non ignorante pilato hec a militibus sca: siue iusserit ea siue permiserit illa. s. ca quam supra diximus: vt hec eius ludibria inimici li- bentissime viderent et vltius sanguine no- sitirent. vnde sequitur: **Exiuit ergo ie. por. spi. co. et pur. ve. Mo clarus imperio sed ple- nus obprobrio. Sequitur: Et dicit eis: Ecce homo. q. d. Si regi inuidetis iam parcite: qz abiectum videtis feruct ignominia: frige- seat inuidia.**

Tum ergo vidissent eum pontifi- ces et ministri clamabant dicetes: **Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilat⁹:**

Accipite eum vos etiam crucifigite.
Ego non inuenio in eo causam. Responderunt ei iudei: Nos legem habemus: et secundum legem debet mori: quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit.
AVGV. Iudeorum inuidia pro christi ignominia non frigescit: inardescit potius et increpuit: unde dicitur. Cum ergo vidisset eum pro. et mi. cla. di. cru. cru. cum. **CHRY.** Vidit ergo pilatus omnia inaniter fieri. unde sequitur. Dicit eis. pi. acci. euz vos et crucifigite. Execrantis est hoc verbum et ad rem non concessam eos impellentis. Ipsi enim ducebant eum: ut cum presidis iudicio hoc fieret. Contigit autem contrarium iudicio presidis cum magis absoluit. unde sequitur: Ego enim non inuenio in eo causam. Continue enim eum ab accusationibus eruit. Unde manifestum est quoniam et priora propter illorum concessit insaniam: sed iudeos canes nil horum in verendum conuertit. nam sequitur: Responderunt iudei. Nos legem habemus et secundum legem debet mori: quia filius dei se fecit. **AVGV.** Ecce alia maior inuidia. parua quidem illa videbatur velut affectate illicito ausu regie potestatis: et tamen neutrum sibi iesus mendaciter usurpauit: sed utrumque verum est: et vnicuique est dei filius. et rex a deo constitutus super sponsum montem sanctum eius: et utrumque nunc demonstraret: nisi quanto erat potentior: tanto mallet esse patientior.
CHRY. Adinvicem enim ipsis disputantibus filebat: implens propheticum illud: quod non aperuit os suum in humilitate sua iudicium eius sublatum est. **AVGV.** de con. euan. Hoc autem potest congruere ei quod lucas commemorat: in accusatione iudeorum dictum: hunc inuenimus subuertentem gentem nostram: ut adiungatur: quia filium dei se fecit. **CHRY.** Deinde pilatus quidem timet ab ipsis auditis: et formidauit: ne forte verum esset quod dicebatur: et videretur iniquum agere. unde sequitur: Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit. **BEDA.** Non timuit quia legem audiuit. quia alienigena erat: sed magis timuit ne filius dei occideret.
CHRY. Illi vero hoc dicentes non horuerunt: sed interficiunt eum pro quibus oportuerat adorare.

Et ingressus est pretorium iterum: et dicit ad iesum: Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus: Adhuc non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te: et potestatem habeo dimittere te? Respondit iesus: Non haberes potestatem aduersum me ullam: nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet. Et exinde querebat pilatus dimittere eum.

CHRY. Pilatus timore concussus: rursus inquisitionem facit. unde dicitur: Et ingressus est pretorium iterum: et dicit ad iesum: unde es tu? Non autem ultra interrogat Quid fecisti? Sequitur: Iesus autem responsum non dedit ei. Qui enim audiuit quoniam in hoc natus sum: et ad hoc veni: et quoniam regnum meum non est hic: eum debuisse resistere et eripere eum: hoc quidem non fecit: sed secutus est iudaicum impetum. Propterea ergo nihil ei respondit: quoniam inaniter omnia interrogabat. Sed et aliter operibus testantibus ei: volebat per sermones vincere et excusationes componere: ostendens quoniam ad hoc venit. **AVGV.** Hoc autem silentium domini nostri iesu christi non semel factum collatis omnium euangelistarum narrationibus reperitur et apud principem sacerdotum: et apud herodem: et apud ipsum pilatum: ut non frustra de illo prophetia processerit. Sicut agnus coram tondente fuit sine voce sic non aperuit os suum: tunc utique quoniam interrogantibus non respondit. Quoniam. n. quibusdam interrogantibus sepe responderit: tamen propter illa in quibus noluit respondere ad hoc data est de agno similitudo: ut in suo silentio non reus sed innocens haberetur. id est. non sicut male sibi conscius qui de peccatis convincebatur suis sed sicut mansuetus qui pro peccatis imolabat alienis.
CHRY. Quod igitur siluit. sequitur. Dicit ergo ei pi. Adhuc non lo. nescis quia pot. ha. cru. te: et pot. ha. dimittere te? Vide qualiter seipsum commouit. si enim in te totum positum est: cuius gratia nullam causam inueniens non absoluit? Quod igitur aduersum seipsum protulit: respondit iesus: Non haberes potestatem aduersum me ullam: nisi tibi datum esset desuper. ostendens quoniam non simpliciter

et sim alioꝝ p̄ntiā hoc fit: s; mystice cōsumat. Me igit̄ hoc audiēs estimes eū ab oī erutum criminie. subdit: Propterea q̄ tradidit me tibi peccatū mat̄ h̄. Et nimir̄ si datū erat neq; h̄ neq; illi obnoxij sunt criminib;: ianiū dicis: Hoc. n. datū est. i. cōcessus; ac si diceret: permissit hoc fieri neq; tñ propterea extra neqtiā sunt. **AVGV.** Ecce r̄ndit p̄uide vbi nō r̄ndebat: non sicut reus siue dolosus: s; sicut omis s̄lebat. vbi respondebat: sicut pastor docebat. Dicam; ergo qd̄ dixit: qd̄ et p̄ apl̄m docuit: q; non ē potestas nisi a deo. Et q; plus peccat q; potestati inocētē occidēdū luore tradit: q; potestas ip̄sa si eū timore alicuius maioris potestatis occidit. Talē qppe deus dederat illi potestātē: vt esset et̄ sub cesaris potestate. qua pp̄ inqt: Nō haberes aduersus me potestātē vllā. i. q̄stulācuq; habes: nisi hoc ipsum q̄qd̄ est: tibi esset datū de sup;: s; q; scio quāntū sit: nō. n. tm̄ est vt tibi oīmō liberū sit: p̄pterea q; tradidit me tibi manus peccatū h̄. Ille qppe me tue potestati tradidit inuidendo: tu vō eādē potestātē i me exerciturus es me tuendo. nec timēdo qd̄ p̄fertim inocētē hominē bonū d; occidere: sed id celando facere multo maius malū est q; timendo et̄ ideo non ait: Qui me tibi tradidit: ip̄se h̄ peccatū: tan q; ille nō haberet: s; ait. Adāius peccatū h̄: vt et̄ se habere intelligeret. **THEO.** Dicit aut̄ qui tradidit me tibi. i. iudas vel et̄ turba. Eū ergo patēs r̄sum iesus ediderit: q; nisi memetip̄sum preberē et̄ p̄cederet: nō h̄res potestātē in me: ex hoc poti; ip̄s absoluere pilatus satagebat. vñ seq̄t: Et exinde querebat pilatus dimittere eū. **AVGV.** Rege superiora et̄ inuenies iam dudū eū querere dimittere iesum. Exinde itaq; intelligendū ē Propter hoc. i. ex hac cā ne haberet peccatum occidendo innocentem sibi traditum.

T Judei autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit cōtradicit cesari. Pilatus autem cu; audisset hos sermones: adduxit foras iesum: et̄ sedit pro tribunali i loco qui dicitur licostratos: hebraice autem gabatha. Erat autem parasceue pasche hora quasi sexta: et̄ dicit iudeis: Ecce rex

vester. Illi autem clamabant: Tolle tolle crucifige eū. Dicit eis pilatus: Regē vestrū crucifigā: Respōderūt pontifices: Nō hēm; regē nisi cesarē: Tūc ergo tradidit eis illū vt crucifigeretur. **AVG.** Adāiorē timorem se ingerere putauerunt iudei pilato terendo de cesare vt occideret christus q; superius vbi dixerūt: Nos legem habemus: et̄ sim legez debet mori q; filium dei se fecit. vnde dicitur: Iudei autē clamabant di. Si hunc di. non es ami. cesaris. Quis enim q; se re. fa. cō. cesari. **CHRY.** Sed vnde habetis hoc demonstrare a purpurata diademate: a curru a militibus: Nonne solus semper cum. xij. discipulis incedebat per oīa vilia transiens et̄ cibū et̄ stolam et̄ habitationē. **AVG.** Pilatus aut̄ eorum legem non timuit vt occideret: sed magis filiū dei timuit ne occideret. Nunc vero nō sic potuit contemnere cesarem auctorem potestatis sue: quemadmodum legez gentis aliene. vnde subditur: Pilatus autem cū audisset hos sermones adduxit foras iesum et̄ sedit pro tribunali in lo. qui dicitur licostratos: hebraice autem gabatha. **CHRY.** Exijt quide; vt scrutaturus rem. sedere enim pro tribunali hoc ostendebat. **GLO.** Sicut enim tribunal est iudiciū. sic tronus vel solium regum: et̄ cathedra doctorū. **BEDA.** Licostratos autem dī pavimentum quasi lapide strati: erat locus sublimis. Sequit̄: Erat aut̄ parasceue pasche hora quasi sexta. **ALCVI.** Parasceue. i. preparatio. hoc nomine dicebatur sexta sabbati i qua p̄parabāt necessaria sabbato vt de māna dem̄ est. Sexta die colligetis duplū: q; n. sexta die homo ē fact; et̄ in septima regeuit deus: ideo sexta die p̄ hoīe patit̄: sabbato gescit i sepulchro. hora aut̄ erat q̄si sexta. **AVGV.** Quid ē ergo qd̄ marcus dicit. Erat hora tertia qñ crucifixerunt eū: nisi quia hora tertia crucifixus est dñs lignis iudeoz: hora sexta manib; militū vt intelligam; hora q̄ntā iam fuisse transactam: et̄ aliquid de sexta ceptum quando sedit pro tribunali pilatus: q̄ dicta est a iohanne hora quasi sexta: et̄ cum duceretur et̄ crucifigeretur: et̄ iuxta eius crucem gererentur que gesta narrantur: hora sexta integra completeretur. Ex qua hora

vsq; ad nonam sole obscurato: tenebras fa-
ctas triū euangelistarum matthei marci ⁊ lu-
ce contestatur auctoritate. Sed quoniam iudei
facinus interfecti christi a se in romanos .i.
pilatum ⁊ eius milites trāsserre conati sūt p-
pterea marcus ea hora qua christus a militi-
bus crucifixus ē ptermissa: tertiam potius ho-
rā recordatus expressit: vt nōtm milites repe-
riantur crucifixisse iesum: verū etiā iudei qui
crucifigeretur hora tertia clamauerunt. Est ⁊
alia huius solutio qōnis vt non h accipiatur
hora sexta diei quia neq; ioānes ait: Erat ho-
ra diei quasi sexta. Sed ait. Erat parasceue
hora quasi sexta. parasceue autem latine pre-
paratio est. Pasca enim nostrum vt dic̄ apo-
stolus imolatus est christus. Quis pasce p-
parationem si ab hora noctis nona compute-
mus quādo videntur principes sacerdotum
pnunciasse domini imolationem dicentes:
Reus est mortis vsq; ad horam diei tertiam
qua crucifixum esse christum marcus euange-
lista testatur: sex hore sūt tres nocturne ⁊ tres
diurne. **THEO.** Soluunt autem quidam
q; ex peccato scriptoris contigerit apud gre-
cos. nam quedā littera greca nomine gamma
cuius talis est figura tertiam horam impo-
tat. Quedam autem figura que ab eis vocat̄
epysimon que talis est sextam horam im-
portat. Ex negligentia ergo scriptorum pre-
cedens figura cedere potuit in sequentem.
CHRY. Pilatus ergo vt scrutatur⁹ exi-
ens nullam tamen scrutationem faciens tra-
dit eum estimans mouendos esse eos. vnde
seq̄: Et dic̄ iudeis: Ecce rex v̄. **THEO.**
..q. d. Ecce qualē hominem fatemini q; impi-
um vestrum capefferet humilis vt nihil tale
possit tētare. **CHRY.** Et nimirum que di-
cta sunt erant sufficientia vt facerent eos de
cetero ab ira cessare: sed trepidabāt ne dimis-
sus rursus turbam ducat. Amor etenim p̄n-
cipatus versutum quid est ⁊ animam suffici-
ens perdere: propterea magis insistent. vnde
sequitur: Illi autem clamabant: Tolle: tol-
le. Interficere enim eum conantur exprobra-
tissima morte. vnde subdunt: Crucifige eum
formidantes ne aliq; eius post ipsum fiat me-
moriam. **AVGV.** Adhuc autem pilatus ter-
rorem quem de cesare ingesserant: supare co-
natur. vnde subditur: Dixit eis pilatus: Re-
gem vestrum crucifigam: de ignominia eorū

volens eos frangere quos de ignominia xpi
mitigare non potuit. Sequitur: Responde-
runt pontifices: Non habemus regez nisi ce-
sarem. **CHRY.** Volentes seipso submi-
serūt supplicio p̄pterea ⁊ deus tradidit eos.
Quia enim concorditer negauerunt regnum
dei: dimisit eos in suum iudicium incidere.
regnum enim christi refutantes id quod cesa-
ris est super seipso vocabant. **AVGV.**
Sed pilatus timore mor vincitur. vnde seq-
tur: Tunc ergo tradidit eis illum vt crucifige-
retur. Apertissime enim contra cesarem ve-
nire videretur: si regem se non habere nisi ce-
sarem profitentibus. alium regem vellet i-
gere: dimittendo impunitum: quem propter
hos ausus ex tradiderunt occidendum: nō au-
tem dictum est: Tradidit eis illum vt crucifi-
gerent illum: sed vt crucifigeretur .s. iudicio
ac potestate p̄fidis. Sed ideo illis traditum
dixit euangelista vt eos crimie implicatos a
quo alieni esse conabantur ostenderet. nō .n.
faceret hoc pilat⁹: nisi vt id qd eos cupere cer-
nebat impleret.

T Susceperunt autem iesum: ⁊ edu-
xerunt: Et baiulans sibi crucem exiit
in eum qui dicitur caluarie locum: he-
braice autem golgotha: Ubi crucifixe-
runt eum: ⁊ cum eo alios duos hinc et
inde: medium autem iesum.

GLO. Ad mandatu; p̄fidis milites xpi
susceperunt crucifigendum. vnde dicit. Su-
sceperunt autem iesum ⁊ eduxerunt. **AV-**
GV. Potest enim hoc iam referrī ad mili-
tes apparitores p̄fidis nam postea eviden-
tius dicitur: Milites ergo cum crucifixissent
eum quis euangelista etiam si totum iudeis
tribuit merito facit. ipsi enim fecerunt qd
vt fieret: extorsert. **CHRY.** Sed quia
lignum vt p̄phanum putabant: ⁊ vitabant ⁊
neq; tangere ipsum sustinebant crucem iesu
vt cōdenato iponunt. vnde sequitur: Et bai-
ulans sibi cru. cxi. in eum qui dicitur cal. lo. he-
bra. autem gol. vbi eum crucifixerunt. Ita ⁊
in typo facium est Isaac ⁊ .n. ligna portauit
sed tunc quidem vsq; ad patris beneplacitu;
res processit: nunc autem in rebus effectum
obtinuit: veritas enī erat. **THEO.** Sed
quodāmodo vt illic isaac dimissus est: ⁊ ma-
ctatus est aries sic: ⁊ hic diuina natura manet

impassibilis: sed humanitas s̄m quā aries di-
 citur tanq̄ errantis arietis ade filius hic ma-
 data est. Sed qualiter alius euāgelista dīc q̄
 angariauerūt simonē vt crucē portaret. **AV**
GV. de con. cuā. **Drūq̄** factū iuueniū. p̄
 mo id quod ioānes dicit. deide qd̄ ceteri tres.
 vnde itelligit q̄ ip̄e sibi portabat crucē: cū eri-
 ret in locum memoratum. **AVGV.** super
 io. **Brande** spectaculū: s̄z si spectet impietas
 grande ludibriū. si pietas grande mysteriū:
Videt impietas: regez pro virga regni lignū
 sui portare supplicij. **Videt** pietas regē ba-
 iulantem lignum ad seipsum figēdū: qd̄ fixu-
 rus fuerat etiā i frontibus regum: spernen-
 dum oculis impiorum in qua erant glorifica-
 tura corda sanctorū: ipsaz crucem suā gestās
 humero cōmendabat: et lucerne arsure q̄ sub
 modio ponenda nō erat cādelabrum ferebat.
CHRY. Et sicut victores ita et ipse in hu-
 meris portabat victorie signū. **Quidā** autem
 dicunt q̄ in illo loco q̄ caluarie dicebatur adā
 mortuus est et sepultus: vt i loco vbi mors re-
 gnauit: illic et iesus tropheū statuerit. **HIE.**
 sup matth. s̄z ouozabilis interpretatio et mul-
 tens aurem populi: nec tamē vera. **Extra** v-
 berm enim et foris portaz loca sunt in quibus
 truncant capita dānatorū et caluarie quasi de
 collatorum sūpsere nomen. **Adā** vero sepul-
 tum iuxta ebron et arbec in iesu filij naue vo-
 lumine legimus. **CHRY.** Crucifigebant
 autem eū cū latronibus: **Vnde** sequit: **Et** cū
 eo alios duos hinc et inde: me. autē iesuz. In
 hoc pphetam iplentes: qm̄ cū iniquis reputa-
 tus est. **Que** enī cōuitiātes faciebāt: hec veri-
 tati cōferebant. volebat enī demon qd̄ fiebat
 obūbrare: sed non valuit. **Tribus** enī in cru-
 ce affixis miracula que fiebāt nulli ascripsit ni-
 si soli iesu: ita inanes diaboli artes facte sūt.
 nec solum non obfuit glorie ei⁹: sed cōtulit n̄
 parū. nā latronē in cruce cōuertere: et in para-
 disum inducere non minus fuit q̄z concutere
 petras. **AVGV.** Tamen et ipsa crux si at-
 tendas tribunal suit. in medio enim iudice cō-
 stituto: vnus latro q̄ credidit liberatus: alter
 qui insultauit dānatus est: itz significabat qd̄
 facturus est de viuīs et mortuis: alios positu-
 rus ad dexteram: alios vero ad sinistram.

Et scripsit autem et titulum pilatus:
 et posuit super crucem. **Erat** autez scri-

ptum: **Iesus nazarenus rex iudeorū.**
Hunc ergo titulum multi legerūt in
 deorum: quia prope cinitatem erat lo-
 cus vbi crucifixus ē iesus. **Et** erat scri-
 ptuz hebraice: grece: et latine. **Dicbāt**
 ergo pilato pontifices iudeorum. **Mo-**
 li scribere rex iudeorum: sed q̄ ipse di-
 xit rex sum iudeorum. **Respondit** pila-
 tus: **Quod** scripsi scripsi.

CHRY. Sicut in tropheo litore ponunt
 victoriam ostendentes: ita pilatus tituluꝝ cru-
 ci xpi inscripsit. vnde dicitur. **Scripsit** autem
 et titulum pilatus et posuit super crucē: simul
 quidem pro christo respondens vt cum a cō-
 iunione latronū discerneret. simul autem et
 de iudeis vlciscens: ostendens. s. ipsoꝝ ma-
 liciam dum in suum regem insurrexerūt. vñ
 sequitur: **Erat** autem scriptū: **Iesus naza. rex**
iudeorum. **BEDA.** in quo monstrabat itz
 tunc regnum ipsius. non vt ipsi putabāt de-
 structum sed potius augmētātū. **AVGV.**
Sed iudeorum tm̄ rex christus est an etiā gē-
 tium: imo et gentium. **Quz** enī dixisset: **Ego**
 autem sum cōstitutus rex ab eo super syō mō-
 tem sanctum eius. subiecit. **postula** a me et da-
 bo tibi gentes hereditatem tuam. **magnuz** er-
 go volumus intelligi in hoc titulo sacramen-
 tum: quia. s. oleaster factus est particeps pi-
 guedinis olee: nō olea particeps facta ē ama-
 ritudinis oleastri: **Rex** ergo iudeorum xps.
 s̄z iudeozū circūcisionē nō carnis sed cordis:
 nō littera sed spū. **Sequitur:** **Hunc** ergo titu-
 lum multi legebant iudeorum: quia ppe ciui.
 erat lo. vbi cru. ē iesus. **CHRY.** **Cre**di-
 bile at ē multos gētilēs simul cum iudeis pp fe-
 stum cōuenisse: et ideo vt nullus ignoraret: n̄
 in vna lingua sed in tribus scripsit. vñ subdi-
 tur. **Et** erat scriptū hebraice: grece: et latine.

AVGV. **Hec** quippe tres lingue ibi pre-
 ceteris eminebant. **Hebraea** propter iudeos
 in lege dei glorientes: **Greca** propter gen-
 tīuz sapientes: **Latina** propter romanos mul-
 tus et pene oibus tunc gentibus imperātes.
THEO. **Significat** autē supscriptio tripli-
 ci s̄mone figurata dñz esse regē practice: phi-
 sice necnō theologice. **Nam** per latinas lras
 figurat practica: eo q̄ romanoꝝ iperium fo-
 tentissimum satisq̄ officiosum in expeditioni

bus fuerit. Per grecas vero litteras phisica figuratur. greci namque erga naturalium speculatio nec iudauerunt. Demum per hebraicas theologia pretenditur: dum iudeis est credita rerum diuinarum agnitione. **CHRY.** Iudei autem crucifixo inuidebant. unde sequitur: Dicebant ergo per. per. in. Moli scri. Rex iude, sed quod dicitur rex super iudeorum. Nam hec quidem enuntiatio est et communis sententia. Si vero adiiciatur: Quia ipse dixit: ipsi per petulantie et extollentie ostenderet crimine esse. sed pilatus in priori stetit mente. unde sequitur: Respondit pilatus: Quod scripsi scripsi: Quod ineffabilem vim diuine operationis est cordibus ignorantium: nonne occulta vox quedam pilato itus quodam si dicit per clamoroso silentio personabat: quod tanto ante in psalmodium litteris prophetatum est: Me cor rumpas tituli inscriptione. Sed quod loquimini in fani peritifices: nuncquid. n. propterea non erit vox: quod iesus ait. Rex sum iudeorum: Si corrupti non poterit quod pilatus scripsit: corrupti poterit quod veritas dixit: Iohannes. n. pilatus quod scripsit: scripsit: quod dominus: quod dixit: dixit.

AD. lites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimenta eius: et fecerunt quattuor partes unicuique militi partem et tunicam. Erat autem tunica incosutilis: desuper contexta per totum. Dixere ergo ad invicem. Non scidamur eam: sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura impleat dicens. Partiti sunt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem.

AVGV. Iudicate pilato milites qui ei pariter crucifixerunt iesum. unde dicitur: Ad lites ergo cum crucifixisset eum acceperunt vestimenta eius: et in si voluntates: si clamores eorum cogitemus: iudei manus crucifixerunt. sed de partitione sortitioneque vestimentorum eius ceteri euangeliste breuius et clausse iste vero aptissime locutus est. nam sequitur. Et fecerunt quattuor partes unicuique militi. unde apparet quattuor fuisse milites qui in eo crucifigendo partem paruerunt. sequitur: Et tunicam subiudicandum est: Acceperunt: ut iste sit sensus: Acceperunt autem et tunicam. et sic locutus est ut dicitur ceteris vestimentis nullam sortem missam esse videamus: sed de tunica quam simul cum ceteris acceperunt: sed non similiter diuiserunt. De hac enim sequitur exponens: Erat autem tunica. desuper contexta per totum.

CHRY. Ipsam speciem tunice euangelista hi

storice designat. quod. n. in palestina duos panes connectentes subtererunt indumenta: ostendit ideoque talis erat tunica iesu: occulte vultatem vestimentorum insinuans. **THEO.** Alij vero dicunt quod apud palestina telas coterunt: non velut apud nos textur: existente superstantamine: inferius vero textibus: ut sic non versus partes supremam texture partem dat sed e contra. **AVGV.** Erat autem de illa sorte miserunt narrat dicens: Dixerunt ergo ad invicem. non scimus eam. sed sorte de illa cuius sit: Apparet itaque in alijs vestimentis equeles se habuisse partes ut sortiri necesse non fuerit. In illa vero vna si eos habere potuisse singulas partes nisi scinderet ut panes eius inutiliter tollerent quod ne facerent ad unum ea pervenire sortitione maluerunt. Huius euangeliste narrationi consonat et propheticum testimonium. unde subiungit: Ut scriptura adimpleat. dicitur. partem sunt vestimenta mea sibi et in vestem meam miserunt sortem. **CHRY.** Intuere prophetie certitudinem. non enim qui partiti sunt sortem: sed et qui non partiti sunt. Dixit igitur propheta vestimenta quidem diuiserunt: sed vestem sorti concesserunt. **AVGV.** Ad haec dicens dicitur diuiserunt vestimenta eius sorte mittentes: ad totam diuisionem vestimentorum voluit intelligi et illam tunicam pertinere de qua sorte miserunt. Tale est quod et ait lucas: Diuidentes vestimenta eius miserunt sortes. Diuidentes enim venerunt ad tunicam de qua facta est sortitio. Dicendo autem sortes pluraliter nomen per singularem posuit. Marcus autem solus videtur inuenisse aliquam rationem. dicendo. n. Admittentes sorte super eis quod quod tollerent. tamen super omnibus vestimentis non super sola tunica sorte missa sit locutus videatur: sed hec breuitas obscuritatem facit. Sic enim deum est. mittentes sorte super eis ac si diceret mittentes sorte cum diuiseretur. Quia autem dicitur: Quis quod tollerent. id est. quod tunicam tollerent: tamen si totum ita diceretur. mittentes sorte super eis: quod tunicam quam partibus equeles superauerat tollerent. Quadripartita autem vestis domini iesu christi quadripartita figuravit et ecclesiam: quattuor scilicet partibus in orbem diffusam: et in eisdem equeles. id est. concorditer distributam. Tunica vero illa sortitio omnium partium significat unitatem quam charitatis vinculo continet: Si autem charitas et supereminetio huiusmodi vana et supereminet scientie et super omnia precepta est: sicut illud: Super omnia autem hec charitatem habere merito vestis quam significat desuper contexta prohibet. Et addidit: per totum. quod nemo eius est ex parte qui pertinere iuvenit ad totum: a quo toto catholica vocatur ecclesia. Incosutilis autem ne aliqui diuisant. et ad unum

peruenit: q; i vnu oēs colligit. In sorte autē
 dei gratia cōmēdata ē. cū. n. sors mittit: nō p
 sone cuiusq; vel meritis: sed occulto iudicio
 dei credit. **CHRYS.** Vel sicut qdā dicunt
 tunica icōsutilis desup cōtexta p totū fm ale/
 goriā ostēdit: qm nō simpliciter hō erat q cru
 cifix⁹ ē: s; t desup deitātē hēbat. **THEO.**
 Vel aliter. Vestis icōsutilis denotat corp⁹
 chri: qd a superiori parte cōtextū ē. Spūs
 eni scūs superuenit t virtus altissimi virgi
 ni obumbravit. Hoc ergo sacrosanctū chri
 sti corp⁹ iduisibile cōstat. nā t si diuidat per
 singulos scificās vnusquisq; aiām simul t
 corpus: integre tamē t iduisibiliter cōsistit i
 oibus. At qm ex quatuor elemētis mūdus cō
 sistit itelligēdū ē pro xpi vestimētis: visibiles
 creaturā quā iter se diuidūt demones quoti
 ens morti tradūt vbu dei qd habitat i nobis:
 ac satagūt nos sue partis efficere p mūdanas
 illecebras. **AVGV.** Et ideo ista nō aliqd
 boni significasse q; dixerit: q; p malos facta
 sūt: qd eni de ipsa cruce dicitur sum⁹ q simili
 ter ab ipijs facta est. t nī ea significari recte i
 telligit qd ait apostolus: Que sit latitudo: lon
 gitudō: altitudo: t profundum. Lata ē quip
 pe i trasuerso ligno quo extenduntur pedē
 tes manus t significat opera bona in latitu
 dine charitatis. Longa est a trasuerso ligno
 vsq; ad terrā t significat perseueratiā in lon
 gitudine tps. Alta est i cacumine quo trans
 uersum lignum sursum versus excedit t si
 gnicat supernū finē quo cūcta opera referun
 tur. Profunda ē in ea parte q in terra figit:
 ibi quippe occulta ē sed cūcta ei⁹ apparētia in
 de cōsurgūt sicut bona nostra de pfunditate
 gracie dei que cōprehēdi nō pōt: vniuersa p
 cedūt. Sed t si crux chri: hoc solū significet
 qd ait apostolus: Qui chri: sūt carnē suam
 crucifixerūt cū passionibus t cōcupisctijs q;
 magnū bonū ē. Postremo qd ē signū chri
 sti nisi crux chri: qd signū nisi adhibeat siue
 frontibus credētū: siue ipsi aque ex qua rege
 nerantur: siue oleo quo chrisimate vnguntur
 siue sacrificio quo aluntur: nihil eorum vite p
 ficatur.

T Et milites quidē hec fecerūt. Sta
 bant autē iuxta crucē iesu mater eius: t
 soror matris eius maria cleophe: t ma
 ria magdalene. Cum vidisset ergo ie

sus matrem t discipulum stantem quē
 diligebat: dicit matri sue. Mulier: ec
 ce filius tuus. Deinde dicit discipulo.
 Ecce mater tua. Et ex illa hora acce
 pit eam discipulus in suam.

THEO. Cum milites que ad ppriā spe
 ctabant secordiā psequerant: ipse genitricis
 cura sollicitus est. vnde dicit: Et milites qui
 dem hec fecerūt. Stabat autem iuxta crucem
 iesu mater ei⁹ t soror matris eius: maria cleo
 phe. t maria magdalene. **AMBRO.** in
 epistolis: Maria mater dñi ante crucem sta
 bat filij. nullus me hoc docuit nisi scūs ioan
 nes euāgelista. Adundum alij cōcussuz i pas
 sione dñi cōscripserūt: celū tenebris obductū:
 refugisse solē: in paradisu latronē s; post piā
 cōfessionē receptū. Joannes docuit qd alij n
 docuerūt quēadmodū in cruce positus mī m
 appellauerit. Pluris putauit q victor sup
 pliciorū pietatis officia mī exhibebat q; q re
 gnū celeste donabat vite eterne. nā si religio
 suz ē q latroni: dōat vita multo vberioris pie
 tatis ē q a filio mī tāto effectu honorat: Ecce
 igit fili⁹ tu⁹: ecce mī tua. Testabat d cruce xps
 t iter mīem atq; discipulū diuidebat pietatis
 officia. Lōdebat dñs n solū publicū s; et do
 mesticū testamētū. Et h ei⁹ testm significabat
 ioānes dig⁹ tāto testatore testis. Bonū testm
 nō pecunie sed vite eterne: qd nō attramento
 scriptū est: sed spiritu dei viui. Lingua mea
 calamus scribe velociter scribentis. Sed nec
 maria minor q; matrē chri: decebat fugien
 tibus apostolis ante crucem stabat t pijs spe
 ctabat oculis filij vulnera: quia expectabat nō
 in pignoris mortem: sed mundi salutem: aut
 fortasse quia cognouerat per filij mortem mū
 di redemptionem. Aula regalis etiam sua
 morte putabat se aliquid publico auditoraz
 muneri: sed iesus non egebat adiutorem
 ad redemptionem omnium qui omnes si
 ne adiutore seruauit. vnde t dicit: factus
 sum homo sine adiutorio inter mortuos li
 ber. Suscepit quidem affectu parentis, sed
 non quesuit alterius auxilium. Hanc uni
 tamini matres scē que in vnico filio dilectissi
 mo tm matris virtus exempluz dedit neq;
 eni vos dulciores liberos habetis: neq; illud
 virgo querebat solatium vt alium posset ge
 nerare filium. **HIERO.** contra elui

ditus. **M**aria ista que in marco et mattheo Jacobi et ioseph mater dicitur: fuit vxor alpheii et soror marie matris domini: quam mariam cleophe nunc iohannes cognominat a patre siue a gentilitate familie: aut quacunq; alia causa ei nomen imponens. Si autem inde tibi alia atq; alia videtur q; alibi dicatur maria iacobii minoris mater: et hic maria cleophe: disce scripture consuetudinem eundem hominem diuersis nominibus appellari. **CHR**. Et considera q; unbecillius genus. s. mulierum virilius apparuit iuxta crucez stando fugientibus discipulis. **AVGV**. de co. euā. Nisi autem mattheus et lucas mariā magdalene nominassent potuissemus dicere alias a longe: alias iuxta crucem fuisse. nullus enim eorum preter iohannem matrem domini commemorauit. Nunc ergo quomodo intelligitur eadem maria magdalene et a longe stetit cum alijs mulieribus sicut mattheus et lucas dicunt: et iuxta crucem fuisse: sicut iohannes dicit. nisi quia in tāto interuallo crant vt iuxta dici possent: quia in conspectu eius presto aderant et a longe in conspectu turbe propinquius circumstantis cum centurione et militibus. Possumus etiam intelligere q; ille q; simul aderant cum matre domini postq; eam discipulo commendauit: abire iam ceperant. vt a densitate turbe se cruerēt et cetera que facta sunt longius intuerentur: vt ceteri euāgeliste: qui post mortem domini eas commemorauerunt tam longe stantes commemorarēt. Quid autem interest ad veritatem q; quasdam mulieres pariter quasdam singuli nominauerunt. **CHR**. Et cum alie mulieres astarent nullius alteri meminit nisi matris: docēs nos plus aliquid matribus prebere. Sicut. n. parētes circa spiritualia aduersantes: neq; nosse o;: ita quando nihil impediūt omnia decet eis prebere et alijs preferre. vnde subditur: Cum vidisset ergo iesus ma. et disci. stantem quem di. dicit ma. sue. **Adu**. ecce si. tuus. **BEDA**. Dilectionis inditio euāgelista suam demonstrat personaz: non q; exceptis ceteris solus: sed pre ceteris familiaris propter privilegium castitatis a domino amabatur: qm virgo ab eo vocatus: virgo permansit in eum. **CHR**. Pape q;to discipulum honorauit honore sed ipse seipsum occultat moderate sapiēs. si. n. vellet gloriari.

et cām vtiq; adiecit pp quā amabat. **Et. n.** cōueniēs ē magnā quandam et mirabilē esse cām. **Jō** aut nihil aliud iōāni loquit: neq; cōsolat tristitē qm tps nō erat vboz cōsolatōne. **Sz** neq; paz erat honorari eā tali honore. **Qz** vō cōueniēs erat matrē existētē dolore oppressaz pcuratiōē qref q; ipse aberat: discipulo q; diligebat tradidit diligētā habituro. vñ seqf. **Deide di. disci.** Ecce ma. tua. **AVGV**. Nec nimix ē illa hora d qua iesus aquā cōuersur in vinum dixerat matri: Quid mihi et tibi ē mulier: nōdū venit hora mea. **Tūc. n.** diuina factur nō diuinitatis: s; humanitatis vl' infirmitas matrē velut icognitam repellēbat. nūc aut humana iaz patiēs ex qua fact' fuerat hō: affectu cōmēdabat humano. **Adoralis** igit' insinuat loc' et exēplo suo instruit pceptor bon' vt a filijs pijs ipēdat cura parētib': itaq; lignū illud vbi crāt fixa mēbra mouētis et cathedra fuerit magistri docētis. **CHR**. Itaq; et martionis obstruit uerecūdiā. si. n. nō genit' ē s; carnē neq; matrē habuit cui' grā tāta circa eā solā facit prudentiā: Intuere aut qualr cū crucifigeret vniuersa ipturbate agebat: discipulo loquens de matre. pphetias iplens. latroni bonā spē tribuēs anteq; aut crucifigeret trepidās vī. naz illic qdē nature ibecillitas demonstrata ē: hic aut virtutis supabūdātia ostendebat. Sed et nos p hoc erudit si añ aduersa cōturbamur. nō ppterea desistere: cū i agonē igressi fuerim' oia sustinere vt facilia et leuia. **AVG**. Quia ergo matri quā relinquebat: alterz pro se filiū quodāmodo pvidebat cur hoc fecerit ostendit i hoc qd subdit: **Et** ex illa hora accepit eā discipulis i suā: **Sz** i q; sua iōānes matrē dñi accepit: Neq; n. nō ex eis erat q; dixerāt ei: **Ecce** nos dimisim' oia et secuti sum' te. Suscepit ergo eā i sua nō pda q; nulla ppa possidebat s; officia q; ppria dispēsatiōe crequēda curabat. **BEDA**. Alia lra h;: accepit eā discipulus i suā. qdā volunt i suā matrē: sed congruentius subauditur in suam curam.

Postea sciens iesus quia omnia consummata sunt: vt cōsumaretur scriptura: dicit. **Sitio**. Vās ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto: hysopo circumpo-

nentes obtulerunt ori eius. Quis ergo accepisset iesus acetum dixit: Consumatum est: Et inclinato capite tradidit spiritum.

AVGV. Patiebatur hec omnia qui apparebat homo: et ipse idem disponebat hec omnia que latebat deus. unde dicitur: postea sciens quoniam omnia consummata sunt: ut consummaret scriptura. id est quod scriptura predixerat: Et in siti mea potauerunt me aceto: dicit: Sitio. tanquam diceret. hoc minus fecistis. date quod estis. Iudei quippe ipsi erant acetum degenerantes a vino patriarcharum et prophetarum. Das ergo positus erat aceto plenus: tanquam enim de pleno vase: de iniquitate mundi huius impletum cor habentes: velut spongia cauer nosis quodammodo atque tortuosis latibulis fraudulenti. unde sequitur. Illi autem spongia plenam aceto hyssopo circumponentes optulerunt ori eius.

CHRY. Neque enim ex his que videbant facti sunt mansueti: sed seueiebant magis: et cum potabatur: condonatorum pocula offerentes: propterea enim hyssopus appositus erat. AVCV.

Hyssopum autem cui circumposuerunt spongia acetum plenam: quoniam herba est humilis et pectus purgatur: christi humilitatem congruenter accipimus: quam circumdederunt et se circumuenisse putauerunt: christi namque humilitate mundamur. Nec moueat quomodo spongia ori eius potuerunt admonere. qui cruce fuerat exaltatus a terra. Sicut enim apud alios euangelistas legitur quod hic pretermisit: in arundine factum est: ut in spongia talis potest ad crucis sublimia leuaretur. THEO.

Quidam vero hyssopum dicunt vocari arundinem. nam frondes habet arundini conformes.

Sequitur: Cum ergo accepisset iesus acetum dixit: Consumatum est. AVGV. Quid: nisi quod prophetia tanto tante predixerat. BEDA.

Hic queri potest: quomodo hic dicitur. Quis accepisset acetum: cum alius euangelista dicat. Noluit bibere: Sed hoc facile soluitur: quoniam non accepit ut biberet: sed ut quod scriptum erat impleteret. AVGV.

Deinde quod: nihil remanserat quod antequam moreretur fieri. adhuc oporteret. sequitur: Et inclinato capite tradidit spiritum. Peractis omnibus que ut peragerentur expectabat: tanquam ille qui potestatem habebat ponendi animam suam et iterum sumendi eam. GREGO. xi. mo. Spiritus autem est hic per aia ponitur. Si. n. aliud spiritus que aiam euangelista diceret. Exeunte spiritu

anima remansisset. GREGO. Non autem quoniam expirauit inclinauit caput: sed quia inclinauit caput tunc expirauit. per que omnia indicauit euangelista quoniam omnium dominus ipse erat.

AVGV. Quis enim ita dormit quando voluit: sicut iesus mortuus est quoniam voluit: Quanta speranda: vel timenda potestas est iudicantis: si apparuit tanta morientis: THEO. Tradidit autem dominus spiritum deo et patri: ostendens quod nequaquam sanctorum anime conuersantur in tumultis. imo deueniunt ad manus patris omnium peccatoribus ad locum penarum delatis vide licet ad infernum.

Iudei ergo quoniam parasceue erat ut non remaneret in cruce corpus sabbato. Erat enim magnus dies ille sabbati: rogauerunt pilatum ut frangeretur eorum crura et tollerentur. Venierunt ergo milites et primi quidem frangerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo: Ad iesum autem cum venissent ut viderunt eum iam mortuum non frangerunt eius crura: sed vnus militum lancea latus eius aperuit et continuo exiit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit: et verum est testimonium eius. et ille scit quia vera dicit ut et vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo: et iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.

CHRY. Iudei qui camelum traglutiebant: culicem autem collaudabant: cum tantam fuissent operati audaciam: de die diligenter recordantur. vnde dicitur: Iu. ergo quoniam parasceue erat: ut non recedat in cruce. cor. sab. BEDA. Parasceue id est preparatio dicta est sexta feria: quod eo die duplices sibi cibos filii israel preparabant. Erat enim in die. id est sabbato. propter solennitatem pascale. Rogauit. id est ut frange. cruce. eo. AVGV.

Non crura tollerent: sed hi quibus ideo frangebant: ut morerentur auferentur ex ligno: ne pendentes in crucibus magnum diem festum sui diurni cruciatus honore fedarent.

THEO. Sic. n. iubebant in lege. non occidere solent in hominis supplicio. vel quia non

lucrum in die festo tortores aut homicide cen-
scri. **CHRY.** Vide autem qualiter vali-
da est veritas. per eorum .n. studia pphetia
cōpletur. vnde subditur: Bene: ergo mili. et
p̄mi qui frege. cru. ⁊ alte. q. cruci. est cum eo.
Ad te. autem cum venis. vt vide. euz tā mo-
tuum: non frege. eius cru. s; vn^o mili. lā. la.
ei^o apuit. **THEO.** Vt iudets cōplaceāt lā-
ceant christum circa corpus exaie contume-
lias i ferētes: s; cōtunctia i signum pdijt. s; a-
guinē. n. de corpore exicto manare miracu-
losuz est. **AVGV.** Vigilāti verbo euā-
gelista vsus est: vt non diceret: Latus eius p-
cussit aut vulnerauit: sed apuit: vt illic quodā
modo vite ostium panderetur. vnde sacramē-
ta ecclesie manauerūt: sine quibus ad vitam q̄
vere vita est nō intrat. vnde sequit: Et conti-
nuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Ille sanguis i re-
missionem fusus est peccatorū: aqua illa salu-
tare temperat poculum. hoc ⁊ lauacrū prestat
⁊ potū. Hoc prenūciabat: q̄ noe in latere ar-
ce ostium facere iussus est quo intrarent ani-
malia que non erant diluuiū pitura: quibus
prefigurabatur ecclesia. propter h̄ p̄tia mul-
ta facta est de viri latere dormientis. ⁊ hic se-
cundus adam inclinato capite in cruce dormi-
uit: vt inde formaretur ei ceniunx per id qd̄
de latere dormientis efflurit. O mors vnde
mortui reuiuiscunt: quid isto sanguine mun-
dus: qd̄ isto vulnere salubrius: **CHRY.**
Et quia hinc suscipiunt principium sacra my-
steria cum accesseris ad tremēdū calicē: vt ab
ip̄a bibitur^o xp̄i costa ita accedas. **THEO.**
Erubescant igit qui vinum in sacris non lun-
pbant mysterijs. videntur. n. non credere q̄
aqua de latere fluxerit. **Idē** tamen quis calū-
niose dicere q̄ aliqua virtus vitalis erat i cor-
pore: ⁊ ideo sanguis efflurit: aqua vero ma-
nās iexpugnabile signū fuit ⁊ ideo euāgelista
subiungit: Et q̄ vidit testimoniu; perhibuit.
CHRY. q. d. Non ab alijs audiui: s; ipse
p̄ns vidit. Et verum est testimonium eius.
Quod cōuenienter subiungit conuictuz chri-
sti enarrās: non magnum aliquod ⁊ admira-
bile signum vt sic suspectus sermo redderet:
sed ipse hoc dixit: hereticoz ora precludens:
⁊ futura personans mysteria: ⁊ eum quī iace-
bat in eis inspiciens thesaurum. Sequitur:
Et ille scit: quia ve. di. vt ⁊ vos cre. **AV-**
GV. Scit enim qui vidit: cuius credat testi-

monio qui non vidit. Duo autēz testimonia
de scripturis reddidit singulis rebus: q̄s fa-
ctas fuisse narrauit. Nam quia dixerat. Nō
fregerunt crura iesu. subdidit. s; acta sūt enīz
h̄ vt scriptura impleretur. os nō cōmi. ex eo.
Qd̄ preceptuz est eis: qui celebrare pascha ius-
si sunt ouis immolatione in veteri lege: que
dominice passionis vmbra precesserat. Item.
quia subiunxerat: Vnus mili. lancea la. eius
ape. ad hoc pertinet alterum testimonium qd̄
subdit dicens: Et iterum alia scriptura dei.
Vide. in quem transi. vbi promissus ē chri-
stus in ea qua crucifix^o ē carne futur^o. **HIE-**
RO. Hoc autem testimonium sumptum
est de zacharia.

T Post hec autem rogauit pilatus
ioseph ab arimathia eo quod esset di-
scipulus iesu: occultus autem propter
metum iudeorum: vt tolleretur corpus ie-
su. Et permisit pilatus. Venit ergo ⁊
tulit corpus iesu. Venit autem ⁊ nico-
demus qui venerat ad iesum nocte pri-
mum ferens mixtura; myrthe ⁊ aloes
quasi libras centum. Acceperunt ergo
corpus iesu: ⁊ ligauerunt eum lintheis
cum aromatibus: sicut mos est iudeis
sepelire. Erat autem in loco vbi cruci-
fixus est hortus: ⁊ in horto monumen-
tum nouum in quo nondum quisquam
positus fuerat. Ibi ergo propter para-
scenem iudeoz: quia iuxta erat monu-
mentum posuerunt iesum.

CHRY. Estimans ioseph extinctuz esse
iudeorum furore christo crucifixo: cū fiducia
accessit vt deponēdum funus pcuraret. vnde
dicit: Post hec au. ro. pi. io. ab arimathia.
BEDA. Arimathia ipsa est ramatha cui-
tas helcane ⁊ samuelis. Elitus autē p̄sum-
est vt esset diues vt ad presidē posset accede-
re: ⁊ vt esset iniustus: vt corpus dñi accipere
mereretur. vnde sequitur: Vt tolleretur cor. ie.
eo q̄ esset discip. iesu. **CHRY.** Nō ex. xij.
sed ex septuaginta. quoniā nullus ex. xij. ac-
cesserit. Et si timore iudeoz q̄s pro causa as-
sumperit: h̄ eodem detinebatur timore. vnde
dicitur: ocul. aut p̄pter metuz iu. S; val

de insignis erat: et pilato notus. vñ et gram accepit et hoc est qd subditur. Et pmi. py. Et sepelit de reliquo: nō vt condēnatum: sed vt magnū quendam et mirabilem. vñ subditur De. ergo et tu. cor. 16. **AVGV.** de con. euan. In extremo enim illo officio funeri exhibēdo minus curauit a iudeis: quāuis soleret in domo audiēdo eorū inimicitias deuitare. **BEDA.** Sedata enim utriusq; eorū seuitia eo qd se aduersus christū preualuisse gaudebant: corpus christi petijt qm̄ non videbatur cā discipulatus: s; pietatis venisse vt funeri officiū impēderet: qd homines non solū bonis: sed etiam malis solent impendere. Adtūgitur autē ei et nicodemus. vñ sequitur. De. au. et nico. q. ve. ad ie. no. pu. se. mixtu. myr. et aloes quasi li. cen. **AVGV.** Non ita distinguēdum est: vt dicamus primum ferens mixturā myrthe: sed vt qd dictum est primū ad superiorē sensum ptineat. Venerat enim ad iesum nicodemus nocte primū: quod idēz iōānes narravit in prioribus euāgelij sui partibus. hic ergo intelligēdum est ad iesum nō tunc solum: sed tunc primūz venisse nicodemū: venisse autē postea vt fieret audiēdo discipulus. **CHRY.** s; erūt autē pigmenta que maxime corpus apta sunt q̄ plurimū conseruare: et nō pmittere cito subijci corruptioni: adhuc enim vt de nudo homine disponebāt sed tamē multā dilectionem demonstrabant. **BEDA.** Notandum est autem qd simplex vnguentum fuerit qd ex diuersis aromatib; licētiam conficiēdi non haberēt. sequit: Ac. et. cor. 16. et liga. eum lintheis cū aroma. si cut mos ē iudeis sepeli. **AVGV.** In quo euangelista admonuit in huiusmodi officijs que mortuis exhibentur morē cuiusq; gētis esse seruandū. Erat autē illius gentis consuetudo vt mortuorū corpora varijs aromatibus condirentur: vt diutius seruaerentur illesa. **AVGV.** de con. euan. Neq; autē hic iōānes alijs repugnat. neq; enim illi qui nicodemum tacuerunt: affirmauerunt a solo ioseph dñm sepultum quāuis solius cōmemorationē fecerint: aut quia illi vna syndone a ioseph inuolutum dixerunt: ppter ea phibuerunt intelligi: et alia linthea potuisse affert nicodemo et superaddi vt verum narret iōānes qd non vno lintheo sed lintheis inuolutus fit: quāuis et ppter sudariū quod capiti adhibebatur: et

instifas quibus corpus totum alligatum est: qd oia de lino erant: cū vna syndone ibi fuit: veracissime dici potuit: Ligauerūt eū lintheis Linthea q̄ppe generaliter dicuntur que lino teruntur. **BEDA.** Hinc ecclesie consuetudo descendit vt corpus domini nō in sericis et auro textis cōsecretur: sed in syndone munda. **CHRY.** Quia vō breuitate tēporis vrgebatur: nona enim hora mortuo christo: deinde accedētib; ad pilatum: et deponentibus christi corpus vespa iminebat: ideo ponunt eū in primū monumētum. vnde subditur: Erat au. in lo. vbi cruci. est hortus et in hoz. monu. no. in quo nōdum quis q̄ po. fuerat. Ad dispensatione factum ē: ne alterius alicuius q cum eo iaceret estimaretur resurrectio facta esse. **AVGV.** Sicut etiā in marie virginis utero nemo ante illū: nemo post illum cōceptus est: ita in hoc monumento nemo ante illum: et nemo post illū sepultus ē. **THEO.** Per hoc etiam qd nouum fuit sepulchrū. mystice datur intelligi qd per christi sepulturam omnes innouamur morte corruptione destructa. Attende etiā abundantiaz p nobis suscepte paupertatis: Nam qd domum in vita nō habuit: post mortem quoq; in alieno sepulchro reconditur: et nudus existens a ioseph operitur. Sequit: Ibi ergo ppter pasce. iij. qn iu. erat mō. posue. ie. **AVGV.** Acceleratam vult intelligi sepulturā: ne aduespasceret quando iam ppter pasceū quāz cenam puram iudei latine vsitatus apud nos vocāt sacer tale aliqd nō licebat. **CHRY.** Propter iniquum autē fuit sepulchrū: vt discipuli possent cum facilitate accedere et consideratores fieri eorum que eueniebant prope existente loco: et vt sepulture testes essent etiā inimici custodientes sepulchrū: et vt falsus ostenderet is qui de furto sermo. **BEDA.** Mystice autem ioseph interpretat aptus per acceptionem boni operis: ad quod monemur vt corp⁹ domini digne percipere mereamur. **THEO.** Nunc etiam quodāmodo christ⁹ apud auaros mortificatur: in paupere famē patiente. Esto ergo ioseph et tege christi nuditatem: non semel sed in tuo tumultu spiritali considerando reconde: cooperi et immisce myrrbaz et aloē amaricantia considerādo vocem illam: Ite maledicti in ignem eternū q̄ nihil amarius estimo.

Esperere autez sabbati que
lucescit in prima sabbati:
venit maria magdalene ⁊
altera maria videre sepul-
chru. Et ecce terremot⁹
factus est magnus: Angel⁹. n. domini
descendit de celo: ⁊ accedens reuoluit
lapidem: ⁊ sedebat super eu. Erat au-
tem aspectus eius sicut fulgur: vestimē-
ta autem eius sicut nix. Pre timore au-
tem eius exterriti sunt custodes: ⁊ facti
sunt velut mortui. Respondens autez
angelus dixit mulierib⁹: Nolite time-
re vos. Scio. n. q̄ iesuz qui crucifixus
est queritis. Non est hic: surrexit. n. si-
cut dixit. Venite ⁊ videte locum: vbi
positus erat dominus. Et cito euntes
dicite discipulis eius: quia surrexit: ⁊ ec-
ce precedet vos in galileam. Ibi eū vi-
debitis: ecce predixi vobis.

AVGV. in ser. de resur. Post illusiōes
⁊ vbera: post aceti ⁊ fellis pocula mixta: p⁹
supplicia crucis ⁊ vulnera: ⁊ postremo p⁹ ip-
saz mortē ⁊ inferos: surrexit d̄ suo funeri caro
nova redit ab occiduo latēs vita ⁊ i morte sal-
refuata resurgit pulchrior reditura p⁹ fun⁹.

AVGV. de cō. euā. De hora vō q̄ mulie-
res venerūt ad monumētū nō ptēnenda exo-
rit q̄stio. Cū enī matthe⁹ hic dicat: Despere
aut sab. q̄ lu. i. p̄ma sab. qd̄ ē qd̄ dicit marc⁹:
Et valde m̄ae vna sabbatoz venit maria ma-
gda. ⁊ altera maria videre sepulchru. Aperte
q̄ppe p̄ma noctis qd̄ ē vespere: ipsam noctē
voluit significare matthe⁹: cuius noctis sine
venerūt ad monumētū, ergo qm̄ sabbato ipe
diebant: vt nō aū facerent: ab eo tpe noiauit
noctē ex quo eis licet cepit: vt facerēt qd̄cūqz
vellēt tpe eiusdē noctis. Sic itaqz dictum ē:
Vespere aut sab. ac si diceret: nocte sabbati. i.
nocte q̄ seq̄t diē sabbati: qd̄ ipsa vba eius sa-
tis idicāt. Sic. n. ait: Que lucescit i p̄ma sab-
bati. qd̄ fieri nō pōt nisi tūmō p̄mam noctis
pticulā. i. solū intūū noctis itellexim⁹ dicto

vespe significatū. Meqz. n. ipm̄ initiū: noctis
lucescit i p̄ma sabbati: s; ipsa nox q̄ i luce ic-
pit terminari: ⁊ v̄sitat⁹ mod⁹ loquēdi ē diuie
scripture: a parte totū significare. Vespere er-
go noctē significauit: cui⁹ extremū ē diluculū:
diluculo. n. venerūt ad monumētum. **RA-
BA.** Del alr qd̄ dcm̄ ē. qz scē mulieres ve-
spere sabbati que lucescit i p̄ma sabbati vene-
runt videre sepulchru: ita itelligēdū: qz vespere
qd̄ venire ceperint: s; lucescēte mane i p̄ma
sabbati ad sepulchru p̄uenerūt. i. vespere aro-
mata parauerūt: qb⁹ corp⁹ dñi vngere deside-
rabāt: s; aromata vespere p̄parata: mane ad se-
pulchru detulerūt. Qd̄ matthe⁹ qd̄ breuita-
tis cā obscur⁹ posuit: s; euāgeliste alij quo or-
dine sc̄m̄ sit euidēt⁹ oñdūt. Sepulto nāqz se-
xta feria dño: reuerse a monumēto mulieres
p̄parauerūt aromata ⁊ vnguenta q̄sdiu opari
licebat: ⁊ sabbato qd̄ siluerūt fm̄ legis māda-
tu: sicut lucas apte designat. Cū aut trāssisset
sabbatū: vespere adueniēte tps opadi rediit/
set: p̄mpte ad deuotionē emerūt: q̄ min⁹ p̄e-
parauerāt aromata: sicut mare⁹ cōmemorat.
Et veniētes vngerent iesum. ⁊ valde mane
veniūt ad monumētū. **HIERO.** Del alr
qz diuersa tpa istaz multaz i euāgelijz descri-
bunt: nō mēdaciū signū ē vt ipij obijciūt: sed
sedule v̄sitatōis officia dū crebro abeūt ⁊ re-
deūt: ⁊ nō patiunt a sepulchro dñi diu abesse
vel longi⁹. **REMI.** Sciēdū aut qz matthe-
us mystice loquēs studuit nobis insinuare illa
sacratissima nox q̄ntā dignitatē ex honore de-
uicte mortis ⁊ dñice resurrectōnis accept. iō
dixit. Vespere aut sab. q̄ lu. i. p̄ma sab. Cū con-
suetus ordo t̄pum hēat. vt vespere nō lucescant
in diē: s; potius obtenebrescāt i noctē: oñdit
his v̄bis qz dñs totā hāc noctē luce sue resur-
rectōis festiuam ⁊ choruscam reddidit. **BE-
DA.** in ho. Ab exordio ēt mūdane creatio-
nis vsqz huc: ita tēporz cursus distinguebat
vt dies noctē p̄cederet: qz homo a luce paradi-
si peccādo lapsus i hui⁹ seculi tenebras erum-
nasqz decidit. Aptissime aut nūc dies sequit
noctē: qm̄ per fidē resurrectōis a peccati tene-
bris ⁊ vmbra mortis ad lucē vite xp̄o largiē-
te reducimur. **SEVE.** i. ser. pas. Est aut ve-
spere sabbati q̄ lucescit qz illuminat p̄ xp̄m:
sabbatū nō delect: Mō inqt veni solvere legē:
s; adimplere. Illuminat vt i diē dñicam luceat:
clarecat i ecclia qd̄ in synagoga iudeis obscu-

rantib⁹ fuscabat. Sequit^r: Venit ma. mag. z al. ma. vi. sep. Sero qdē mulier currit ad veniā q̄ mature cucurrit ad culpā: q̄ de paradiso pfidiā sumpserat: festinat fidē sumere d̄ sepulchro. cōtēdit rape de morte vitā: q̄ de vita rapuerat mortē. nō aut̄ dixit: Venerūt s̄ venit sub vno noīe: veniūt due mysterio nō casu. Venit ipsa: s̄ altera vt mutaretur mulier v̄tute nō sexu. Precedūt aut̄ ap̄los femine: q̄ eccl̄iaz typū ad dñicū d̄ferūt sepulchrū: maria. s. z maria: maternū xp̄i vnū nomē i duas geminat̄ feminas: qz h̄ eccl̄ia ex duob⁹ ppl̄is veniēs. i. ex gētib⁹ z iudeis: vna eē figurat̄: venit aut̄ maria ad sepulchrū: sicut ad resurrectōnis v̄tex: vt itēz xp̄s ex sepulchro nasceret̄ fidei q̄ carni fuerat generat⁹ ex v̄tre: z eū quez clausa v̄ginitas ad p̄ntem tulerat vitā: clausum sepulchrū ad vitā redderet sempiternā. Diuinitatis isigne ē clausam v̄ginē reliquisse post p̄tū: z de sepulchro clauso exisse cū corpore. Sequit^r: Et ec. ter. fa. est ma. **HIERO.** Dñs nr̄ vn⁹ atqz idē fili⁹ dei z hoīs iuxta v̄trāqz naturā. diu. nitatis z carnis: nūc magnitudinis sue: nūc humilitatis signū demonstrat. vñ z i p̄nti loco quanqz hō sit q̄ crucifixus ē: q̄ sepult⁹: tñ q̄ foris agunt̄: ondūt filiū dei. **HYLA.** Adotus. n. terre resurrectōis ē virtus cū cōcussio mortis aculeo: z illuminatis illi⁹ tenebris resurgēte v̄tutū celestium domino: inferozum trepidatio cōmouet. **CHRY.** in ho. Del ideo terremot⁹ fact⁹ ē: vt exurgāt z euigilēt mulieres. eteni accesserāt vt vnguētū mitterēt: z qz i nocte bec gerebant̄ pbabile ē quāsdā obdormisse. **BEDA.** in ho. qz etiam terremotus resurgente domino de sepulchro sicut etiam moriente in cruce factus est magnus: significat̄ terrena q̄dem corda per fidem passionis prius ac resurrectionis eius ad penitentiam concutienda salubri pauore permota. **SEVE.** in sermone pasche: Si autez sic terra tremuit: cum dominus ad veniam sanctorum resurgeret: quomodo contremiscent: cum noxiōrum omnium surget ad penas: dicente propheta. Terra tremuit cum resurgeret in iudicium deus. Et quomodo domini presentiam sustinebit: que angeli presentiam sustinere non valuit: nam sequitur: Angelus domini descendit de celo surgente siquidem christo: morte pereunte terrenis redditur celeste cōmercium: z mulie

ri cui fuerat cum diabolo letale consilium: cū angelo colloquiū fit vitale: **HYLA.** Adise ricordie. n. dei patris isigne ē resurgēte filio ab iseris virtutū celestium mysteria mittere: atqz iō p̄or resurrectōis ipse est iudex: vt quodā famulatu p̄ne voluntatis resurrectio nūciaret. **BEDA.** in ho. Qz. n. xp̄s de⁹ z hō ē: iter acta humanitatis sp̄ ei angeloz̄ ministeria deo debita nō desunt. Sequit^r: Et accedēs reuoluit lapidē: Nō vt egressuro dño ianuā pandat: s̄ vt egressus ei⁹ iā sc̄i hoīb⁹ p̄stet indicū: Qui. n. mortalis clauso virginis v̄tero potuit nascēdo igredi mundū: ipse fact⁹ imortalis clauso sepulchro potuit resurgēdo exire d̄ mūdo. **REMI.** Significat̄ autez reuolutio lapidis reseracionē sacroz̄ xp̄i q̄ l̄ra legis tegebant̄: lex nāqz i lapide scripta fuit: z ideo p̄ lapidē designat̄. **SEVE.** Non aut̄ dixit: Voluit. s̄ reuoluit lapidē: qz lapis aduolut⁹ pbavit mortē: z reuolutus extitit resurrectionis assertor. Adut̄ hic ordo rez: sepulchrūz mortē nō mortuū deuorat: dom⁹ mortis: mā fio fit vitalis. v̄teri noua forma mortuuz recipit: reddit viuū. Sequit^r: Et sedebat sup eū. Sedebat iquā cui nulla inerat lassitudo vt fidei doctor: vt resurrectōis magister: sedebat supra petrā vt soliditas sedētis daret credētibus firmitatē: ponebat angel⁹ sup petrā fundamēta fidei: sup quā xp̄s erat eccl̄iam fundaturus. Del p̄ lapidē monumētū pōt designari mors qua oēs p̄mebant̄ p̄ hoc ergo qz angelus sup lapidē sedit: significat̄ qz xp̄s mortem sua v̄tute subiecit. **BEDA.** in ho. Et recte stans apparuit angelus q̄ aduētū dñi i mūdo predicebat: vt stādo designaret qz dñs ad debellādū mūdi p̄ncipē veniret. p̄eco aut̄ resurrectōis sedisse memorat̄: vt sedēdo significaret eū supato mortis auctore sedē regni iaz cōscēdisse p̄petui. sedebat aut̄ sup lapidē reuolutum quo hostium monumenti claudcbatur: vt claustra inferozum sua ipsum virtute deiecusse doceret. **AVGV.** de cō. eu. ā. Idōt aut̄ mouere quō s̄m mattheū angel⁹ sup lapidē sedebat reuolutū a monumēto: cū marcus dicat mulieres itroentes i monumētū vidisse iuuenē sedētē i dextris: nisi itelligam⁹ aut mattheū tacuisse de angelo: quē intrātes viderūt: marcū aut̄ de illo quē viderūt sedētē sup lapidē: vt duos viderint z a duob⁹ sigillatim audierūt q̄ dixerūt angeli de iesu. aut certe qz

dicit: Intrares in monumentum in aliqua septa materia debemus accipere qua communium locum tunc fuisse credibile est. i. in aliquo spacio ante petram: in qua excisa locus factus fuerat sepulture: ut ipsum viderint in eodem spacio sedentem a dextris: quem dicit mattheus sedentem super lapidem. Sequitur. Erat autem aspectus eius sicut fulgur: et vestis eius sicut nix. **SEVE.** Dulcis claritas a vestis candore separatur: et facies fulguri: niui vestis angeli comparatur: quia fulgur de celo: nix de terra. unde propheta: Laudate dominum de terra: ignis: grando nix et cetera. In facie ergo angeli claritas celestis servatur nature: in veste significatur gratia communionis humane. et sic temperatur species angeli colloquens: ut carnales oculi et vestium ferant placitam claritatem: et ex fulgure vultus: nuntium sui tremere et revereant auctoris. **IDEM.** in alio ser. Quid autem facit idumentum ubi tegendi necessitas non habetur: sed angelus nostrum habitum nostram formam in resurrectione prefiguratur: ubi homo ipsa corporis sui claritate vestitur. **HIERO.** In candido est vestitu angelus significat gloriam triumphantis. **GREGO.** in ho. de pas. Vel aliter in fulgure terror timoris est: in nive autem blandimentum caritatis: quod vero oispetes deus et terribilis est peccatoribus et blandus iustis: recte testis resurrectionis eius angelus: et in fulgure vultus: et in candore habitus demonstratur: ut de ipsa sua specie: et terreret reprobos et mulceret pios. unde sequitur: Ipse tu autem eius exter. sunt custos. et sancti sunt vel mortui. **RABA.** Timoris anxietate sunt exterriti: quod amoris fiduciam non habebant: et facti sunt velut mortui quod resurrectionis veritatem credere non luerunt. **SEVE.** in ser. pasche. Custodiebant. n. crudelitatis studio non pietatis obsequio: stare. n. non poterat que scia destituit: impellit reat. hinc est quod angelus percussit ipsos: pios alloquitur: et solatur. Sequitur: Respondens autem angelus dixit mulieribus. **HIERO.** Custodes quidem timore perterriti ad instar mortuorum stupefacti iacent: et angelus tamen non illos: sed mulieres consolatur dicens. Nolite timere. vos. quod dicit. Illi timeant in quibus permanet incredulitas: ceteris vos quod iesum qui crucifixus: audite quod surrexerit: et promissa profecerit. unde sequitur. Scio. n. quod iesus qui crucifixus est qui crucifixus est. **SEVE.** Adhuc. n. crucifixum et mortuum requirebant: quare fide sua passionis percussa turba

uerat: et tentationis ita eas ponens incurvaverat: ut celi dominus querebant in sepulchro. Non est hic. **RABA.** per presentiam carnis: qui tamen nusquam deest per presentiam maiestatis. Sequitur: Surrexit enim sicut dixit. **CHRY.** in homilia. quod dicat. Et si mihi non creditis: illius mementote verborum: deinde et alia sequitur demonstratio: cum subditur. Venite et videte locum ubi positus erat dominus. **HIERO.** Ut si meis verbis non creditis vacuo credatis sepulchro. **SEVE.** Angelus ergo predicat nomen: cruceque dicit: loquitur passionem: sed mox resurrectionem: mox dominum confitetur: et angelus post tanta supplicia: post sepulchrum agnoscit dominum suum. Cur homo autem nunciatum deus in carne iudicat: aut in passione existimat deesse virtutem? Dicit autem crucifixus: et ostendit locum ubi positus erat dominus: ne alter et non ideo resurrexisset crederetur ex mortuis. Et si dominus in eadem redit carne: et sue resurrectionis facit indicia: quare homo in alia putat se carne rediturus: aut carnem forte servus dedignatur suam cum nostram dominus non mutavit. **RABA.** Non autem solis vobis hoc gaudium magnum concessum est occulto corde tenere: sed similiter amantibus debetis illud pandere. unde sequitur. Et cito cum. di. dis. e. quia surre. **SEVE.** quod dicit. Revertere ad virum mulier iam sanata: et suade fidem que perfidiam ante suavisti. Refert homini resurrectionis indicium: cui ante consilium ruine dedisti: sequitur. Et ecce prece. vos in galiliam. **CHRY.** in ho. Hoc autem dicit eripiens eos a periculis ne timor fidem impediret. **HIERO.** Adhuc autem prece. cedet vos in galileam: hoc est in voluntarium gentilium: ubi ante error erat et lubricum: et firmo ac stabili pede vestigium non tenebat. Sequitur. Ibi enim videbitis: ecce predixi vobis. **BEDA.** in ho. Bene autem dominus in galilea videtur a discipulis qui iam de morte ad vitam: iam de corruptione ad incorruptionem transierat: Galilea quippe transi gratio interpretatur. felices femine que triumphum resurrectionis mundo annunciare meruerunt: feliciores anime: que in die iudicii percussis pavore reprobis: gaudium beate resurrectionis intrare meruerunt.

In die scō pasce: **M**arci. xvi. cap

Ecum transisset sabbatum: maria magdalene & maria iacobi & salōe emerunt aromata: vt venientes vngerent iesum. Et valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumentum: orto iaz sole. Et dicebant adinuicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentuꝝ viderunt iuuenem sedentem in dextris cooperitū stola candida: & obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expauescere Iesum queritis nazarenum crucifixum: surrexit non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eiꝝ & petro: quia precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis: sicut dixit vobis.

HIERO. Post sabbati tristitiam felix irradiat dies: que primatum in diebus tener: luce prima in eo lucefcēte: & domino in eo cū triumpho resurgente. vnde dicitur: Et cum transis. sab. ma. magda. & ma. ia. & sa. eme. aro. vt ve. vn. iesuz. **GLO.** Religiose. n. mulieres sepulto domino cum licuit operari. i. vsq; ad solis occasum vnguenta paraucrunt vt lucas dicit. Et quia pre angustia temporis nō poterant explere: mox transacto sabbato. i. occidente sole vt operandi licentia redit festinauerunt emere aromata: sicut marcꝝ dicit hic: vt venientes mane vngerent corpꝝ iesu: neq; vespere sabbati preoccupante iam noctis articulo monumentum adire valuerūt vnde sequitur: Et valde ma. vna sab. ve. ad monu. or. iaz sole. **SEVE.** Mulieres hoc loco feminea deuotione discurrunt: que non vt viuenti fidem sed vt mortuo vnguenta deferunt ad sepulchruꝝ. & vt sepulto parant meritis obsequia: non vt resurgenti preparant diuino:um gaudia triumphorū. **THEO.** Non. n. magnitudinem atq; dignitatem di-

uinitatis christi sapiunt. Venerunt autem iuxta consuetudinem iudeorū vngere corpus iesu vt. s. maneret odoriferum: & ne humiditate scaturiret: nā aromata virtutē habēt deficcantū humiditatē corpis absorbētia. vñ icorruptū corpꝝ conseruāt. **GREGO.** i bo. Mos autē i eū qui ē mortuꝝ credētes si odore virtutū refecti cū opiniōe benoz opeꝝ dñm q̄rimꝝ ad monumentū illiꝝ cum aromatibꝝ venimꝝ. **Seqꝝ:** Et valde ma. vna sab. ve. ad mo. orto iam sole. **AVG.** de cō. euā. Qd lucas dicit: valde diluculo & ioānes: **M**āe cū adhuc tenebre cēnt: hoc itelligit marcꝝ dicere: valde mane oriēte iā sole. i. cū celū ab oriētis pte albesceret: qd fit vtiq; solis orientis vicinitate. **Et.** n. est ille fulgor q̄ noie aurore appellari solet: iō nō repugnat ei q̄ ait. Cū adhuc tenebre cēnt. Die q̄ppe surgēte aliq̄e reliq̄e tenebrarū tāto minꝝ sunt: q̄to magis oriū lux. nec accipiēdū ē qd ait: Valde mane orto iā sole. tāq; sol ipse iā videret sup terrā: s; d. primo adueniēte i has ptes sole. i. ortu suo iā celum illuminare icipiēte. **HIERO.** Valde ergo mane dicit qd aliꝝ euāgelista dicit: diluculo. Diluculū atē ē iter tenebras noctis & diei claritatē. In q̄ salꝝ hūani generis puenit: felici vinitate i ecclīā dclarāda more solis q̄ pria luce surgēs roseā pmittit aurozā: vt grām pclaris splēdoris preparatis oculis possit intueri qñ tēpus dñice resurrectōis illuxit: vt tūc laudes xp̄i tota caneret s; exēplū feminaz ecclīa. qñ genꝝ humanū exēplo sue resurrectōis aiauit: qñ vitā pstitit & lumē credulitatis ifudit. **BEDA.** Sicut autē q̄ valde mane mulier es venerūt ad monumentū. iuxta historiā magnꝝ seruoꝝ charitatis oñdīf: ita iuxta intellectū mysticū nobis dat exemplum vt illuminata facie: discussisq; vitioꝝ tenebris: odorem bonorū operum domino & orationum suauitateꝝ studemus offerre. **THEO.** Dicit autem. Vna sab. i. prima dierū hebdomade. Sabbata nanq; dies hebdomade nuncupantur: vna vero dicitur prima. **BEDA.** Vel prima sabbatorum prima dies est a die sabbatorum. i. requiectionū que in sabbatis custodiebātur. Sequitur. Et di. adin. quis re. no. la. ab of. mo. **SEVERI.** Obscuratum erat vestrum pectus oculi clausi: & ideo patefacti sepulchri gloriam prius non videbatis. **Seqꝝ.** qu if. n. Et respi. vi. re. la. **BEDA.** Quō

lapis per angelū reuolutus sit. **MATTHE**⁹ suf-
ficienter exponit. **Hec** reuolutio lapidis my-
stice reuerationē sacramentorū xp̄i: q̄ velamie
lre legalis tenebant: insinuat. lex enī lapide
scripta est. Sequitur. **Erat** quippe magnus
valde. **SEVERI**. Et plus iaz magn⁹ me-
rito q̄ forma q̄ creatoris mundi corp⁹ ⁊ clau-
dere ⁊ operire sufficit. **GREGO**. **Adu-**
lieres at angelos vidēt q̄ cum aromatib⁹ ve-
nerunt: q̄ ille mentes supernos ciues aspici-
unt: que cū virtutibus ad sancta desideria ve-
niunt. vnde sequit. **Et** intro. in mo. vi. iune.
se i dex. cooper. stola cādi. ⁊ obstu. **THE-**
OPHI. Si mattheus dicit angeluz sedere
super lapidē. **Marcus** vero q̄ mulieres itro-
euntes monumentū viderūt sedētē iuuenēz:
non mireris: nā quem viderūt prius sedētēz
sup lapidē: ipsum etiā intus i monumento
postmodum viderunt. **AVGV**. de con.
cū. Aut itelligamus mattheū tacuisse de illo
āgelo quē itratēs viderūt: marcū vō d̄ illo quē
foris sup lapidē sedētē viderūt: vt duos vide-
rūt ⁊ a duob⁹ sigillatim audierūt q̄ dixerūt ange-
li d̄ iesu. aut certe itratēs i monumentū in aliq̄
septa macerie debemus accipere: qua cōmu-
nitū locum tunc fuisse credibile est in aliquo
spatio ante petram: qua excisa locus sc̄us fue-
rat sepulture: vt ipsū viderūt i eodē spatio le-
dentē a dextris quē dicit mattheus sedētē su-
per lapidē. **THEO**. Quidā at dicūt q̄ alie
fuerūt mulieres q̄ dicūt a mattheo: alie que a
marco: sed **Maria** magda. sequebat̄ oēs fer-
uidam festinationē b̄ns ⁊ ardētē affectū. **SE-**
VE. Introierūt ergo mulieres ad sepulchz
vt cōsepulte xp̄o: xp̄o ⁊ surgerēt d̄ sepulchro.
vident iuuenēz vt cernerent nre resurrectōis
etatem q̄ nescit resurrectio senectutez: ⁊ vbi
nasci moriq̄ nescit: ibi etas nec admittit detri-
menta: nec indiget incrementis. vñ iuuenēz n̄
senem: nō infantem: sed iocūdā etatem vide-
rūt. **BEDA**. Viderūt aut iuuenem seden-
tem i dextris. i. ad meridianā partēz loci illi⁹
vbi positū erat. corpus. n. qd̄ supinū iacens:
caput habebat ad occasuz: dextrā necesse erat
habere ad austz. **GREGO**. i bo. Quid
autem p̄ finistrā: nisi vita p̄ns? Quid vō p̄
dextrā: nisi vita perpetua designant? Quia
iḡ redemptor noster iam p̄ntis vite corru-
ptionēz trāsierat: recte angelus q̄ nunciare p̄-
bennem eius vitā venerat: i dextera sedebat.

SEVE. Vident etiā iuuenēz sedentes a dex-
tris: q̄ resurrectio recipit n̄l finistrz. Vident
etiā coopertum stola cādida. Stola ista nō est
ex mortali vellere: sed ex virtute vitali splen-
dens celesti lumine nō colore terreno dicente
pp̄beta: Amictus lumine sicut vestimento.
⁊ de iustis: Tunc iusti fulgebunt sicut sol.
GREGO. in bo. Vel stola candida co-
opertus apparuit: q̄ festiuitatis nre gaudia
nūciauit: candor etenim vestis: spendorēz no-
stre denunciat solēnitatis. **HIERO**. De-
stis etiā cādida vera letitia est hoste depulso
regnoq̄ adepto: rege pacis quesito ⁊ iuētō se-
nunq̄ dimisso. **Hoc** igitur iuēs formā re-
surrectionis timētib⁹ mortē oñdit. Qd̄ autē
obstupuerūt. i. qd̄ oculus nō vidit nec auris
auduit: nec in cor hoīs ascendit que prepara-
uit deus diligentibus se. Sequitur: Qui di-
cit illis: no. expa. **GREGO**. in bo. Ac si
dicat. **Paucant** illi qui non amant aduētuz
supernorū ciuiū. p̄timecāt q̄ carnalibus desi-
derijs p̄ssi: ad eorum societatem pertigere: se
posse desperāt. vos autem cur p̄timecitis: q̄
vestros cōciues videtis? **HIERO**. Mon-
eni ē timor in charitate. Quid expauescerēt q̄
iuenerūt quē q̄sierūt? **GREGO**. In bo.
Sed iam qd̄ angelus subiungit audiamus:
Iesum queritis nazarenum. Iesus latino elo-
quio salutaris. i. saluator interpretatur. at vō
tunc multi Iesus dici poterāt: nec tamen sub-
stantialiter: sed nūcupatiue: ideo ⁊ locus sub-
iungit: vt de quo iesu dictum sit māifestetur:
nazarenū. Et cām protinus subdit: **Crucifi-**
rum. **THEO**. Non enim erubescit crucē:
in hac nāq̄ salus hominum est ⁊ beatorū p̄n-
cipium. **HIERO**. Radix autē amara cru-
cis euauit. flos vite cuz fructib⁹ erupit. i.
q̄ iacuit morte surrexit in gloria: vnde addit.
surrexit: nō est hic. **GREGO**. in bo. Nō
ē hic: d̄ p̄ p̄sentiaz carnis: q̄ n̄ n̄sq̄ deorat
p̄ p̄ntiā maiestatis. **THEO**. Et q̄si dicat.
Vultis certificari de ei⁹ resurrectione subdit:
Ecce loc⁹ vbi posuerūt eū. **Propter** b. n. ⁊
reuoluerat lapidez vt locum oñderet. **HIE-**
RO. Qd̄ n̄dit at immortalitas mortalibus ad
grarū actionem debitā: vt itelligam⁹ qd̄ fueri-
mus: ⁊ sciam⁹ qd̄ futuri erim⁹. Sequit. Sed
ite di. dis. ei⁹ ⁊ pe. q̄ p̄ce. vos i galileā. **Adu-**
lieribus d̄ vt nūcient apl̄is: q̄ p̄ mulierem
mors annūciata est. per mulierem vita resur-

gens. Dicit aut specialr: Et petro: qz se idi/
gnū iudicauit discipulatu cū ter negauit ma/
gistrū: s; peccata p̄terita nō nocēt qñ nō pla/
cent. GREGO. i bo. Si aut hūc angel⁹
nō noiatum exp̄neret q magistrū negauerat:
v̄ire iter discipulos nō auderet. vocat ergo
ex noie ne desperaret ex negatiōe. AVGV.
de cō. euā. Qd aut dicit: Iſdre. vos in ga. ibi
euz vi. si. di. vo. v̄ hoc sonare q̄ Jesus non
erat demonstratur⁹ se discipulis post resurre/
ctiōē nisi in galilea: quā demonstratiōē nūc
ipse marcus cōmemorauit. Qd enim dicit:
Adane p̄ma sabbati apparuit marie magda/
lene. post hoc duob⁹ euntib⁹ in villā: factum
est in hierusalē ipso die resurrectōis. deinde
venit ad vltimā manifestatiōē: quā factā scī
mus in monte oliueti nō longe a hierusalē.
Nunquā igit cōmemorat marcus ipletū qd
ab angelo p̄nunciatū esse testat. Adatthe⁹ vō
nullū aliū locū oīno cōmemorat: vbi discipuli
postq̄ surrexit viderint dñm: nisi in galilea
fm̄ angeli p̄dicatiōē. S; cū nō sit exp̄sus
qñ id futūz esset: vtrū p̄mum anteq̄ alibi ab
eis visus esset: idq̄ ipm̄ q̄ discipulos matthe
us dicit esse in galileā in montē: non exp̄mūt
diē nec narrādi ordinē: nō aduersat qdē mat
theus narratōib⁹ ceteroz: s; dat eis itelligen
di atq; accipiēdi locū. Verūtñ q̄ dñs non ibi
p̄mū se demonstratur⁹ erat: s; i galilea vbi po
stea visus est se vidēdū mādaui: q̄uis fide/
lem facit intentū ad q̄renduz in quo mysterio
dñm intelligat. GREGO. in bo. Bala
lea nāq; trāsmigratio iterptat. iā qppe redē
pto: noster a passiōe ad resurrectiōē: a mor
te ad vitā trāsmigrauerat: et nos resurrectio
nis ei⁹ gloriā post leti videbim⁹: si mō a viti
is ad v̄tutū celsitudinē trāsmigrāim⁹. Qui
ergo in sepulchro nunciat: in trāsmigratiōe
ostēdit: qz is q̄ in mortificatiōe carnis agno
scit in trāsmigratiōe mētis videt. HIE
RO. Breuis ergo sn̄ia in syllabis: s; in
gens in q̄ritate promissio. Ibi est gaudij nr̄i
fons et salutis eterne origo preparata. Ibi cō
gregant disp̄siones et sanant contritū corde.
Ibi inqt cum videbitis: s; non sicut vidistis.
AVGV. de con. euā. Significatur et q̄
gra xp̄i de populo israel erat trāsmigratura
ad gētes: a qbus apostoli nullo mō p̄dicātes
suscipient: nisi eis viā dñs in eoz cordibus
p̄ueniēs preparasset. et hoc ē. Iſdre. vos. in

148
ga. ibi eū vi. i. ibi mēbra eius iuenietis. Seq
tur: At ille exeūtes fugerūt de monumēto.
Inuaserat. n. cas tremor et pavor. THEO.
Idest stupor propter visionem angeli et adm
rationem resurrectionis. SEVE. Angelus
quidem sedet in monumento de monumen
to fugiunt mulieres: quia ille de celesti substā
tia confidit: turbantur iste de conditione terre
na. Sepulchrum qui mori non potest: time
re nescit. mulieres autem et de presenti facto
tremunt: et sepulchrū vt mortales adhuc mor
taliter expauescunt. HIERO. Hoc etiam
dicitur de futura vita i qua fugiet dolor et ge
mitus. Imitantur. n. mulieres ante resurre
ctionem omniaq; faciunt: post resurrectiōē
fugientes mortem et pauorez. Sequitur: Et
ne. quicq; dix. time. enim. THEO. Aut
propter iudeos: aut timore visionis detente
tacebant hoc quod audierant. AVGV. de
con. euā. Queri autem potest quemadmo
dum hoc dicat marcus cum dicat mattheus:
Et exierunt cito de monumento cum timo
re et gaudio magno: currentes nunciare disci
pulis eius: nisi intelligamus ipsozum ange
lozum nemini ausas fuisse aliqd dicere: idest
respondere ad ea que ab illis audierant: aut
certe custodibus quos iacentes viderunt. nā
illud gaudij quod mattheus commemorat:
nō repugnat timori de quo marcus dicit. De
buimus enim vtrunq; in illarum animo fa
ctum intelligere: etiam si mattheus de timore
non diceret. Cum vero et ipse dicat. Exierūt
cito de monumento cum timore et gaudio ma
gno nihil ex hac re questionis remanere.
permittit. THEO. Signanter etiam dicitur
q̄ nemini quicq; dixerunt: quia mulieru
bus audire non loqui datum est: discere non
docere.

C Feria. ij. Luce. xxiiij. cap.

Ecce duo ex illis ibant:
ipsa die in castellum quod
erat in spatio stadiorum.
sexaginta ab hierusalem
nomine emaus. et ipsi lo
quebantur ad inuicem de his omnib⁹
que acciderant. Et factum est dum fa

bularentur: et secum quererent: et ipse iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent: et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicem ambulantes: et estis tristes? Et respondens vnus cui nomen cleophas dixit ei: Tu solus peregrinus es in hierusalem: et non cognouisti que facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit. Que? Et dixerunt de iesu nazareno qui fuit vir propheta: potens in opere et sermone: coram deo et omni populo. Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus: quia ipse esset redempturus israel. Et nunc super hec omnia tertia dies est hodie que hec facta sunt. Sed et mulieres quedam ex nostris ruerunt nos: que ante lucem fuerunt ad monumentum: et non inuento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse: que dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum et ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum vero non inuenerunt.

GLO. Post manifestationem resurrectionis christi per angelos mulieribus factam: manifestatur vltimus eadem resurrectio per ipsum christi apparitionem discipulis. vnde dicitur: Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum. **THEO.** Quidam alterum horum duorum lucam inquit esse: et ob hoc suum nomen occultasse. **AMBR.** Vel duobus discipulis seorsum dominus iam se vespere demonstrat. s. ammaoni: et cleopbe.

AVGVSTI. de consen. euange. Castellum autem illud non absurde accipimus etiam villam s. in marcum potuisse appellari. Deinde castellum describit dicens: Quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab hierusalem nomine emaus. **BEDA.** Ipsa est nicopolis ci-

uitas insignis palestine: que post expugnationem iudee sub marco aurelio antonio principe restaurata cum statu mutauit et nomen. Stadium autem quod greci auctore vt dicunt hercule viarum spacia mensurat octaua est pars militarij. Et ideo sexaginta stadia septem milia passuum et quinquaginta significat: quod spacium itineris eis qui de morte et sepultura domini certi gradiebantur de resurrectione domini dubij: nam resurrectionem que post septimam sabbati facta est octauo numero contineri nullus ambigit. Discipuli ergo qui de domino loquentes incedunt: sextum miliarium cepti itineris compleuerant: quia illum sine querela viuentem vsque ad mortem quam in sexta sabbati subiit peruenisse dolabant. Compluerant et septimum quia hunc in sepulchro non dubitabant quiescisse. Sed de octauo dimidium tantum peregerant: quia gloriam iam celebrare resurrectionis non credebant perfecte. **THEOPHILVS.** Predicti autem discipuli loquebantur de his ad inuicem que acciderant: non quasi credentes sed sicut stupentes in rebus extraneis. vnde sequitur: Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus que acciderant. **BEDA.** Loquentes autem de se dominus appropinquans comitatur. vt et fidem resurrectionis mentibus eorum incendat: et quod se facturum promiserat impleat: scilicet vt vbi sunt duo vel tres in nomine meo congregati ibi sum in medio eorum. vnde de seqt: Et factum est dum fabularent: et secum quererent: et ipse iesus appropinquans ibat cum illis. **THEO.** Obteno enim iam spiritali corpore non obstat loci distantia quin adesset quibus volebat: nec vltimus naturalibus legibus corpus suum regebat: sed spiritaliter et supra naturam: vnde vt marcus dicit: sub altera forma eis videbatur. in qua non concedebatur eis: eius cognitio. Sequitur enim: Oculi autem eorum tenebantur: ne illum agnoscerent. vt scilicet totam suam dubiam intentionem reuelent et vulnus detegentes recipient medicinas: et vt cognoscerent que quauis corpus ipsum quod passum fuerat resurrexerit non tamen amplius tale erat vt esset omnibus visibile: sed tantum ab his a quibus vellet videri: et vt non dubitent quare de cetero non conuersatur inter plebem: quia. s. post resurrectionem

conuersatio eius non esset digna hominibus: sed diuina magis: quod etiam est forma resurrectionis future in qua sicut angeli conuersabimur et filij dei. **GREGO.** in bo. Eo uenienter etiam eis speciem quam recognoscere non ostendit: hoc agens foris in oculis corporis: quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. ipsi namque apud seipsum inuisi et amabant et dubitabant. De se ergo loquentibus presentiam exhibuit. sed de se dubitantibus cognitionis sue speciem abscondit: uerba quidem eis contulit. Nam sequitur: Et ait ad illos. Qui sunt hi fratres quos confertis ad inuicem ambulantes et estis tristes: **GREGVS.** Conferrebant quidem inter se quasi non amplius expectantes christum uenturum: sed dolorosi quasi perempto saluatore. unde sequitur: Et respondens unus cui nomen cleophas: dixit ei: Tu solus peregrinus es in hierusalem: et non cognouisti que facta sunt in illa his diebus: **THEO.** q. d. Tu solus peregrinus: et extra confinia hierusalem habitans: et exers es eorum que in medio eius contigerunt ut hec ignoras: **BEDA.** Del hoc dicit quia peregrinum putabant eum: cuius uultum non agnoscebant. sed reuera peregrinus erat eis: a quorum nature fragilitate precepta iam resurrectionis gloria longe distabat: et a quorum fide utpote resurrectionis eius nescia manebat extraneus. Sed adhuc dominus interrogat: nam sequitur: Quibus ille dixit: Que? Et ponitur eorum responsio cuius subditur: Et dixerunt ei: De iesu nazareno qui fuit uir propheta. **PROPHETAM** fatentur: filium dei tacent: **DEL** non dum perfecte credentes: vel solliciti ne inciderent in manus iudeorum persequentium: quia nesciebant quis esset quod uerum credebant celantes: Ad cuius commendationem subditur: **PROPHETAS** in opere et sermone. **THEO.** **PRIMO** quidem est opus secundo sermo. nullus enim doctrine sermo approbatur: nisi prius is qui docet: se ostendat auctorem: preceperit enim opus aspectum. nam nisi munda ueris intellectus speculum per opera: non emicat decor optatus. Adhuc autem subditur: **CORAM** deo et omni populo. Nam primo est placendum est deo: deinde curandum quantum possibile est de innocentia apud homines

ut precedente diuino cultu uiuamus sine scandalo plurimorum. **GREGVS.** Deinde assignatur causa tristitie: traditio et passio christi: cum sequitur: Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis: et crucifixerunt eum. Subditur autem desperantium uox: cum dicitur: Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus israel. **Sperabamus** inquit: non speramus: ac si mors domini similis esset mortibus aliorum. **THEOPHI.** Expectabant. n. christum saluaturum et redempturum populum israel ab ingruentibus malis et a seruitute romanorum: ipsum quoque credebant terrenum regem fieri. quem putabant promulgatam in se mortis sententiam cauere potuisse. **BEDA.** Ad crito ergo tristes iucebant: quia et seipsum quodammodo arguebant: quod in illo redemptionem sperauerint: quem iam morte tuum uiderant: nec resurrecturum credebant: et maxime dolebant eum sine causa occisum quem nouerant innocentem. **THEO.** Videntur tamen hi uiri non cumino increduli esse per hoc quod subditur: Et nunc super hec omnia tertia dies est hodie que hec facta sunt. In quo uidentur habere memoriam eius que eis dominus dixerat se tertia die resurrecturum. **GREGVS.** **PRIMO** relata a mulieribus resurrectionis fama commemorat: cum subditur: Sed et mulieres quedam ex nostris terruerunt nos: que ante lacem fuerunt ad monumentum: et non inuento corpore eius uenerunt dicentes se etiam uisionem angelorum uidisse: qui dicunt eum uiuere. Dicunt quidem hoc quasi non credentes: propter quod referunt se territos. i. stupefactos. non enim quod erat eis relatum firmum estimabant. aut angelicam illuminationem fuisse: sed stuporis et turbis causam inde sumebant. Testimonium quoque petri non certum estimabant dum diceret: se non uidisse dominum: sed resurrectionem eius conicere ex eo quod corpus ipsius in sepulchro non iacebat. unde sequitur: Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: et ita inueniunt sicut mulieres dixerunt. ipsum uero non inueniunt. **AVGV.** de concordantibus euangelistarum: **QUONIAM** autem lucas dixerit petrum accurrisse ad monumentum: et cleopham dixisse: ipse rettulerit quod quidam eorum ierant

ad monumentum: intelligitur attestari ioan-
ni q̄ duo ierint ad monumentum: sed petrus
primo solum commemorauit: quia illi primi
tus maria nunciauerat.

Et ipse dixit ad eos: O stulti & tra-
di corde ad credendum in omnibus que
locuti sunt prophete. Nonne hec oportuit
pati christum & ita intrare in glori-
am suam? Et incipiens a moysse & om-
nibus prophetis interpretabatur illis in
omnibus scripturis que de ipso erant.
Et appropinquauerunt castello quo
ibant: & ipse se finxit longius ire. Et co-
egerunt illum dicentes: Adane nobis
cum quoniam aduesperascit: & inclina-
ta est iam dies. Et intrauit cum illis.
Et factum est dum recumberet cum eis
accepit panem, & benedixit ac fregit & por-
rigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum
& cognouerunt eum. Et ipse euauit
ex oculis eorum. Et dixerunt ad inui-
cem. Nonne cor nostrum ardens erat
in nobis dum loqueretur in via: & ape-
raret nobis scripturas? Et surgentes
eadem hora regressi sunt in hierusalem:
& inuenerunt congregatos undecim &
eos qui cum ipsis erant dicentes q̄ sur-
rexit dominus uere: & apparuit simoni.
Et ipsi narrabant que gesta erant in
via: & quomodo cognouerunt eum in
fractione panis.

THEO. Quia predicti discipuli nimia
dubietate laborabant: dominus eos redarguit. unde
dicit: Et ipse dixit ad eos: O stulti & ere eni-
eam dixerant que & astutes cruci: Alios sal-
uos fecit: seipsum non potest saluum facere. Et
tardi corde ad credendum in omnibus que lo-
cuti sunt prophete. Contingit enim credere
que locuti sunt prophete. particulariter quodam:
& non uniuersaliter omnia: puta si aliquis credat
que de cruce christi dicuntur a prophetis sicut
est illud: Proderunt manus meas & pedes me-
os. que uero spectant ad resurrectionem non
credant: sicut est illud: Non dabis sanctum tu-

um videre corruptionem. Debet autem in om-
nibus fidem adhibere prophetis tam in glorio-
sis que de christo predicta sunt: quam in inglorijs:
quia ex passione malorum est ingressus in glo-
riam. Unde sequitur: Nonne hec oportuit pa-
ti christum: & ita intrare in gloriam suam: scilicet
per humanitatem. **ISIDORVS.** Sed
si oportebat christum pati: tamen qui crucifi-
xerunt rei sunt pene: non enim satagebant per-
ficere quod deus disponebat. unde & eorum
executio fuit impia: dei uero dispensatio pru-
dentissima: qui nequitias eorum in beneficia
generis humani conuertit: quasi utens uipe-
ris carnibus ad antidoti salutiferi confectionem.
CHRY. Et ideo dominus ostendit
consequenter hec omnia non euenisse simpli-
ter: sed ex dei proposito ante predestinato.
unde sequitur: Et incipiens a moysse & oib⁹
prophetis interpretabatur illis in omnibus
scripturis que de ipso erant: quasi diceret: Post
quam estis tardi: ego promptos uos reddam: my-
steria scripturarum uobis exponendo. Magis
sacrificium abrahe cum isaac dimisso immola-
tus est aries: hoc prefigurauit. Sed & in alijs
scripturis prophetis sparsim iacent myste-
ria crucis & resurrectionis christi. **BEDA.**
Si autem moyses & prophete de christo locu-
ti sunt: & cum per passionem in gloriam intra-
turum predicta sunt: quomodo gloriati se esse
christianus: qui neque qualiter scripture ad christum
pertineant inuestigat: neque ad gloriam quam cum
christo habere cupit: per passionem attingere
desiderat. **GRECVS.** Quia uero predi-
xit euangelista: Tenebantur oculi eorum ne
eum agnoscerent: donec sermo domini men-
tem eorum moueret ad fidem: conuenienter op-
portunum aspectum sui auditui subiungit. unde
sequitur: Et appropinquauerunt castello
quo ibant: & ipse finxit se longius ire. **AV-
GV.** de que. euan. Quod non ad mendaci-
um pertinet. non enim omne quod fingimus me-
daciū est: sed quando id fingimus quod ni-
hil significat: tunc mendaciū est. cum autem
fictio nostra refertur ad aliquam significatio-
nem: non est mendacium sed aliqua figura ve-
ritatis: alioquin omnia que a sapientibus et
sanctis uiris uel etiam ab ipso domino figura-
te dicta sunt mendacia deputabuntur: quia sine
uilitate intellectum non consistit ueritas in ta-
libus dictis. Sicut autem dicta: ita etiam fingunt

facta sine mendacio ad aliquam rem significandam.
GREGO. in home. Quia ergo adhuc in
 eorum cordibus peregrinus erat a fide: ire se lon-
 gius finxit. **¶** Ingerere namque componere dicimus.
 unde et compositores luti figuratos vocamus. Mi-
 bil ergo simplex veritas per dupliciter fecit: scilicet
 aliter se exhibuit in corpore: qualis apud illos
 erat in mente. Sed quia esse extranei a charita-
 te non poterant: hi cum quibus charitas gradie-
 batur: eum ad hospitium quasi peregrinum vo-
 cant. unde sequitur: *Et coegerunt illum.* Ex
 quo exemplo colligitur quia peregrini ad ho-
 spitium non solum invitandi sunt: sed etiam trahendi.
GLO. Nec solum factis eum cogunt: sed
 etiam verbis inducunt. Sequitur enim: *Di-
 ceter: Adhuc nobiscum: quoniam advesperascit:
 et inclinata est iam dies. scilicet ad occasum.* **GRE-
 GO.** in home. Ecce autem cum per membra
 sua christus suscipitur susceptores suos etiam
 per semetipsum requirit. Sequitur enim. *Et
 intrauit cum illis. Adensam ponunt: cibos
 offerunt: et deum quem in scripture sacre ex-
 positione non cognoverant in panis fractione
 cognoscunt.* Sequitur enim: *Et factum est dum
 recumberet cum illis: accepit panem et bene-
 dixit ac fregit: et porcebat illis: et aperti sunt o-
 culi eorum et cognoverunt eum.* **CHRY.** Quod
 non de sensibilibus oculis dictum est: sed de
 sensu mentali. **AVGV.** de con. euan. Me-
 quidem clausis oculis ambulabant: sed ierat
 aliquid quo non finerentur agnoscere quod vi-
 debant: quod. scilicet caligo et aliquis humor effi-
 cere solet: non quia dominus non poterat trans-
 formare carnem suam: ut alia reuera esset ef-
 figies: quam solebant intueri: quandoquidem
 et ante passionem transformatus est in mon-
 te: ut facies eius claresceret sicut sol. Sed non
 ita nunc factum est. non enim incongruenter
 accipimus hoc impedimentum in oculis eo-
 rum a sathana fuisse ne agnosceretur iesus:
 sed tantum a christo facta esse permissio usque ad
 sacramentum panis: ut veritate corporis eius
 participata: remoueri intelligatur impedime-
 ntum inimici: ut christus possit agnosci. **THEO.**
 Sed et aliud innuit: quod scilicet sumentibus sa-
 crum panem aperiuntur oculi ut eum agno-
 scant. magnam enim et ineffabilem vnum habet
 domini caro. **AVGV.** de que. euā. Del

quod dominus se ire longius finxit: cum comi-
 taret discipulis exponens sacras scripturas:
 utrum ipse esset ignorantibus: significat quia
 hospitalitatis officio ad suam cognitionem per-
 venire posse homines intinuit: ut eum lon-
 gius ipse ab hominibus abscesserit super omnes
 celos cum eis transit: qui hec exhibet seruis
 eius. **¶** Teneat ergo christum ne longius ab eo
 eat quisquis catholicizatur verbo in omnibus
 bonis et qui se catholicizat comunicat. **¶** Etenim
 illi catholicizati erant verbo cum exponeret eis
 scripturas. **¶** Et quia hospitalitatem sectati sunt
 cum quem in ipsa expositione scripturarum non
 cognouerunt: in panis fractione cognoscunt.
 non enim auditores legis iusti sunt apud de-
 um: sed factores legis iustificabuntur. **GRE-
 GO.** in home. Quisquis ergo audita vult
 intelligere: festinat ea que iam intelligere po-
 tuit: opere implere. **¶** Ecce dominus non est co-
 gnitus dum loqueretur: et dignatus est cogno-
 sci dum pascitur. Sequitur enim: *Et ipse cua-
 nuit ex oculis eorum.* **THEO.** Non enim
 tale corpus habebat: ut diuinus cum eis com-
 morari deberet: et hoc pariter auget affectus
 eorum. unde sequitur: *Et dixerunt adinuicem:
 Nonne cor nostrum ardens erat in nobis:
 dum loqueretur in via et aperiret nobis scri-
 pturas?* **ORIGE.** **¶** Idem quod innuit quod per
 lati sermones a saluatore accendebant audien-
 tium cor ad amorem diuinum. **GREGO.**
 in ho. pentheco. **¶** Ex audito enim sermone in
 ardescit animus: corporis frigus recedit: mens
 in superno desiderio fit anxia. **¶** Audire libet
 precepta celestia: et quot mandatis instruitur:
 quasi tot facibus inflammatur. **THEO.**
 Ardebat ergo cor eorum vel igne verborum
 domini quibus intendebant tanquam veris. **¶** Vel
 quia eo differente scripturas: precellebatur in-
 trinsecus cor eorum: quod ille qui differabat do-
 minus esset. **¶** Adeo ergo letati sunt. ut nullam
 moram passi: mox reuersi sint in hierusalem.
 et hoc est quod sequitur: *Et surgentes eadem
 hora: regressi sunt in hierusalem. surrexerunt
 quidem eadem hora: peruenerunt autem per
 plures horas: sicut oportebat sexaginta stadia
 transeuntes.* **AVGV.** de con. euan. **¶** Iam
 autem fama erat quod surrexerat iesus a mulie-
 ribus facta: et a simone petro: cui iam appa-

rnerat. Etenim isti duo hec inuenerunt loque-
tes illos ad quos in hierusalem uenerunt. Se-
quitur enim. Et inuenerunt congregatos vn-
decim: et eos qui cum ipsis erant dicentes quod
surrexit dominus uere: et apparuit simoni.

BEDA. Omnium enim uirorum primo
dominus apparuisse uidetur petro ex his quos
euangeliste quattuor et paulus apostolus com-
memorauerunt. **CHRY.** Non enim si-
mul omnibus se manifestabat: ut sereret fi-
dei semina. nam qui primo uiderat et certus
erat: alijs referebat. Deinde sermo prodiens
preparabat animum auditoris uisioni: et ideo
primo digniori et fideliori omnibus apparui-
t. Erat enim opus anime fidelissime. que pri-
mo acciperet hunc aspectum: ut minime tur-
baretur inopinata uisione. Et ideo primo ui-
detur a petro: ut qui primo confessus est eum
christum: primo resurrectionem uidere me-
reatur: et etiam quia eum negauerat: prius ei
uoluit apparere consolans eum ne despera-
ret. Post petrum uero alijs apparuit: quando
quod paucioribus: quandoque pluribus: quod duo
discipuli confitentur. Sequitur enim. Et ipsi
narrauerunt que gesta erant in uia: et quomo-
do cognouerunt eum in fractione panis.

AVGV. de concordia euange. Quid autem
aut marcus annunciauerunt ceteris: nec illis
crediderunt: cum lucas dicat: quod iam inde lo-
quebantur uere resurrexisse dominum: quid
intelligendum est: nisi aliquos ibi fuisse qui
hoc credere nollent.

C Feria. iij. Luce. xxiiij. capi.

Et ait iesus in medio eor-
um et dixit eis: Pax vo-
bis. Ego sum: nolite time-
re. Quoturbati uero et con-
territi estimabant se spiri-

tum uidere. Et dixit eis. Quid turba-
ti estis et cogitationes ascendunt in corda
uestra? Uidete manus meas et pedes:
quia ego ipse sum. Palpate et uidete:
quia spiritus carnem: et ossa non habet
sicut me uidetis habere. Et cum hoc
dixisset ostendit eis manus et pedes.

CYRIL. Undique resurrectionis fama per
apostolos diuulgata et affectu discipulorum cre-
cto ad christi uisionem uenit desideratus: et
querentibus et expectantibus reuelatur: nec
disceptat ut de alio: sed euidenter se offert. unde
dicit: sicut iesus in medio eorum. **AVGV.**
De concordia euangelista. Hanc ostensionem
domini post resurrectionem et iohannes com-
morat. Sed quod dicit iohannes: Non cum il-
lis fuisse apostolum thomam: cum secundum lucam
duo illi regressi in hierusalem: inuenerunt con-
gregatos undecim: procul dubio intelligendum
est quod inde thomas exierit: antequam dominus
loquentibus appareret. **DAT. N.** lucas locum
in sua narratione quomodo possit intelligi dum
hec loquerentur: prius inde exisse thomam: et
postea dominum intrasse: nisi quis dicat non
illos undecim qui iam tunc apostoli uocaban-
tur: sed discipulos illos undecim fuisse ex mul-
to numero discipulorum. Sed cum adiunxit
lucas: Et eos qui cum ipsis erant. Satis uero
quod declarauit euidenter illos undecim aposto-
los qui uocabantur apostoli cum quibus cete-
ri erant. Sed uideamus cuius mysterij gra-
tia secundum mattheum et marcum resurgens ita ma-
dauit: Precedam uos in galileam: ibi me
uidebitis: Quod tamen completum est. tamen
post multa completum est: cum sic mandatus
sit ut aut hoc solum: aut hoc primum expectare-
tur fieri debuisset. **AMBRO.** Unde hoc
conuenientius arbitror quod dominus quidem
mandauerit discipulis ut in galilea eum ui-
derent: sed illis ob metum intra conclave re-
sidentibus primum se obtulisse. **GREGORIUS.**
Nec hoc est promissi transgressio sed potius
festinata ex benignitate impletio propter pusil-
lanimitatem discipulorum. **AMBRO.**

Postea vero confirmatis animis: vnde cum illos galileam petisse. Vel nihil obstat si dicantur pauciores intra conclaue: et in monte quod plures fuisse. **EVSE.** Duo enim euangeliste. s. lucas et iohannes: solis vnde cum hinc scribunt apparuisse in hierusalem ceteri vero duo in galileam proferre non solum vnde cum sed etiam vniuersis discipulis et fratribus dixerunt angelum et saluatorem vidisse: de quibus et paulus meminit dicens: Deinde apparuit plus quam qui ingentis fratribus simul. Est autem verior solutio: quod prius quam in hierusalem latitantibus semel aut bis visus est ad eorum consolationem: in galilea vero non in conclaui aut semel aut bis sed cum multa potestate ostensionem sui fecit prebens se eis viuentem post passionem in signis multis ut lucas testatur in actibus. **AVGV.** de con. eu. Vel quod ab angelo hoc est a domino dictus est: prophetice accipiendus est. In galilea. n. scilicet transmigrationis significationem intelligendum occurrit quia de populo israel transmigraturi erant ad gentes: quibus apostoli predicantes non crederent nisi ipse dominus viam in cordibus hominum prepararet. et sic intelligitur: **Precedet vos in galileam.** Secundum autem illud quod galilea interpretatur reuelatio: non iam in forma serui intelligendum est: sed in qua est equalis patri: quam promissit electoribus suis. illa erit reuelatio tanquam vera galilea cum videbimus eum sicuti est. Ipsa etiam erat beatorum transmigrationis ex isto seculo in illam eternitatem. vnde ad nos veniens non recessit: et quo nos precedens non deseruit. **THEO.** Primo igitur dominus in medio discipulorum stans solito patris affatu eorum turbamem sedat: stendens quod ipse idem est magister eorum qui hoc verbo gaudebat: quo etiam eos munivit cum ad predicandum misit. vnde sequitur: **Et dixit eis: Pax vobis: ego sum: nolite timere.** **CYRILLVS.** **Pax** et res et nomen dulce quam dei esse accepimus iuxta illud: **Pax dei. et eius esse deum: iuxta illud: Deus pacis ipse.**

esse deum: iuxta illud: **Ipse est pax nostra.** Pax bonum commendatum ab omnibus: obseruatum autem a paucis. Que autem est causa: si ortassis ambitio dominij aut facultatum aut liuor: aut odium: aut contemptus: aut aliquid huiusmodi ex his que dei ignaros videntur incurrere. Dei quippe precipue pax est: que defendit omnia: cuius nihil est adeo proprium sicut veritas nature: et pacificus status. Transumitur vero ab angelis et diuinis potestatibus: que ad deum et adinuicem pacifice se habent. Diffunditur vero per totam creaturam: cuius est decor tranquillitas: in nobis autem manat scilicet animam quidem per investigationem virtutum et communicationem: scilicet corpus vero in membrorum et elementorum commensuratione: quorum alterum pulchritudo. alterum sanitas appellatur. **BEDA.** Discipuli autem nouerant christum verum hominem: cum quo tanto tempore fuerant conuersati. sed postquam mortuus est: non credunt tertia die potuisse veram carnem de seculo resurgere. Putant ergo se videre spiritum quem emisit in passione. vnde sequitur. **Conturbati vero et conterriti: crucebant se spiritum videre.** Error ille apostolorum secta est manicheorum. **AMBRO.** Adducti autem virtutum exemplis petrum et iohannem non credimus potuisse dubitare. **Cur ergo lucas iducit fuisse turbatos?** **Primo omnium quia paucorum opinionem sententia maioris partis includit.** Deinde quia et si petrus de resurrectione crediderat: turbati tamen potuit quod se dominus cum corpore veteribus obseratis impronitus infunderet. **THEOPHILVS.** Verum quia per verbum pacis non est sedatus turbo in animabus discipulorum. aliunde indicat esse filium dei esse: qui mentis cognoscebat archana. vnde sequitur: **Et dixit eis: Quid turbati estis: et cogitationes ascendunt in corda vestra?** **BEDA.** Quales utique cogitationes nisi false et perniciose? **Perdidit. n. christus fructum passionis: si non esset veritas resurrectionis: tanquam bonus agricola disceret quod ibi plantauit inueniam: id est fidem que in corde dei**

BEDA.

scendit. quia desuper est. Cogitationes autem iste non desuper descenderunt sed de imo in cor: sicut herba male ascenderunt. **CYRIL.** Hoc autem fuit evidentissimum signum quod non alius est qui videtur sed ille idem quem viderant in ligno mortuum: et positum in sepulchro quem non latebat aliquid eorum que erant in homine. **AMBROSIVS.** Consideremus autem qua gratia secundum iohannem apostoli crediderunt qui gausi sunt secundum lucam qui increduli redarguuntur. Et videtur mihi iohannes quasi apostolus maiora et altiora tetigisse hęc sequentia et humanis proximis hic historico usus circuitu: ille compendio: quia et de illo dubitari non potest quia testimonium perhibet de his: quibus ipse interfuit: et ideo utrunque verum putamus. Nam et si in primo lucas eos non credidisse dicat: postea tamen credidisse demonstrat.

CYRIL. Comprobans autem dominus deitatem esse mortem et humanam naturam iam in christo corruptionem eruisse primo ostendit eius manus et pedes et clavorum foramina. vnde subdit: Videte manus meas et pedes quia ego ipse sum. **THEOPHIL.** Sed et aliud subiungit: palpationem scilicet manuum atque pedum cum dicit. **Palpate et videte:** quia spiritus carnes et ossa non habet sicut me videtis habet quasi diceret: Vos putatis me esse spiritum. id est phantasma: sicut plures defunctorum circa sepulchra videri sunt soliti. Sed scitote quod spiritus neque carnem habet: neque ossa: ego autem carnem et ossa habeo. **AMBROSIO.** Hoc autem dominus ideo dixit: ut speciem nobis sue resurrectionis ostenderet: nam quod palpatur corpus est. In corpore autem resurgemus: sed illud subtilius: hoc crassius: utpote adhuc terrene labis qualitate concretum. Non ergo per incorpoream naturam: sed per resurrectionis corporee qualitatem christus clausa penetravit. **GREGO.** xiiij. mora. Non enim in illa resurrectionis gloria corpus nostrum erit impalpabile: et ventis aereque subtilius ut enticius dixit: sed subtile quidem per effectum spiritualis potentie: palpabile autem per veritatem nature. Sequitur: Et cum hęc dixisset: ostendit eis manus et pedes. **BEDA.**

Quibus scilicet indicata clavorum vestigia claruere: sed secundum iohannem etiam latus eius ostendit: cum fuerit lancea perforatus: ut scilicet ostensa vulnerum cicatrice dubietatis eorum vulnus sanaret. Solent autem in hoc loco gentiles calumniam struere: quasi non valuerit dominus vulnera sibi inflicta curare: Quibus respondendum est: quia non est consequens: ut qui maiora fecisse probatur: minora facere nequiverit sed certe dispensationis gratia qui mortem destruxit: signa mortis delere noluit: primo quidem ut per hoc discipulis fidem sue resurrectionis astrueret: deinde ut patri pro nobis supplicans quale genus mortis pro homine pertulerit semper ostendat: tertio ut sua morte redemptis quas misericorditer sint adiuti: propositis eiusdem mortis indicij insinuet. postremo ut in iudicio quas iuste damnentur impij denunciet.

Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus pro gaudio dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi: et fauam mellis. Et cum manducasset coram eis: sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos: Hęc sunt verba que locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et psalmis de me.

CYRIL. Ostenderat dominus discipulis manus et pedes: ut certificaret discipulos quod corpus quod passum fuerat resurrexit. Ut adhuc autem magis certificaret aliquid manducabile petijt. vnde dicitur: Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus pro gaudio dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur. **GREGO.** nisenus: Et iussu quidem legis pascha cum amaricantibus edebatur quia adhuc amaritudo manebat: post resurrectionem vero abus fauam mellis dulcoratur. vnde sequitur. At illi obtulerunt ei partem piscis assi et fauam mellis. **BEDA.** Ad insinuandum ergo resurrectionis tue ut

ritate non solum tangi a discipulis: sed etiam
conuerti cum illis dignatur: ne arbitretur eum
non solide. sed imaginabiliter sibi apparere.
vnde sequitur: Et cum manducasset coram
eis sumens reliquias dedit eis. Manduca-
uit quidem potestate non ex necessitate. Ali-
ter enim absorbet aquam terra sitiens: aliter
sol calens: illa indigentia iste potentia. **GRE-
CVS.** Si damus dominum vere comedis-
se: demus et omnes homines post resurre-
ctionem vti ciborum fomentis. Sed que ex
quadam dispensatione fiunt a saluatore: non
sunt regula et norma nature: quoniam in qui
busdam alijs dispensauit. Resuscitabit enim
nostra corpora incorrupta qui tamen dereliquit
proprij corporis foramina: que clauis forauit
et lateris circatricem vt ostendat quod man-
sit post resurrectionem natura corporis nec est
in aliam mutatus substantiam. **BEDA.**
Manducauit ergo post resurrectionem: non
quasi cibo indigens: nec quasi in resurrectio-
ne quam expectamus cibus egere significans:
sed vt eo modo naturam corporis resurgen-
tis astrueret. Mystice autem piscis assus quem
christus comedit: significat christum passum:
ipse enim latere dignatur in agno generis hu-
mani. Lapi voluit laqueo mortis nostre et qui
si tribulatione assatus est tempore passionis
sue: sed fauus mellis nobis extitit in resurre-
ctione. In fauo quidem mellis vtraque natu-
ram exprimere voluit persone sue. Nam fauus quod
pe mellis in cera est: mel vero in cera: est diui-
nitas in humanitate. **THEO.** Videntur
autem et comesta aliud habere mysterium. quod
enim manducauit partem piscis assis: signifi-
cauit quod naturam nostram in huius vite mari
natantem assans eam igne proprie deitatis et
exiccans eius humiditatem: quam a profun-
dis vndis contraxerat: escam fecit diuinam:
et eam que prius erat abominabilis prepara-
uit deo cibum suauem: quod significat fauus
mellis. vel per piscem assum significat vitam
actiuam consumentem nostram humiditatem
laborum prunis. contemplationem vero si-
gnificat per fauum mellis: propter dulcedinem
eloquiorum dei. **BEDA.** Postquam autem
vilius est et tactus manducauit ne in aliquo se-
sus humanos ludificasse videretur misit ma-
nus ad scripturas. vnde sequitur: Et dixit ad

illos: Hec sunt Verba que locutus sum ad vos:
cum adhuc essem vobiscum. id est cum adhuc
essem in carne mortali in qua estis et vos.
tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat
sed cum illis in eadem mortalitate non erat. et
subdit: Quoniam necesse est impleri omnia
que scripta sunt in lege moysi et prophetis et
psalms de me. **AVGV.** de con. euan.
Illud attendant qui magicis artibus christus
tanta potuisse: et nomen suum ad apostolos in-
sekonuertendos arte ipsa consecrasse delirant
vtrum potuit magicis artibus prophetas di-
uino spiritu antequam in terra nasceretur imple-
re. Neque enim si magicis artibus fecit vt co-
leretur et mortuus magus erat antequam natus
cui prophetando venturo gens vna deputa-
ta est.

Tunc aperuit illis sensum vt intel-
ligerent scripturas et dixit eis: Quoni-
am sic scriptum est: et sic oportebat chri-
stum pati et resurgere a mortuis tertia
die: et predicare in nomine eius peniten-
tiam et remissionem peccatorum in omnes
gentes.

BEDA. Postquam prebuit se videndum ocu-
lis: manibus contractandum: legis comme-
morauit scripturas: consequenter aperuit sen-
sum: vt intelligatur quod legitur. vnde dici-
tur: Tunc aperuit illis sensum: vt intellige-
rent scripturas. **THEO.** Alioquin quo-
modo eorum anima turbata et vacillans circa
christi mysterium studuisset. sed et verbis eos
docuit. Sequitur enim. Et dixit eis: quonia
sic scriptum est: et sic oportebat christum pati
scilicet per lignum crucis. **BEDA.** Perdi-
dit autem christus fructum passionis: si non
esset veritas resurrectionis. vnde subdit: Et
resurgere a mortuis die tertia. Deinde post
commendatam sui corporis veritatem: com-
mendat ecclesie vnitatem cum subdit: Et pre-
dicare in nomine eius penitentiam et remissionem
peccatorum in omnes gentes. **EVSE.** Di-
ctum enim erat. Postula a me: et dabo tibi ge-
tes hereditatem tuam: Oportebat autem con-
uersos ex gentibus expiari a quolibet conta-
gio et macula ipsius virtutem quasi contami-
natos ab errore demonum: ydolatrie: et quasi

super quasi conuersos a vita execrabili et im-
 pudica. et ideo dicit: quod oportet predicari prius
 quidem penitentiam: consequenter remissio-
 nem peccatorum in omnes gentes. *Eis enim*
qui priusquam veras ostenderunt malorum penitentiam:
salubri gratia veniam commissorum dona-
uit: pro quibus et mortem subiit. **THEO.**
 In hoc vero quod dicit penitentiam et remissionem
 peccatorum etiam de baptismo meminit in
 quo per depositionem priorum scelerum sub-
 sequitur venia peccatorum. Sed quo pacto in-
 telligetur in solo christi nomine baptisma fie-
 ri: cum alibi mandet hoc fieri in nomine pa-
 tris et filii et spiritus sancti? Et primo quidem
 dicimus quod non intelligitur quod in solo christi
 nomine fiat baptisma: sed quod christi baptisma
 te aliquis baptizetur idest spiritualiter non in-
 daice nec tali quali iohannes baptizabat ad sola
 penitentiam: sed ad spiritus almi participatio-
 nem. sicut et christus in iordane baptizatus ostē-
 dit spiritum sanctum in specie columbina.
 • *Idcirco baptisma in christi nomine idest mor-*
te christi intelligas: sicut enim ipse post mor-
tem triduo resurrexit sic et nos ter in aquam
mergamur et conuenienter emergamur incor-
rumpibilitatis spiritus arras recipietes. Hoc
 etiam christus nomen continet in se: et patrem
 quasi victorem et spiritum quasi unctionem:
 et filium quasi unctum. scilicet secundum humanam
 naturam. Non autem decebat amplius bipar-
 titum esse humanum genus in iudeos et gen-
 tios.

C FERIA. III. JOHANNIS. XXI. API.

Manifestauit se iterum ie-
 sus ad mare tyberiadis.
 Manifestauit autem sic:
 Erant simul simon petr⁹
 et thomas qui dicitur di-
 dym⁹ et nathanael qui erat a chana ga-
 lilee: et filii zebedei et alij ex discipulis
 eius duo. Dicit ei simon petrus. *Va-*
do piscari. Dicit ei: *Venimus et nos*
tecum. Et exierunt et ascenderunt in na-
 uim: et illa nocte nihil preceperunt.

Hanc autem facta stetit iesus in lit-
 tore: non tamen cognouerunt discipu-
 li: quia iesus est. Dicit ergo eis iesus:
Quid pulmentarium habe-
tis? Responderunt ei: *Non.* Dicit eis:
Admittite in dextram nauigij rhete: et
inuenietis. Miserunt ergo et iam non
 valebant illud trahere pro multitudi-
 ne piscium: Dicit ergo discipulus ille
 quem diligebat iesus petro: *Domin⁹*
est. Simon ergo petrus cum audisset
 quia dominus est tunica succinxit se.
 Erat enim nudus et misit se in mare.
 Alij autem discipuli nauigio venerunt.
 Non enim lunge erant a terra: sed qua-
 si cubitis ducentis trahentes rhete pi-
 scium. Et ergo descenderunt in terra:
 viderunt primas positas et piscem sup-
 positum: et panem. Dicit eis iesus: *Al-*
ferre de piscibus quos preceperatis nunc.
 Ascendit simon petrus et traxit rhetei
 terram plenum magnis piscibus centum
 quinquaginta tribus. Et cum tanti es-
 sent: non est scissum rhete.

AVGV. Quod immediate euangelista
 premiserat: veluti huius libri indicat finem:
 sed narratur hic deinde quemadmodum se ma-
 nifestauerit dominus ad mare tyberiadis. unde
 dicitur: *Manifestauit se iesus iterum ad*
mare tyberiadis. **CHRY.** Dicit autem po-
 stea: quia non continue cum eis ambulabat ut
 antea. Dicit etiam. *Manifestauit se: quod non*
videretur nisi condescenderet: quia incorrupti-
bile erat corpus. Loci autem meminit ostē-
 dens quoniam plurimum timoris eis domi-
 nus abstulerat: ut de reliquo ipsi longe a do-
 mo procedant non ultra in domo conclusi: sed
 in galileam ierant periculum declinantes in-
 daicum. **BEDA.** Ad ore autem solito euan-
 gelista prius retulit causam: deinde quemad-
 modum res gesta sit enarrat, unde sequitur:
Manifestauit autem sic. **CHRY.** Quod ve-
 ro neque dominus cum eis continue erat: ne-
 que spiritus datus erat: neque aliquid tunc erat

eis commissum: neq; aliquid habebant age-
 re: artem piscatoriam tractabant. vnde sequi-
 tur: Manifestauit autem sic: Erant simul si-
 mon petrus et thomas qui dicitur didymus:
 et natbanael q erat a chana galilee: qui .s. vo-
 catus est a philippo: et filij zebedei. .s. iacobus
 et iohannes: et alij ex discipulis eius duo. **Di-**
cit eis simon petrus: Dado piscari. **GRE-**
GO. in ho. Queri potest cur petrus qui pi-
 scator ante conuersionem fuit: post: conuersio-
 nem ad piscationem redijt: cum veritas di-
 cat: **Memo mittens manum ad aratrum: et re-**
spiciens retro aptus est regno dei. **AV-**
GV. Quod si fecissent discipuli: defuncto
 iesu priusq; resurrexisset a mortuis: putare-
 mus eos illa que animos eorum occupauit
 desperatione fecisse. Nunc vero post cum
 sibi de sepulchro redditum viuum: post ispe-
 cta vulnerum loca: post acceptum eius insu-
 flatione spiritus sanctum subito fiunt sic fue-
 rant non hominum sed piscium piscatores.
 Respondendum est ergo non eos fuisse pro-
 hibitos ex arte sua licita victum necessarium
 querere: sui apostolatus integritate seruata: si
 quando vnde viuerent aliud non haberent.
 Sic enim beatus paulus ea potestate quaz p
 facto cum ceteris euangelij predicatoribus ha-
 bebat: non cum ceteris vteretur sed stipendio
 suo militaret: ne gentes a nomine christi posi-
 tas alienas: doctrina eius quasi venalis offe-
 deret: aliter educatus artem quam non noue-
 rat didicit vt dum suis manibus transigitur
 doctor: nullus grauaretur auditor: Quanto
 magis beatus petrus qui iam piscator fuerat
 quod nouerat fecit: si ad presens illud tempus
 aliud vnde viueret non inuenit. sed respon-
 debat quispiam: **Et cur non inuenit cum do-**
minus promiserit dicens: Querite primum
regnum dei et iusticiam eius: et hec oia appo-
nentur vobis. Proorsus etiam dominus qd
 promisit impleuit. nam quis alius pisces que
 caperet apposuit: qui non ob aliud credendus
 est eis ingessisse penuria qua cogentur ire
 piscatum nisi depositum volens exhibere mi-
 raculum: **GREGO.** in ho. Megocius er-
 go quod ante conuersionem sine peccato exti-
 tit: hoc etiam post conuersionem repetere culpa n
 fuit. vnde post conuersionem suam ad piscationem
 petrus redijt. **Mattheus** vero ad thelonij ne-
 gotium non resedit: **Sunt.** n. pleraq; negotia q

sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus
 possunt. Que ergo ad peccatum implicat: ad
 hec necesse est vt post conuersionem animus
 non recurrat. **CHRY.** Alij autem disci-
 puli sequebantur petrum. vnde dicit: **Dicit ei:**
venimus et nos tecum. **Lolligant.** n. de reliquo
 sibi inimici erant. Simul volebant piscatio-
 nem videre. **Sequitur: Et exiit. et ascē. i. na-**
uim. In nocte autem piscabantur: qz adhuc
 formidolosi erant. **GREGO.** facta est autem
 tem discipulis piscationis magna difficultas:
 vt veniente magistro: fieret admirationis ma-
 gna sublimitas. vnde sequitur: **Et illa no. ni-**
hil prēdiderūt. **CHRY.** Laborantibus autem:
 et afflictis discipulis assistit iesus. vnde seqt:
Adhuc autem facte. i. e. in lit. non tamē cog-
disci. quia iesus est. Non enim seipsum mox
 eis ostendit: sed voluit et allocutionem cum eis
 inire. **Et primo loquitur eis humanius. nam**
sequitur: Dicit eis ie. pue. nū. pul. ha? **Hec**
aut dicit quasi ab eis aliquid emere vellet: vt
autē timuerūt: eis signū ostendit per qd cogno-
scerent. **Sequitur. n. Dixit eis: Aditti. i. de.**
na. rbe. et inuenietis. **Adulta autem cōsequē-**
ter facta sunt: quorum primum est: multos pi-
scas esse comprehensos. vñ sequit: Adiserūt
ergo rbe. et iam nō vale. illud tra. pre mul. pi-
scium. Sed in christi cognitione petrus et io-
 annes suos proprios modos ostenderūt. **Jo-**
annes. n. perspicacior erat: et ideo primo co-
gnouit christum. vñ sequitur. Dicit ergo di-
sci. il. quē. di. ic. pe. dñs ē. **BEDA.** Hoc i-
 ditio sic sepe: ita et hic suam demonstrat personam.
Cognouit aut primus dñs siue miraculo istius
piscationis: siue sono precognite vocis: siue
prime reminiscēs piscationis. **CHRY.**
Petrus autem feruentior erat: et ideo prom-
ptius venit ad christum. Sequit. n. Simon
petrus cū audisset: qz dominus ē tunica succin-
xit se. erat enim nudus. **BEDA.** dicit autē
 petrus nudus fuisse ad comparationem cetero-
 rum vestimentorum quibus vti solebat: si-
 cut solemus dicere cum aliquem simplici ve-
 stimento videmus indutum: quare nudus
 incedis. Siue potest intelligi qz more pi-
 scatorum studio piscandi nudus incesserit.
THEOPHILVS. Quod vero se
 precinxit petrus pudoris est signum. pre-
 cixit autem se lineo amictu quē senices et ty-
 rij piscatores circumuoluunt sibi cum nudi sint

etiam ceteris indumentis apponunt. **BE-**
DA. Eodem autem ardore quo et multa alia
fecerat: venit ad iesum. unde sequitur: Et mi
sit se in mare. alij autem discipuli nauigio ve
nerunt. Non tamen intelligendum est petrum
super fluctus venisse: sed aut natando aut pe
dibus. p: opus: quia erant prope terras. Se
quitur enim Non longe enim erant a terra:
sed quasi cubitis du: entis. **GLO.** Interpo
situs est. Sequitur enim. Trahentes rhere pi
scium. ut sit ordo littere: Alij discipuli nau
igio venerunt trahentes rhere piscium. Non
longe enim etc. **GHRV.** Deinde aliud si
gnum ponitur cum subdit: Ut ergo descen
derunt in terram: viderunt prunas positas
et piscem superpositum: et panem. Non enim
adhuc ex materia superposita operatur: sed ad
id quod est mirabilius ducit signa ostendens:
quoniam et ex subiecta materia ante crucez mi
racula faciebat propter quandam dispensatio
nem. **AVGVSTI.** Non est autem hic
intelligendum et panem fuisse prunis super
positum: sed quasi diceret. Viderunt prunas
positas et piscem superpositum prunis: et vi
derunt panem. **CHRY.** Ut autem osten
deret non esse phantasma quod factum est: iu
bet ex piscibus ab eis captis aff: rri. Sequi
tur enim. Dicit eis iesus. Afferte ex piscib:
quos prendidistis nunc. Deinde et aliud si
gnum fuit quod ex multitudine piscium rhere non
est scissum. unde sequitur: Ascendit simon pe
trus et traxit rhere ad terram plenum magnis
piscibus centumquingenta tribus. Et cum
tanti essent non est scissum rhere. **AV-**
GV. Mystice autem in captura piscium com
mendavit ecclesie sacramentum: qualis futu
ra est in vltima resurrectione mortuorum. Et
ad hoc commendandum valet quod tanquam finis
est interpositus libri: quod esset etiam seculare nar
rationis quasi proemium. Quod autem septem
discipuli fuerunt in illa piscatione: suo septe
nario numero finem significat temporis. vni
uersum quippe septem diebus voluitur tem
pus. **THEO.** Cum autem nox erat: ante
solis christi presentiam prophete nihil cepe
runt: quia et si vnam nationem israel corrige
re conarentur: illa tamen frequenter in idola
tria labebatur. **GREGO.** in ho. Queri
autem potest cur discipulis in mare laboran
tibus: post resurrectionem suam coram disci

pulis in fluctibus maris ambulauit. Sed ma
re presens seculum significat: quod se causarum
tumultibus et vndis vite corruptibilis illidit.
per soliditatem autem littoris perpetuitas ge
tis eterne figuratur. Quia igitur discipuli ad
huc fluctibus mortalis vite inerant: in mari
laborabant. quia autem redemptor noster iam
corruptionem carnis excesserat: post resurre
ctionem suam in littore stabat. **AVGV.**
Littus etiam finis est maris: et ideo finem si
gnificat seculi. Sicut enim in hoc loco quali
ter in fine seculi futura sit: ita dominus alia
piscatione significauit ecclesiam qualiter nunc
sit. unde ibi iesus non stabat in littore: sed ascen
dens in vnam nauim que erat simonis: ro
gavit cum a terra reducere pussillum. In alia
piscatione non mittuntur rheria in dexteram
ne solos significant bonos: nec in sinistram
ne solos malos: sed indifferenter. **Maxate** in
quit rheria vestra in capturam: ut permixtos
intelligamus bonos et malos. **Hic** autem in
quit mittite in dexteram nauigij rhere: ut si
gnificaret eos qui stabant ad dexteram solos
bonos. Illud fecit in initio predicationis sue
hoc post resurrectionem suam: hinc ostendens
illum capturam piscium bonos et malos si
gnificare quos nunc habet ecclesia ista vero
tantummodo bonos quos habebit in eter
num: completa in fine huius seculi resurre
ctione mortuorum. Illi autem qui pertinent
ad resurrectionem vite id est ad dexteram: et i
ter christiani nominis rheria defiguntur: non
nisi in littore. id est in fine seculi cum resurre
xerint apparebunt: Ideo non valuerunt sic
trahere rheria: ut in nauez refunderent quos
ceperant pisces sicut de alijs dictum est. **Ma**
bet autem istos dexteros ecclesia post finem
huius vite in somno pacis: velut in profun
do latentes donec ad littus rhere perueniat:
quod in prima piscatione duabus nauticulis:
hoc isto loco ducentis cubitis tantum: centus
et centum existimo figuratum propter vtrius
que generis electos et circuncisionis et prepu
cij. **BEDA.** Vel per ducentos cubitos ge
mina charitatis virtus exprimitur. per dile
ctionem enim dei et proximi christo appropin
quamus. **Discis** autem assus est christus pas
sus. Ipse latere dignatus est in aquis gene
ris humani. **Lapi** voluit laqueo nostre no
ctis: et qui nobis factus est piscis humanita

te:ertitit nobis panis nos reficiens sua diuinitate. **GREGO.** Petro autem sancta ecclesia est comissa. ipsi specialiter dicitur: *Issa-see oues meas.* quod ergo postmodum aperitur in voce nunc significatur in opere. Ipse enim pisces ad soliditatem litoris pertrahit: quia stabilitatem eterne patrie fidelibus ostendit: hoc egit verbis: hoc epistolis: hoc agit quotidie miraculorum signis: sed cum rebete magnis piscibus plenum dicitur: additur et quantitas. et hoc est quod subditur: *Plenum magnis piscibus: centum quinquaginta tribus.* **AVGV.** In alia piscatione numerus piscium non exprimitur tanquam illud ibi fiat quod predictum est per prophetam. *Annunciaui et locutus sum: multiplicati sunt super numerus.* Sic vero certus est numerus cuius reddenda est ratio. Numerus enim qui leges significat decem est propter decalogum. Cum autem accedit ad legem gratia id est ad litteram spiritus: quodammodo denario numero additur septenarius: septenarius quippe numero significatur spiritus sanctus: ad quem significatio proprie pertinet. Primum enim in lege sonat sancificatio in die septimo. *Isaias* etiam propheta cum commendat opere vel munere septenario. *Et us itaque legis denario spiritus sanctus per septenarium numerum accedit sunt. x. et. vii.* qui numerus ab uno usque ad seipsum computatis omnibus: crescentes ad centum quinquaginta tres pervenit. **GREGO.** Ducamus etiam per trigonum. x. et. ii. veniunt quinquaginta unum. In quinquagesimo autem anno cunctus populus ab omni operatione quiescebat: sed vera requies in unitate est. ubi enim scissura divisionis est: vera requies non est. **AVGV.** Non ergo tantummodo centum quinquaginta tres sancti ad vitam resurrecturi significantur eternam: sed omnes ad gratiam spiritus pertinentes hoc numero figurantur: qui etiam numerus ter habet quinquagenarium numerum: et insuper ipsa tria propter mysterium trinitatis. Quinquagenarius autem multiplicatis septem per septem et unus adiectione completur. unus autem additur: ut eos significet esse unum. Non autem frustra dictum est quod erant magni. Cum enim dixisset dominus: *Non veni solvere legem: sed implere: daturus spiritum utique per quem lex posset impleri pau-*

147
cis verbis interpositis ait: *Qui fecerit et docuerit: magnus vocabitur in regno celorum.* In prima autem piscatione rebete propter significanda scismata rupebatur: hec vero quoniam in illa summa pace sanctorum nulla erant scismata pertinuit ad euangelistam consequenter dicere. Et cum tanti essent id est tam magni: non est scissum rebete: tanquam illud respiceret ubi scissum est: et in illius mali comparatione commendaret hoc bonum.

Et dicit eis *iesus: Venite prandete.* Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: tu quis es? scientes quod dominus est. Et venit *iesus* et accepit panem et dabat eis et piscem similiter. Hoc etiam tertio manifestatus est *iesus* discipulis suis cum resurrexisset a mortuis.

AVGV. Per acta piscatione dominus eos ad prandium vocat. unde dicitur. *Dicit eis iesus: venite prandete.* **CHRY.** Sic quidem non dicit quod comedit cum eis: sed *lucas* hoc dicit. Hoc autem fiebat: non ut natura indigente cibis de reliquo sed condescensione ad demonstrationem resurrectionis facta. **AVGV.** xii. de civitate dei. Corpora autem iustorum qua in resurrectione futura sunt: neque ligno vite indigebunt: quo fiat ut nullo morbo vel senectute inueterata moriantur: neque ullis alijs corporalibus nutrimentis: quibus esuriendi atque sitiendi qualiscumque molestia devitetur: quoniam certo et inviolabili munere immortalitatis induentur. ut non nisi velint politate non necessitate vescantur. non enim potestas sed egestas edendi et bibendi talibus corporibus auferetur: sicut et saluator noster post resurrectionem iam quidem in spiritali carne sed tamen vera: cibum ac potum cum discipulis sumpsit: non alimentorum indigentia: sed ea qua et hoc poterat potestate. Sequitur: *Et ne. au. dis. iter.* cum tu quis es? sci. quia dominus est. Ac si diceretur. **AVGV.** super *ioan.* Nemo audebat dubitare quod ipse esset. Tanta enim erat evidentia veritatis: ut eorum non solum negare sed nec dubitare quidem ullus auderet: quoniam si quisquam dubitaret utique interrogaret. **CHRY.** Vel hoc dicit: quia de reliquo

non similiter confidebant ei loqui vt prius sz cum silentio ⁊ reuerentia multa sedebant at- tendentes in eum: ⁊ formam quidem altera- tam videntes ⁊ multa admiratione plenam valde stupefacti volebant interrogare. Sed formido in hoc q̄ sciebant q̄ dominus est de- tinebat interrogationem: ⁊ solum comedebat que eis dabat cum priori potestate: s̄ autē nō respicit in celum neq; humana illa facit: ostē- dens quoniam condescensionis gratia fiebat. vnde subditur: Et ve. ie. ⁊ acce. pa. ⁊ da. eis ⁊ pis. similiter. **AVGV.** Mystice autem piscis assus christus est passus. Ipse est ⁊ pa- nis qui de celo descēdit. huic incorporatur ec- clesia ad participandum beatitudinem sempi- ternam. propter hoc dictum est: Afferte de pi- scibus quos apprehendistis nunc: vt om- nes qui hanc sp̄ gerimus per illum septena- rium numerum discipulorum per quem po- test in hoc loco nostra vniuersitas intelligi fi- gurata tanto sacramento nos communicare nossemus: ⁊ eidē beatitudini sociari. **GRE- GO.** Iper hoc etiam q̄ septem discipulis vltimum conuiuium celebrat: eos tantummo- do qui septiformi gratia sancti spiritus pleni sunt: futuros secum in eterna refectione de- nunciat. septem quoq; diebus omne hoc tem- pus euoluitur ⁊ sepe septenario numero per- fectio designatur. Illi ergo vltimo conuiui- o de presentia veritatis epulantur: qui nūc per- fectōis studio terrena trāscēdūt. **CHRY.** Quia vero non continuo cum eis conuersa- batur neq; similiter vt prius: subdit euange- lista dicens: Hoc iam tertio manifestatus est iesus discipulis suis cum resurrexisset a mor- tuis. **AVGV.** Ad non ad ipsas demon- strationes: sed ad dies referre debemus idest primo die cum resurrexisset: ⁊ post dies octo quādo thomas vidit ⁊ credidit: ⁊ hoc die quā- do hoc de piscibus fecit: ⁊ deinde quotiēs vo- luit vsq; ad diem quadragesimum quo ascen- dit in celum. **AVGV.** de con. euan. Inue- nimus autem apud quattuor euangelistas d- ctes commemoratum dominum visum esse post resurrectionem: semel ad monumentū a mulieribus: iterum eisdem regredientibus a monumento in itinere: tertio petro: quarto duobus euntibus in castellum: quinto pluri- bus in hierusalem: vbi non erat thomas. se- rto vbi vidit eum thomas: septimo ad mare

tyberiadis. octavo omnibus vndecim in mō- te galilee sz mat. nono vt dicit marcus nouis sine recumbentibus. quia iam non erant in terra cū illo conuiuaturi: decimo ipso die ascē- sionis non iam in terra sed eleuatū in nube.

C FERIA. V. IOANNIS. XX. CAP.

Maria stabat ad monumē- tum foris plorans. **Quz** ergo fleret inclinavit se ⁊ prosperit in monumen- tū: Et vidit duos ange- los in albis sedentes: vnum ad caput: ⁊ vnum ad pedes vbi positum erat cor- pus iesu. **Dicit** ei illi. **Mulier** quid ploras? **Dicit** eis: Quia tulerunt do- minum meum: ⁊ nescio vbi posuerunt eum. **Hec** cum dixisset conuersa est re- trosum: ⁊ vidit iesum stantem ⁊ non sciebat quia iesus est. **Dicit** ei iesus: **Mulier**: quid ploras? **Quē** queris? **Illa** existimans quia hortulanus esset: **Dicit** ei: Domine si tu sustulisti eūz dicitō mihi vbi posuisti eum: ⁊ ego eūz tollam. **Dicit** ei iesus: **Maria.** **Con- uersa** illa dicit ei: **Rabboni**: quod dicitur magister. **Dicit** ei iesus: **Noli** me tangere: **Nondum** enim ascendi ad pa- trem meum. **Vade** autem ad fratres meos ⁊ dic eis: **Ascendo** ad patres me- um ⁊ patrem vestrum: deum meum ⁊ deum vestrum: **Venit** maria magda- lene annuncians discipulis quia vidi dominum ⁊ hec dixit mihi.

GREGO. in be. **Maria** autem magda- lene que fuerat in ciuitate peccatrix amando veritatem lauerat lachrymis maculas crimi- nis: cuius mentem magna vis amoris accen- derat: que a monumento domini etiam disci- pulis recedentibus non recedebat. **Dicitur** enim. **Abie.** ergo iterūz discipuli ad semetip- sos. **AVGV.** Idest vbi habitabant: ⁊ vti

de ad monumentum cucurrerant. Viris au-
 tem redcuntibus: infirmo rem sexum in eo/
 dem loco fortior: figebat affectus. vnde sequi-
 tur: **MARIA** stabat ad monumentum fo. plo.
AVGV. de con. euan. Id est ante illuz sa-
 xei sepulchri locum: sed tamen intra illud spa-
 cium quo iam ingressi fuerant: hortus quip-
 pe illic erat. **CHRY.** Ne mireris autem q
 maria amare flebat ad sepulchru: petrus ve-
 ro nihil tale passus est. compassibile enim est
 muliebri gen^o & natura flebile. **AVGV.**
 Quasi igitur qui dominum quesierant: & no
 inuenerant lachrymis vacabant: amplius do-
 lentes q fuerit ablatus de monumento qz q
 fuerat occisus in ligno: quoniam magistri ta-
 ti cuius vita subtracta fuerat nec memoria re-
 manebat. **AVGV.** de co. euan. Viderat
 autem cum alijs mulieribus angelum seden-
 tem ad dextris super lapidē reuolutum a mo-
 numento: ad cuius verba cum fleret: prospe-
 xit in monumentum. **CHRY.** Adagnuz
 .n. ad mitigationem est monumentum appa-
 rens: vide deniqz eam vt plus requiesceret:
 & inclinantem se & volentem locū videre vbi
 iacuit corpus. vnde sequitur: Dum ergo fle-
 incl. se & prospe. in monumentum. **GRE-**
GO. Amanti. n. semel asperisse non suffi-
 cit: quia vis amoris intentionem multiplicat
 inquisitionis. **AVGV.** Minium. n. do-
 lebat nec suis nec discipulorum oculis facile
 putabat esse credendum: an potius diuino in-
 stinctu in animo eius effectum est vt prospic-
 ceret. **GREGO.** Quasi enim corpus
 & minime inuenit. perseverauit vt quereret:
 vnde & contigit vt inueniret. actumqz est vt
 desideria dilatata crescerent: & crescentia carēt
 quod inuenissent: Sancta. n. desideria dila-
 tione crescunt. Si autem dilatione deficiunt:
 desideria non fuerūt. Ita itaqz que sic amat:
 que se ad monumentuz quod prospexerat ite-
 rum inclinat: videamus quo fructu vis amo-
 ris in ea ingeminat opus inquisitionis. Se-
 quitur enim Et vidit duos angelos in albis
 sedentes. vnum ad caput: & vnum ad pedes
 vbi positum fuerat corpus iesu. **CHRY:**
 Quia enim non erat excelsa mulieris mens
 vt ex sudarijs perciperet resurrectionem: an-
 gelos videt in leto habitu: vt & ipsa a passioe
 mitigetur. **AVGV.** Quid est autē q vn^o
 ad caput & alter ad pedes sedebat: an quoni-

az qui grece angeli dicuntur: latine sunt nun-
 cij. Jto modo christi euangelium velut a ca-
 pite vsqz ad pedes: ab initio vsqz in finem si-
 gnabant esse nunciandum. **GRE.** Vel ad
 caput sedet angelus cum per apostoles predi-
 catur: quia in principio erat verbum. & quasi
 ad pedes sedet euz dicitur. Verbum caro sa-
 ctum est. Possumus etiam per duos ange-
 los duo testamenta agnoscere: que dum pari
 sensu incarnatum & mortuum: ac resurrexisse
 dñm nunciant: quasi testamentuz prius ad ca-
 put: & testamentuz posterius ad pedes sedet.
CHRY. Angeli autem apparentes nihil
 de resurrectione dicunt: sed paulatim in eum
 qui de resurrectione est intrant sermonem.
 Quia. n. mulier vltra consuetudinem precla-
 rum habitum viderat: ne turbetur audiuit cō-
 passionis voces. vnde sequit: Dicunt ei illi:
 mulier quid ploras? Angeli lachrymas pbi-
 bebant: & futuz quodāmodo gaudiū nuncia-
 bant. Ita. n. dixerūt: Quid ploras? ac si dice-
 rent: plorare noli. **GRE.** Ipsa. n. sacra elo-
 quia q in nos lachrymas amoris excitant: eas
 dē lachrymas consolant dū nobis redēptoris
 nostri speciem reprobunt. **AVGV.** At
 illa eos putans interrogasse nesciētes causas
 prodit lachrymaz. vñ sequit: Dicit eis: qz tu
 lerunt dñm meum. Dñm suuz vocat dñi sui
 corpus exanime: a toto partē significās: sicut
 oēs confitemur iesum xpm filiū dei sepultū:
 cū sola ei⁹ sepulta sit caro. Sequit: Et nescio
 vbi posuerūt eum. Hec erat cā maioris dolo-
 ris: qz nesciebat quo iret ad consolandū dolo-
 rem. **CHRY.** Nonduz aut de resurrectio-
 ne aliquid nouerat: sed adhuc translationem
 imaginabat. **AVGV.** de con. euan. Hic
 intelligendi sunt surrexisse angeli: vt etiam
 stantes viderentur: sicut lucas eos visos esse
 commemorat. **AVGV.** super ioan: Sed
 hora iam venerat qua id quod nunciatū quo-
 dammodo fuerat ab angelis flere prohibenti-
 bus: gaudium succederet flentibus. vnde
 sequitur: Hec cum dixisset conuersa est re-
 trosum. **CHRY.** Sed quare ad angelos
 loquens & nondū ab eis aliqd audiens cōuer-
 tē retrosum? Adibi videtur q hec ea dicēte:
 xps post eā apparuit: & angeli considerantes
 dominatorē: & figura & inspectōne & motu cō-
 festim ostenderunt qm dominum viderunt:
 & hoc est qd mulierē cōuertē retrosum fecit.

GREGO. Notandum etiam q̄ maria que adhuc de domini resurrectione dubitabat conuersa retrosum est vt videret iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suā quasi tergum in domini faciem miserat quez resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat et dubitabat: videbat et nō agnoscebat eū. vnde sequitur: Et vidit iesum stantem et non sciebat quia iesus esset. **CHRY.** Angelis enim vt dominator apparuit: mulieri vero nō ita: ne eam ex prima visione stupefaceret. nō enim oportebat eam repente ad excelsa reducere: sed paulatim. Sequitur: Dicit ei iesus. Mulier quid ploras? quem queris? **GREGO.** Interrogatur doloris causa: vt augetur desiderium quatenus euz nominaret que quereret: in amorem eius ardentius estuaret. **CHRY.** Et quia in communi figura apparuit: estimauit eum hortulanum esse. vnde sequitur: Illa estimans quia hortulanus eēt: dicit ei: Domine si tu sustulisti eum dicitō mihi vbi posuisti eum: vt ego eum tollam. hoc est: si propter timorem iudeorum leuasti eum dicitō mihi et ego eum accipiam. **THEO.** Timebant enim ne iudei etiam corpori insecurent exanimi: et ideo volebat in alio loco in cognito illud transponere. **GREGO.** Forsitan autem nec errando hec mulier errauit que iesum hortulanum credidit: an nō ei spiritualiter hortulanus erat qui in eius pectore per amoris sui vim semina virtutum virentia plantabat? Sed quid est q̄ viso eo que hortulanum credidit: cui nec dum dixerat quem querebat ait: Domine si tu sustulisti euz? Sed vis amoris hoc agere solet in animo: vt quez ipse semper cogitat: nullū alium credat ignorare. Postq̄ autem eam dominus communi vocabulo appellauit ex sexu: et agnitus nō est: vocat ex nomine. vnde sequitur: Dicit ei iesus. Maria. ac si dicat: Recognosce eum a quo recognosceris. Maria ergo quia vocatur ex nomine recognoscit auctorem: quia et ipse erat qui querebatur exterius: et ipse q̄ cas interioris vt querebat docerat. vnde sequitur. Conuersa illa dicit ei: Rabboni: quod dicit magister. **CHRY.** Sicut enim iudeis quādoq̄ immanifestus erat: et presens: ita et loquens cum volebat seipsum notum faciebat. Qualiter autem conuersa dicit cum christus

ad eam loqueretur? Mihi videtur q̄ dicente ea: Vbi posuisti eum: conuersa est ad angelos vt interrogaret: cur stupefacti essent. deinde christus vocans eam conuertit eam ad seipsum: et per vocem manifestum seipsum fecit. **AVGV.** Vel quia prius conuersa corpore quod non erat putauit: nunc corde conuersa: quod erat agnouit. Memo autem calumnetur mulierem q̄ hortulanum dixerit dominum: et iesum magistrum. ibi enim honorabat hominem a quo beneficium postulabat. hic recolebat doctorem: a quo discernere humana et diuina discebat. Aliter ergo dum dixit: Sustulerunt dominum meuz. aliter autem Domine si tu sustulisti eum. **GREGO.** Jam vero ab euangelista non subditur quid mulier fecit: sed ex eo innuitur quod audiuit. Sequitur: Dicit ei iesus: Noli me tangere. In his namq̄ verbis ostenditur q̄ maria amplecti voluit eius vestigia quem recognouit. Sed cur tangi nō debeat ratio quod q̄ additur cum subiungitur. Mondum enim ascen. ad pa. meum. **AVGV.** Sed si stās in terra non tangitur: sedens in celo quomodo ab homine tangetur: qui certe anteq̄ ascenderet discipulis suis se obtulit tangendum dicens: Palpate et videte: quia spiritus carnez et ossa non habet: vt lucas testatur. Quis autem tam sit absurdus vt dicat eum a discipulis quidem anteq̄ ascendisset ad patres: se voluisse tangi: a mulieribus autem noluisse: nisi cum ascendisset ad patrem Sed leguntur etiam femine post resurrectionem anteq̄ ad patrem ascenderet tetigisse iesum in quibus erat etiam ipsa maria magdalena: narrante mattheo. Aut ergo hoc sic dictum est: vt in illa femina figuraretur ecclesia de gentibus: q̄ in christum non credidit: nisi cum ascendisset ad patrem: aut sic in se credi voluit iesus: hoc est sic se spiritualiter tangi q̄ ipse et pater vnū sunt. Eius quippe in intimis sensib⁹ quodā modo ascendit ad patrem qui sic in eo profecerit vt patri agnoscat equalem. Quomodo autem hec nō carnaliter adhuc i eū credebat: que sicut hoīem flebat? **AVGV.** i. de tri. Tactus at tādē finem facit notionis: Jōq̄ nolebat in eo eē finē intenti cordis i se: vt h̄ quod videbatur tātmōdo putaretur. **CHRY.** Vel aliter: Volebat h̄ mulier adhuc euz xpo

esse: sicut et ante passionem: et pro gaudio nihil magnum excogitabat: quamuis caro christi multo melior facta fuerit resurgendo. Ab hac ergo intelligentia eam abducens dixit: Noli me tangere: ut cum multa reuerentia ei loquatur. unde nec discipulis apparet de reliquo cum eis conuersans: ut reuerentius ei attendant dicens: Mondum enim ascendit. ostendit quoniam illuc properat et festinat. Eum autem qui illuc debet abire: et non ultra cum hominibus conuersari non oportebat cum eadem videre mente qua et ante. et hoc manifestat consequenter dicens. Vade autem ad fratres meos et dic eis: Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum: deum meum et deum vestrum. **HYLA.** xi. de trinitate. Inter ceteras impietates suas etiam hoc dicto domini uti solent heretici: ut per id quod pater eius pater eorum est: et deus eius deus eorum est in natura dei non sit: sed in forma dei manens formam serui assumpsit. Et cum hoc ad homines in serui forma christus iesus loquatur non ambigitur quin pater sibi ut ceteris sit ex ea parte qua homo est: et deus sibi ut cunctis sit ex ea natura qua seruus est. Denique hunc eundem sermonem cepit dicens: Vade ad fratres meos. Fratres autem ex carne sunt deo. Eterum unigenitus deus sine fratribus est. **AVGV.** Vel aliter: Non ait patrem nostrum sed patrem meum et patrem vestrum. aliter ergo meum: aliter vestrum natura meum: gratia vestrum. Neque dixit deum nostrum: sed deum meum: sub quo ego homo. et deum vestrum: inter quos et ipsum mediator sum. **AVGV.** de con. euan. Tunc ergo egressa est a monumento: hoc est ab illo loco ubi erat horum spatium ante lapidem effossum: et cum illa alie quas secundum marcum inuaserat tremor et pavor. et nemini scilicet aliorum quicquam dicebant. unde et hic dicitur: Venit maria magdalene annuncians discipulis: quia vidi dominum: et hec dixit mihi. **GREGO.** Ecce humani generis culpa tibi absconditur unde processit. quia enim in paradiso mulier viro propinauit mortem: a sepulchro mulier viris annunciat vitam: et dicta sui viuificatoris narrat: que mortiferi serpentis verba narrauerat.

179
AVGV. de con. euan. Dum autem cum alijs veniret: tunc secundum mattheum occurrit illis iesus dicens: Aucte. Sic ergo colligimus angelorum colloctionem bis numero eas habuisse venientes ad monumentum: et etiam ipsius domini. semel scilicet quando maria hortulanum putauit: et iterum cum eis occurrit in via ut eas repetitione firmaret. et sic venit maria magdalene annuncians discipulis: non solum ipsa sed et alie quas lucas commemorat. **BEDA.** Mystice autem maria que interpretatur domina illuminata: illuminatrix: seu stella maris: significat ecclesiam que magdalena id est turenensis dicitur. nam magdalon grece: latine turris dicitur: propter illud quod dicitur in psalmo. Factus est mihi turris fortitudinis. In eo autem quod hec mulier discipulis christus resurrexisset nunciauit: omnes monentur: maxime quibus est commissum predicandi officium: ut siquid ei celitus reuelatum fuerit: studiose proximis propinet.

C Feria. vi. Mathei. xxviii. cap.

Vadecim autem discipuli abierunt in galileam in montem ubi constituerat illis iesus. Et videtes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. Et accedens iesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quecumque mandavi vobis. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus: usque ad consummationem seculi.

BEDA. in home. Postquam domini cam resurrectionem ab angelo nunciata: beatus mattheus asseruit visionem domini etiam a discipulis impletam refert dicens: Vadecim autem discipuli abierunt in galileam

in montem vbi constituerat illis iesus. nam
pergens dominus ad passionem ait discipu-
lis: Postquam resurrexero: precedat vos in ga-
lileam. Angelus quoque mulieribus ait: Di-
cite discipulis eius: quia precedet vos in ga-
lileam. Quia propter iussionem magistri obedi-
entia discipulorum obsequitur. Recte autem
vndecim discipuli ad adorandum pergunt
iam enim vnus perierat: qui dominus ac ma-
gistrum suum tradiderat. **HIERO.**

Post resurrectionem ergo iesus in galilee
monte conspicitur: ibique adoratur: licet qui-
dam dubitent et dubitatio eorum nostram au-
geat fidem. Sequitur: Et videntes eum ado-
rauerunt: quidam autem dubitauerunt.

REMI. Hoc autem lucas euangelista ple-
nius manifestat: Refert enim quia cum do-
minus resurgens a mortuis ipse apparuis-
set discipulis: ipsi conturbati et exterriti: exi-
stimabant se spiritum videre. **RABA.**

In monte quidem apparuit eis dominus: vt
significaret quoniam corpus quod de com-
muni generis humani terra nascendo susce-
perat: resurgendo iam super terrena omnia
subleuauerat: et vt admoneret fideles: si illic
celsitudinem resurrectionis eius cupiunt vi-
dere: hic ab infimis voluptatibus ad super-
na studeant desideria transire. Iesus autem
discipulos in galileam precedit quia christus
resurrexit a mortuis primitie dormientium.

Sequuntur autem hi qui sunt christi: et suo
ordine ad vitam de morte transmigrant in sua
specie diuinitate contemplantes: et huic con-
gruit quod galilea reuelatio interpretatur. **AV-
GV.** de consecra. euange. Sed consideran-
dum est quomodo corporaliter in galilea do-
minus videri potuerit: quia enim non ipso
die quo resurrexit visus est manifestum est.
nam in hierusalem visus est eo die in initio
noctis: vt lucas et iohannes apertissime conso-
nant: neque etiam in sequentibus octo die-
bus: post quos dicit iohannes discipulis appa-
ruisse dominum: vbi primo vidit eum tho-
mas qui cum non viderat die resurrectionis
eius: nisi quis dicat non illos vndecim qui
iam tunc apostoli vocabantur: sed discipulo-
rum illic vndecim fuisse ex multo numero di-

scipulorum. Sed occurrit aliud quod obsistit:
Iohannes enim quando commemorat non
in monte ab vndecim: sed ad mare tiberiadis
a septem piscantibus visum esse dominum.
Hoc iam tertio inquit manifestauit se iesus
discipulis suis quod intelligendum est ad nu-
merum dierum retulisse: non ad numerum
manifestationum. Si autem acceperimus in-
tra illos octo dies antequam cum thomas vi-
disset ab .xi. discipulis quibusque dominum
visum: non erit ad mare thiberiadis tertio
manifestum esse: sed quarto: Ac per hoc co-
gimur intelligere post omnia factum esse: quod
cum in monte galilee discipuli vndecim vi-
derunt. Inuenimus itaque apud quatuor eu-
gelistas decies commemoratum dominum vi-
sum ab hominibus esse post resurrectionem:
Semel ad monumentum mulieribus: Iterum
eisdem egredientibus a monumento in itine-
re: Tertio petro: Quarto duobus euntibus
in castellum: Quinto pluribus in hierusalem
vbi non erat thomas: Sexto vbi vidit cum
thomas: Septimo ad mare thiberiadis: Octa-
uo in monte galilee secundum mattheum: Non-
o quod dicit marcus: nouissime recumbentibus
quia iam non erant in terra cum illo conuiua-
turi: Decimo in ipso die non iam in terra sed
eleuatum in nube: cum in celum ascenderat
quod marcus et lucas commemorant: sed non
omnia scripta sunt: sicut iohannes fatetur: cre-
bra enim erat eius cum illis conuersatio per
dies .xi. priusquam ascendisset in celum.

REMI. Videntes ergo discipuli domi-
num cognouerunt: et ideo dimissis in ter-
ram vultibus adorabant. et ideo pius et cle-
mens magister vt omnem dubietatem aufer-
ret a cordibus eorum: accedens ad eos cor-
roborauit in fide. vnde sequitur: Et accedens
iesus locutus est eis dicens: Data est mihi
omnis potestas in celo et in terra. **HIE-
RO.** Illi autem potestas data est qui paulo
ante crucifixus: qui sepultus in tumulo: qui
postea resurrexit. **RABA.** Non enim hoc
de coeterna patri diuinitate sed de assumpta
leuor humanitate secundum quam minor
tus est paulominus ab angelis. **SEVE.**
Filius quippe dei: virginis filio: deus bo-

mini: diuinitas carni cōtulit quod semper ipse cum patre possedit. **HIERO.** In celo autem et in terra potestas data est: ut qui ante regnabat in celo per fidem credentibus regnet in terris. **REMI.** Quod ergo psalmista de resurgente domino dicit. Constituisti eum super opera manuum tuarum: hoc nunc dominus dicit: Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Et hic sciendum quia antequam dominus surrexisset a mortuis nouerant angelis se subiectos homini christo. Volens ergo christus etiam hominibus notum fieri quod data esset sibi omnis potestas in celo et in terra: predicatorum misit: qui uerbum uite cunctis nationibus predicarent. Unde sequitur: Euntes ergo docete omnes gentes: **BE/DA.** in hom. Qui enim ante passionem suam dixerat In uiam gentium ne abieritis: surgens a mortuis dicit: Ite docete omnes gentes. Quia propter confundantur iudei qui dicunt christum tantummodo ad suam salutem esse uenturum. Erubescant et donatiste qui localiter christum concludere cupientes dixerunt tantummodo in aphyrica esse: non in alijs regionibus. **HIERO.** Primum ergo docent omnes gentes: deinde doctas inungunt in aqua: non enim potest fieri ut corpus baptismi recipiat sacramentum: nisi ante omnia fidei susceperit ueritatem baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti: ut quorum est una diuinitas sit una largitio nomenque trinitatis unus deus. **SE/VE.** Omnes ergo gentes potestas una eademque recreat ad salutem quas creauit ad uitam. **DIDI.** in libro de spiritu sancto. Licet autem quis possit existere mentis aliene qui ita baptizare conetur: ut unum de predictis nominibus pretermittat: uidelicet contra riu christo legislatori. tamen sine perfectione baptizabit: immo penitus a peccatis liberare non poterit: quos a se existimauerit baptizatos. Ex his autem colligitur quam indiuisa sit substantia trinitatis: et patrem uere filii esse patrem: et filium uere patris filium: et spiritum sanctum uere patris et dei filii esse spiritum: et in super sapientie et ueritatis idest

filii dei. Hec est salus credentium. et dispensatio ecclesiastice discipline in hac trinitate perficitur. **HYLA.** Quid enim in hoc sacramento salutis humane non continetur: plena sunt omnia ut a pleno et perfecto prolata. Habet enim nature sue nomen in patre: sed pater tantum est. Non enim humano modo habet aliunde quod pater est. Ipse ingenuus. eternus: habens in se semper: ut semper sit soli filio notus. Filius autem est progenies ingenui: unus ex uno: uerus a uero: uiuus a uiuo: perfectus a perfecto: uirtutis uirtus: sapientie sapientia: glorie gloria: imago inuisibilis dei: forma patris ingenui. Spiritus autem sanctus non potest a confessione patris et filii separari: et quidem ubique non deest hoc expectationis nostre solatium. hic in donorum operationibus future spei pignus est: hic mentium lumen: hic splendor animorum est. Hec igitur licet mutare non possint heretici: afferunt tamen humana commenta: ut sabellius patrem ex quo tendat in filium: idque nominibus potius confitendum putat esse quam rebus: cum ipsis filium proponat et patrem: ut ebion omne initium ex maria concedens: non ex deo hominem: sed ex homine deum proferat: ut arriani qui ex nihilo atque ex tempore formam et sapientiam et uirtutem dei producant. Quid autem mirum est ut de spiritu sancto diuersa sentiant: qui in filio largitore eius iam temerarij sunt auctores. **HIERO.** Consideratur autem hic ordo precipuus. Iussit apostolos ut primum docerent uniuersas gentes: deinde fidei tingerent sacramento: et post fidem ac baptismum que essent obseruanda precipere. unde sequitur. Docentes eos seruare omnia quecumque mandauimus uobis. **RABA.** Quia sicut corpus sine spiritu mortuum est: ita et fides sine operibus mortua est. **CHRY.** in bo. Quia uero eis magna inuixerat: erigens eorum sensus dicit. Et ecce ego uo. sum omnibus di. usque ad consu. seculi quasi dicat ne dicatis difficile esse iniunctum negocium: ego sum uobiscum qui omnia facio leuia. Non autem cum illis solum dixit se futurum esse: sed et

cum omnibus qui post illos credunt nō enī
 vsq; ad consummationem seculi apostoli mā
 suri erant: sed sicut vni corpori fidelibus lo/
 quitur. **RABA.** Ex hoc autem intelligi/
 tur q; vsq; ad finem seculi non sunt defuturi
 in mundo qui diuina mansione ⁊ inhabitatio
 ne sunt digni. **CHRY.** Memorat autē
 eis ⁊ consumationes: vt eos magis attrahat:
 ⁊ ne presentia solum inspiciant: sed ⁊ futura
 bona ⁊ sine fine mansura. q. d. Tristitia quā
 sustinebitis simul cum presenti vita consume
 tur: ⁊ totum seculum in consumationem de/
 ueniet: bona autem quibus potiemini sunt in
 eternum permansura. **BEDA.** in hom.
 Queritur autē quare hic dicat: Ecce ego vo
 biscum sum: cum alibi dixisse legatur. Da/
 do ad eum qui me misit: sed alia sunt que hu/
 manitati ascribuntur: ⁊ alia q̄ diuinitati. Ibit
 ad patrem per humanitatem: manet autē cū
 discipulis in forma qua est patri equalis. Qd̄
 autem dicit: Vsq; ad consumationem seculi:
 finitum pro infinito ponitur. nam qui in pre
 senti seculo manet cum electis eos protegen/
 do: ipse post finem cum eis manebit: eos re/
 munerādo. **HIERO.** Qui ergo vsq; ad
 consumationem seculi cum discipulis se esse
 promittit: ⁊ illos ostendit semper esse victu/
 ros: ⁊ se nunq; a credentibus recessurum.
LEO papa in sermo. de pas. Qui enim
 ascendit in celos non deserit adoptatos: ⁊
 ipse deorsum confortat ad paciētiam: qui sur
 sum inuitat ad gloriam. Cuius glorie parti/
 cipes nos faciat ipse christus rex glorie: qui ē
 deus benedictus in secula amen.

C Sabbato. Joannis. .xx. capi.

Vna sabbati maria mag
 dalene venit mane cuz ad
 huc tenebre essent ad mo
 numentum: ⁊ vidit lapi/
 dem reuolutum a monu
 mento. **Lucurrit** ergo ⁊ venit ad simo
 nem petrum ⁊ ad alium discipuluz quē
 amabat iesus. ⁊ dicit eis: Tulerunt do
 minum meuz de monumento: ⁊ nescio

ubi posuerunt eum. **Exijt** ergo petr⁹
 ⁊ ille alius discipulus: ⁊ venerunt ad
 monumentum. **Currebant** autē duo
 simul: ⁊ ille alius discipulus precucur/
 rit citius petro: ⁊ venit primus ad mo
 numentum. **Et** cū se inclinasset vidit
 posita lintheamina: non tamen introi
 uit. **Venit** ergo simon petrus sequens
 eum: ⁊ introiuit in monumentum. **Et**
 vidit lintheamina posita ⁊ sudarium
 quod fuerat super caput eius non cum
 lintheaminibus positum: sed separatim
 inuolutum in vnum locum. **Tunc** er
 go introiuit ⁊ ille discipulus qui vene
 rat primus ad monumentum: ⁊ vidit
 ⁊ credidit. **Nonduz** enim sciebant scri
 pturam: quia oporteret eum a mortuis
 resurgere.

CHRY. Quia iam transierat sabbatum:
 in quo impediabatur a lege: non potuit ma/
 ria magdalene quiescere: sed venit profundo
 diluculo consolationem quandam a loco se/
 pulture inuenire volens. vnde dicitur. **Vna**
 sabbati maria magdalene venit mane cum
 adhuc tenebre essent ad monumentuz. **AV**
GV. de con. euan. Venit quidem maria
 magdalene: sine dubio ceteris mulieribus q̄
 domine ministrauerant plurimum dilectioe
 feruentior: vt non immerito iohannes solam
 commemoraret: tacitis eis que cum illa fue/
 rant sicut alij testantur. **AVGV.** super io
 annem. **Vna** autem sabbati est: quem iā diez
 dominicum propter domini resurrectionem
 mos christianus appellat: quem mattheus p̄
 mam sabbati nominauit. **BEDA.** Dicitur
 ergo: **Vna** sabbati. hoc est altera siue pri
 ma die post sabbatum. **THEOPHI.**
Vel aliter: **Hebdomade** dies iudei sabbati
 nominabant: vnam autem ex sabbati diebus
 primam: futuri autem seculi exemplar est h
 dies: quoniam futuri seculi vna dies est ne/
 quaq; nocte interpollata. **Deus** enim ibi sol
 est: qui nunquaz occidit. **In** hac igitur die do
 minus resurrexit incorruptibilitatem corpo
 ris assumens sicut nos in futuro seculo icor

ruptione induemur. **AVGV.** de co. evā. Quod autē marcus dicit: Valde mane oriēte iam sole: non repugnat ei quod h̄ dicit: Lū ad huc tenebre essent die quippe surgente ali que reliquie tenebrarum tanto magis extenuantur: quātomagis oritur lux. Nec sic accipiē dum est quod ait marcus: Valde mane orto iam sole: tanq̄ sol ipse iam videretur sup̄ terram: sed potius sicut dicere solemus eis qui bus volumus significare tēp̄ aliquid faciendum: orto iam sole dicitur .i. de proximo adveniente in has partes. **GREGO.** in bo. Longrue autem dicitur: Lū ad huc tenebre essent. **MARIA** enim auctorem omnium quem carne viderat: mortuum querebat ī monumento. et quia hunc minime inuenit: furatum credidit. Ad huc ergo erant tenebre cum venit ad monumentum. Sequitur: Et vidit lapidē reuolutū a monumento. **AVGV.** de con. evan. Jam ergo factū erat quod solus matthe⁹ commemorat de terremoto et lapide reuoluto: Territisq̄ custodib⁹. **CHRY.** Surrexit quidem dominus lapide et signaculis de sepulchro intactibus: q̄ vero oportebat et alios certificari aperitur monumentum post resurrectionem: et ita creditur quod factū est. hoc deniq̄ et mariam movit. videns enī lapidem sublatum non intravit neq̄ prospexit: sed ad discipulos ex multo amore cū velocitate cucurrit. Mondū autē de resurrectione noverat aliqd manifestum: sed putabat translationem corporis esse factam. **GLO.** Et iō cucurrit nunciare discipulis: vt aut secus querebant: aut secum dolerent. Et hoc est qd sequitur: Cucurrit ergo: et venit ad simonem petrum et ad alium discipulum quem diligebat iesus. **AVGV.** Ita se commemorare solet q̄ cū diligebat iesus: qui vtiq̄ omnes: s̄ ip̄z p̄ ceteris et familiarib⁹ diligebat: Seq̄t. et dixit eis: Tulerunt dominū meū et nescio vbi posuerunt eum. **GREGO.** iij. mo. Hoc autē dicens totum pro parte insinuat: solum quippe corpus domini quesitura venerat: et quasi totum dominum sublatum deplorat. **AVGV.** Nonnulli autē codices greci etiam habent: Tulerunt dominum meum: quod videri dictum potest propensione charitatis vel famulatus affectu. Sed hoc in pluribus codicibus quos in promptu habemus non inuenimus. Discipulum autem quem

diligebat iesus seipsum dicit. nam quippe ita commemorare solet q̄ cum diligebat iesus. q̄ vtiq̄ oēs: sed ipsum p̄ ceteris et familiarib⁹ diligebat. **CHRY.** Evangelista vero non priuavit mulierem hac laude: ne verecunduz existimant q̄ ab ea prius addiscerent. Audiētes ergo illi cum multo studio monumento insistant. **GREGO.** Illi autem p̄ ceteris cucurrerunt: qui p̄ ceteris amauerunt: v̄z petrus et iohannes. vnde sequitur: Exiit ergo petrus et il. alius discipuli. et venerunt ad monumentum. **THEO.** S̄ si queras quomodo astribus custodibus venerunt ad monumentū. Rudis questio: quoniam postq̄ dominus resurrexit et vna cum terremoto affuit angelus in sepulchro: recesserunt custodes annuntiantes phariseis. **AVGV.** Lū autem iam dixisset. venerunt ad monumentum: regressus est vt narraret quomodo venerunt atq̄ ait. Currebant autem duo simul et ille alius discipulus precucurrit citius petro et venit prior ad monumentum. vbi ostendit q̄ ipse prior venerit: sed tanq̄ de alio cuncta narrat. **CHRY.** Veniens autem considerat linteamina posita. vnde sequitur: Et cum se inclinasset vidit posita linteamina: nihil tamen ipse plus perscrutatur: sed desistit. et hoc ē qd subditur: Non tamen introiit. Petrus vero vt feruidus introiens: vniuersa insperit diligenter et amplius vidit. Vnde sequitur. Venit ergo simon petrus et intro. in mo. et vidit lin. po. et sud. qd fu. su. ca. eius nō cum li. po. sed sep. inuol. in vn. lo. quod erat resurrectionis signum. Neq̄ enim si quidem euz translulissent: corpus eius denudassent: neq̄ si furati essent: huius rei fuissent solliciti vt leuarent sudarium et inuoluerent: et ponerent in vnum locum seorsum a linteamina: sed simpliciter vt se habebat suscepissent corpus. Ideo enim iohannes premiserat quoniam sepultus est cum myrra que conglutinat corpori linteamina: vt non decipiaris ab his qui dicunt eum furto sublatum eē. Non enim ita insensatus esset qui furaret: vt circa rem superfluam tantum studium consumeret. Post petrum autem et iohannes introiit vnde sequitur: Tunc ergo intro. et ille discipuli. qui venc. pri. ad mo. et vidit et credidit. **AVGV.** Nonnulli putant hoc iohannem credidisse q̄ iesus resurrexit: sed quod se-

quitur hoc non indicat. vidit ergo mane mo-
 numentum et credidit quod dixerat mulier.
 nam sequitur: *Non dum enim sciebant scri-
 ptu. quia opo. cum a mor. resur. Non ergo
 cum credidit resurrexisset: quē nesciebat opo-
 tere resurgere. quando autem ab ipso domi-
 no audiebant quāvis apertissime diceretur: cō-
 suetudine tamen audiendi ab illo parabolas
 non intelligebant: et aliquid aliud euz signifi-
 care credebant.* **GREGO.** in bo. *Hec autē
 tam subtilis euāgeliste descriptio a mysterijs
 vacare credenda non est. per iohannem iunio-
 rem synagoga: per seniore[m] vero petrum ec-
 clesia gentium designatur: quia et si ad dei cul-
 tum est prior synagoga quā ecclesia gentium:
 ad usum tamen seculi prior est multitudo gen-
 tium quā synagoga. Lucurrerunt autē simul:
 quia ab ortus sui tempore vsq[ue] ad occasus pi-
 et communi via: et si non pari et cōmuni sen-
 su gentilitas cum synagoga decucurrit: venit
 synagoga prius ad monumentum sed mimi-
 me intrauit: quia legis quidem mandata per-
 cepit: prophetias de incarnatione ac passione
 dominica audiuit: sed credere in mortuus no-
 luit. Venit autem simon petrus et introiuit in
 monumentum: quia secuta posterior ecclesia
 gentium christum iesū et cognouit carne mor-
 tuum et viuentem credidit deum. Sudarium
 autem capitis domini cum lintbeaminib[us] nō
 inuenitur quia caput christi deus et diuinita-
 tis incomprehensibilia sacramenta ab infirmi-
 tatis nostre cognitione disiuncta sunt: eiusq[ue]
 potentia creature transcendit naturam. Non
 solum autem separatim sed inuolutum inue-
 niri dicitur: quia lintbei quoque inuoluitur: nec ini-
 tium nec finis aspicitur. *Resimilitudo autem di-
 uinitatis nec cepit esse nec desinit. Bene au-
 tem additur in vno loco: quia in scissura nien-
 tium deus non est: et illi eius gratiam habere
 merentur qui se ab invicem per sectarum scan-
 dala nō diuidunt. Sed quia solet per sudariū
 laborantiū sudor detergi: potest et sudarij no-
 mine intelligi labor dei. Sudarium ergo quod
 super caput eius fuerat: seorsum inuenit: quia
 ipsa redemptoris nostri passio longe a nostra
 passione disiuncta est: quoniam ipse sine cul-
 pa pertulit quod nos cum culpa toleramus.
 Ipse sponte morti succumbere voluit: ad quā
 nos venimus inuiti. *Postquā autem intrauit
 petrus: ingressus est et iohannes: quia in fine***

mundi ad redemptoris fidem etiam in dea col-
 ligetur. **THEO.** *Vel aliter. Intellige pe-
 trum actiuum et promptum. Iohannem vero
 contemplatiuum: et docilem: erga rerum di-
 uinarum habuisse peritiam. plerūq[ue] autē pre-
 uenit contemplatiuus notitia et docilitate: sed
 actiuus instantia seruos et sedulitate prece-
 dit illius acumen: et prius inspicit diuinum
 mysterium.*

**Domini in octaua pasce. Iohan-
 nis. xx. capi.**

Um sero eēt die illo vna
 sabbatorum et fores essēt
 clausae vbi erant discipuli
 congregati propter metū
 iudeorum: venit iesus et
 stetit in medio et dixit eis: *Pax vobis.
 Et cum hoc dixisset ostendit eis manus
 et latus. Gausi sunt ergo discipuli vi-
 so domio. Dixit ergo eis itez: Pax
 vobis. Sicut misit me pater: et ego mit-
 to vos. *Hec cum dixisset: insufflauit:
 et dixit eis: Accipite spiritum sanctū.
 Quorum remiseritis peccata remittū-
 tur eis: et quorum retinueritis retēta
 sunt. Thomas autem vnus ex duode-
 cim qui dicitur didymus non erat cum
 eis quando venit iesus. Dixerunt er-
 go ei alij discipuli: Vidim[us] dominū.
 Ille autem dixit eis: Nisi videro in ma-
 nibus eius fixuras clauorum et mittam
 digitum meum in locum clauorum: et
 mittam manum meā in latus eius non
 credam.**

CHRYS. *Audiētes discipuli quod maria an-
 nunciauit consequens erat vt aut discredēt:
 aut credentes dolerent: quoniam eos non re-
 putauit dignos sua visione. Hec igitur reco-
 gitātes: neq[ue] per vnam et iem dimisit per trā-
 fire: sed ex eo quod sciebant iam suscitatum esse:
 videre sitientibus et timidis erantibus cum se-
 ro factum esset ipsis astut. vnde dicitur: *Lū-**

se. esset die illo vna sabba. ⁊ fo. essent clausae: ubi erant disci. congreg. propter me. iiii. **BE/DA.** In hoc infirmitas apostolorum mon/stratur: qui foribus clausis intus congregati resident propter timorem iudeorum: quorum metu fuerant prius dispersi. Venit iesus et stetit in medio. Ideo autem sero apparuit: qz consequens erat tunc maxime eos timidos esse. **THEO.** Vel quia prestolabatur vt oēs conuenirent. **STIJS** vero clausis. vt ostēdat quia eodem modo resurrexit adiacente lapide super monumentum. **AVGV.** in ser. pa/see. Nonnulli autem de hac re ita mouentur: vt pene periclitentur afferentes contra mira/cula diuina preiudicia ratiocinationuz snaz. Sic enim disputant. Si corpus erat: si hoc surrexit de sepulchro quod pepēdit in ligno: Quomodo: per hostia clausa intrare potuit? Si comprehendis modum: non est miracu/lum. vbi deficit ratio: ibi est fidei edificatio. **AVGV.** super ioan. Adoli quidem cor/poris vbi diuinitas erat ostia clausa non ob/steterunt. Ille quippe non eis apertis intrare potuit quo nascente virginitas matris inuio/lata permansit. **CHRY.** Sed mirabile est qualiter phantasma eum non estumarunt: sed hoc fuit: quia mulier preueniens: in eis mul/tam fidem operata est. Sed ⁊ ipse per visum manifestum se eis ostendit ⁊ voce eorum flu/cuantem mentem firmavit. vnde sequitur: Et dixit eis: Pax vobis. i. ne tumultuemini. In quo etiam commemorat verbuz quod ante crucem dixerat: Paxem meam do vobis: ⁊ rursus In me pacē habebitis. **GREGO.** Et quia ad illud corpus quod videri poterat fides intuentium dubitabat: ostendit eis protinus manus ⁊ latus: vnde sequitur: Et cum hoc dixisset ostendit eis manus ⁊ latus. Elauit enim manus fixerant: lancea lat⁹ apuerat: Ibi ad dubitantium corda sananda vulnerum sunt seruata vestigia. **CHRY.** Et quia ante crucem eis dixerat: Iterum vido vos ⁊ gaudebit cor vestrum. hoc opere impletur. vnde sequitur: Vanifi sunt disci/puli viso domino. **AVGV.** xij. de ci. dei. Claritas qua iusti fulgebunt sicut sol i regno patris sui: i christi corpore cum resurrexit ab oculis discipulorum potius abscondita fuisse

qz defuisse credenda est. non enim eam fer/ret humanus atq; infirmus aspectus quan/do ille a suis ita deberet attēdi vt posset agnosca. **CHRY.** Vniuersa autem hec eos ad fidem certissimam inducebant. quia vero prelium inexpugnabile habebant ad iudeos: rursus eis pacem annunciat. vnde sequitur: Dixit eis ergo itez: Pax vobis. **BEDA.** Iteratio confirmatio est: siue ideo repetit quia gemina est virtus charitatis. vel quia ipse est qui fecit vtraq; vnum. **CHRY.** Simul quoq; demonstrat crucis efficaciam per quaz soluit omnia tristia ⁊ contulit omnia bona: ⁊ hoc est par. Adulieribus autem supra annun/ciatum est gaudium. quia i tristitijs illud ge/nus erat: ⁊ hanc suscepit maledictionem dicē te domino: In dolore paries. Quia ergo vni/versa prohibentia sunt destructa ⁊ directa sūt omnia de reliquo subdit: Sicut misit me pa/ter: ⁊ ego mitto vos. **GREGO.** Pater quidem filium misit qui hunc pro redemptio/ne generis humani incarnari constituit. Ita/q; dicitur: Sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos: id est ea charitate vos diligo: cum inter scandalum persecutorum mitto qua me charitate pater diligit quem venire ad tolerandas passiones fecit. **AVGV.** Equalem autem patri filium nouimus: sed h verba mediato/ris agnoscimus. Adedum quippe se osten/dit dicendo: Ille me: ⁊ ego vos. **CHRY.** Sic igitur eleuauit eorum animum ⁊ ab his que facta sunt ⁊ a dignitate mittentis ⁊ non adhuc deprecatio ad patrem fit: sed sua aucto/ritate dat eis virtutem. vnde sequitur: hec cū dixisset insufflauit ⁊ dixit eis: Acci. spiritum sanctum. **AVGV.** xi. de tri. s. latus ergo ille corporeus substantia spiritus sancti nō fu/it: sed demratio per congruam significatiōē non tantum a patre: sed etiā a filio procedere spiritum sanctum. Quis enim demētissim⁹ dret alium fuisse spiritum quē sufflās dedit: ⁊ alium quem post ascensionem suam misit? **GREGO.** Cur autem prius i terra disci/pulis datur: postmodum de celo mittitur nisi qz duo sunt precepta charitatis dilectio vide/ licet dei ⁊ dilectio proxim: in terra datur spi/ritus: vt diligatur proximus. ex celo datur spiritus vt diligatur deus. sicut ergo vna

est charitas et duo precepta: ita vnus est spiritus et duo data: prius a consistente domino in terra. postmodum datur ex celo quia proximi amore discitur qualiter perueniri debeat ad amorem dei. **CHRYS.** Quidam autem dicunt quoniam non spiritum dedit sed aptos eos ad susceptionem spiritus per insufflationem construxit. Si enim angelus videns danieli excessum mentis passus est quid ineffabilem illam gratiam suscipientes passi essent nisi discipulos suos primitus instruxisset? Nequaquam autem quis peccabit dicens tunc suscepisse eos quandam potestatem spiritualis gratie: non ut mortuos suscitent et miracula faciant: sed ut dimittant peccata. unde sequitur Quorum remissionem peccatorum remittit eis: et quorum retinuit sunt eis. **AUGUSTINUS.** Ecclesie charitas que per spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris participum suorum peccata dimittit. eorum autem qui non sunt eius participes tenet. Ideo postquam dixit: Accipite spiritum sanctum. continuo de peccatorum remissione et retentione subiecit. **GREGORIUS.** Sciendum vero est quod hi qui prius spiritum sanctum habuerunt: ut ipsi innocentes viverent: et in predicatione quibusdam prodesse: ideo hunc post resurrectionem demini patienter acceperunt: ut prodesse non paucis: sed pluribus possent. Libet ergo intueri: illi discipuli ad tanta onera humilitatis vocati ad quantum culmen glorie sint producti. Ecce non solum de seipsis securi fiunt: sed etiam principatum superni iudicii sortiuntur ut vice dei quibusdam peccata retineant: quibusdam vero relaxent: horum nunc in ecclesia episcopi locum tenent: et soluendi ac ligandi auctoritatem suscipiunt: qui gradus regiminis sortiuntur. Brandis honoris: sed graue pondus istius est honoris. Durum quippe est ut qui nescit tenere moderamina vite sue iudex fiat vite aliene. **CHRYS.** Sacerdos enim et si propriam bene dispensauerit vitam: aliorum vero non cum diligentia curam habuerit: cum pernuosis in gehennas vadit. Scientes igitur periculi magnitudinem: multam tribuite eis deuotionem: et etiam si non valde nobiles fuerint: non autem iustum est ab his qui in principatu subiiciuntur iudicari: et si vita eorum fuerit valde detractabilis: in nullo ledens in his que sunt eis commissa a deo. non enim

sacerdos: sed neque angelus aut archangelus operari aliquid potest in his que sunt data a deo. Sed pater et filius et spiritus sanctus omnia dispensant. Sacerdos autem suam linguam et manum tribuit. non enim iustum esset ut propter alterius malitiam circa symbola nostre salutis ledit eos qui ad fidem veniunt. Omnibus autem discipulis congregatis solus thomas deficiebat a dispersione. quoniam iam facta erat unde dicitur. Thomas autem vnus ex duodecim qui dicitur dydimus non erat. cum eis quando venit iesus. **ALCIVS.** Dydimus grece: latine geminus: propter dubium cordi credendo: thomas abyssus: quia altitudinem diuinitatis certa fide penetrant. **GREGORIUS.** Non autem casu gestum est ut electus ille discipulus tunc deesset. Egit namque miro modo superna clementia ut discipulus dubitans dum in magistro suo vulnera palparet carnis: in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis infidelitas thome ad fidem quam fides credentium discipulorum profuit: quia dum ille ad fidei palpando reducitur: nostra mens omni dubitatione postposita in fide solidatur. **BEDA.** Queri autem potest quare hic euangelista tunc thomam defuisse dicat: cum lucas scribat quod duo discipuli euntes in Emaus reuersi in hierusalem inuenerunt undecim congregatos: sed datur intelligi quodam fuisse interuallum quod ad horam thomas egressus sit: et iesus veniens in medio eorum stetit. **CHRYS.** Sicut autem simpliciter et qualitercunque credere facilitatis est: ita multum inuestigare est grossissime mentis: et propter hoc thomas accusatur. Apostolis enim dicentibus: quoniam vidimus dominum: non credidit: non tantum illis discredens: quantum rem putans impossibilem esse. unde sequitur. Dixerunt ergo ei alij discipuli: vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: et mittam digitum meum in locum clauorum: et mittam manum meam in latus eius non credam. Alijs enim grossior existens eam que est per sensum grossissimum scilicet tactum que rebat fidem: et neque oculis credebat. unde non sufficit ei dicere: Nisi videro: sed addidit: Et misero digitum etc.

Et post dies octo iterum erant discipuli

scipuli eius intus et thomas cum eis. Venit iesus ianuis clausis et stetit in medio et dixit eis. Pax vobis. Deinde et dicit thome: Infer digitum tuum huc: et vide manus meas: et affer manum tuam: et mitte in latus meum: et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit: Dominus meus et deus meus. Dicit ei iesus: Quia vidisti me thoma credidisti: beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit iesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt ut credatis: quia iesus est christus filius dei: et ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

CHRY. Considera dominatoris clementiam: qualiter et pro vna anima ostendit seipsum vulnera habentem et accedit ut saluet unum: et nimirum discipuli annunciantes digni erant fide et ipse promittens. Sed tamen quia solus thomas quesivit neque hoc eum priuavit christus: non autem statim ei apparet: sed per dies octo: ut in medio a discipulis admonitus accendatur in maius desiderium et fidelior fieret in futurum. vnde dicitur: Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cum eis: Venit iesus ianuis clausis: et stetit in medio: et dixit: Pax vobis. **AVGV.** i ser. pas. Queris a me et dicis: si per ostia clausa intravit: vbi est corporis modus? et ego respondeo: si super mare ambulauit: vbi est corporis pondus? sed fecit illud dominus tanquam dominus: nunquid igitur quia resurrexit destitit esse dominus? **CHRY.** Astat itaque iesus et non expectat a thoma interrogari: sed ut ostendat quoniam cum loquebatur ad condiscipulos aderat: eisdem verbis usus est. Et primo quidem increpat vel improperat. vnde sequitur: Deinde dicit thome: infer digitum tuum huc: et vide manus meas: et affer manum tuam: et mitte in latus meum. secundo autem erudit dicens: Et noli esse incredulus sed fidelis. vide quoniam infidelitatis erat ambiguitas: antequam spiritum sanctum acciperent: postea autem non:

sed firmi erant de reliquo. Dignum autem est querere qualiter corpus incorruptibile typos habebat clauorum: sed ne tumultueris: condescensionis. n. erat ut discerent: quoniam ipse erat qui crucifixus fuerat. **AVGV.** de simbolo: Possent autem si vellet de corpore suscitato et clarificato omnem maculam cuiuslibet cicatrices abstergere: sed sciebat quare cicatrices in suo corpore reseruaret. Sicut enim demonstrauit thome non credenti nisi tangeret et videret ita etiam inimicis suis vulnera demonstraturus est sua: non quod eis dicat sicut thome: Quia vidisti credidisti: sed ut conuincens eos veritas dicat: Ecce hominem quem crucifixistis: videtis vulnera que infixistis: agnoscitis latus quod pupugistis: quoniam per vos et propter vos apertus est: nec tamen intrare voluistis. **AVGV.** xij. de ci. dei. Nescio autem quomodo etiam sic afficimur amore martyrum beatorum: ut velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerrum cicatrices que pro christi nomine pertulerunt: et fortasse videbimus. non. n. deformitas in eis: sed dignitas erit: et quedam quibus in corpore non corporis sed virtutis pulchritudo fulgebit. nec ideo tamen si aliqua martyribus amputata et ablata sunt membra: sine ipsis membris in resurrectione erunt mortuorum: quibus dictum est: Lapillus captus vestri non peribit. Sed si hoc decebit in illo nouo seculo: ut inditia gloriosorum vulnerum in illa immortalis carne cernantur vbi membra ut presciderentur percussa vel secta sunt ibi cicatrices: sed tamen eisdem membris reditis non perditis apparebunt. Quauis igitur omnia que acciderant corpori vitia tunc non erunt. non sunt tamen appellanda vitia: sed virtutis indicia. **GREGO.** in bo. Palpandam autem carnem dominus prebuit quam clausis ianuis introduxit: qua in re duo mira et iuxta humanam rationem valde fibicontraria ostendit: dum post resurrectionem corpus suum et incorruptibile: et tamen palpabile demonstrauit. Manu et corumpi necesse est quod palpatur: et palpari non potest quod non corrumpitur. et incorruptibilem se ergo et palpabilem demonstrauit: ut profecto post resurrectionem esse ostenderetur corpus suum et eiusdem nature et alterius glorie. **GREGO.** xij. mora. Corpus etiam no

stram in illa resurrectionis gloria erit quidem
subtile per effectum spiritualis potentie: s; pal-
pabile per veritatem nature: Non autem sicut
cuticius scripsit impalpabile: et ventis aereq;
subtilius. **AVGV.** Videbat autem tho-
mas tangebaturq; homines: et confitebatur de-
um quem non videbat neq; tangebaturq;: sed
per hoc quod videbat atq; tangebatur: illud iam
remota dubitatione credebat. unde sequitur:
Respondit thomas: et dixit ei: Dominus meus
et deus meus. **THEO.** Qui prius in-
fidelis fuerat: post lateris tactum optimus se-
theologum ostendit. Nam duplicem naturam
unicamq; hypostasim christi edisseruit. dicen-
do. n. Dominus meus: humanam naturam:
dicendo vero deus meus: diuinam confessus
est: et unum et eundem deum et dominum. Se-
quitur: Dicit ei iesus: Quia vidisti me credi-
disti. **AVGV.** Non ait tetigisti me sed vi-
disti me quoniam generalis quodammodo est sen-
sus visus. nam et per quatuor alios sensus no-
minari solet velut cum dicimus: Audi et vi-
de quod bene sonet: olfac: et vide quod bene oleat:
gusta et vide quod bene sapiat: tange et vide quod
bene caleat. unde et hic dominus dicit: Infer-
dig. tunc huc et vide manus meas. Quid ali-
ud ait quod tange et vide: nec tamen ille oculos
habebat in digito. ergo siue intuendo siue etiam
tangendo hoc ait. Quia vidi. me credidisti.
Quis dici possit non ausum fuisse discipulorum
tangere: cum se offerret ille tangendum.
GREGO. Sed cum apostolus dicat fides
est substantia sperandarum rerum argumen-
tum non apparentium: profecto liquet: quia
que apparent iam fidem non habent: sed agni-
tionem. Dum ergo vidit thomas: cum palpa-
uit: cur ei dicitur: Quia vidisti me credidisti.
Sed aliud vidit: aliud credidit: hominem vi-
dit: et deum confessus est. Retificat autem val-
de quod sequitur: Beati qui non viderunt et
crediderunt. In qua sententia nos specialiter
significati sumus: qui cum quem carne non
vidimus mente retinemus. si tamen fidem no-
stram operibus sequimur. Ille enim vere cre-
dit: qui exercet operando quod credit. **AV-
GV.** Preteriti autem temporis usus est ver-
bis tanquam ille qui id quod erat futurum in sua
nouerat predestinatione iam factum. **CHRY.**
Cum ergo aliquis nunc dixerit: Utinam in
temporibus illis fuisset: et vidissem christum

miracula facientes: excogitet: Beati qui non
viderunt et crediderunt. **THEO.** Expu-
mit autem et hinc discipulos qui nec plagas
clauorum nec latus palpantes crediderunt.
CHRY. Quia vero iohannes pauciora ali-
is euangelistis dixerat subiungit: Multa quo-
dem et alia signa fecit iesus in conspectu disci-
pulorum suorum que non sunt scripta in li-
bro hoc: sed nec alij omnia dixerunt: sed que
erant sufficientia attrahere ad fidem audien-
tes. Adhuc autem videtur hoc dicitur ea que post re-
surrectionem sunt signa: et ideo dicit in con-
spectu discipulorum suorum: cum quibus so-
lis post resurrectionem conuersatus est. dein-
de ut discas quoniam non solum discipulorum
gratia signa fiebant: inducit: Nec autem scri-
ptum est: ut cre. quia iesus est christus filius dei. comu-
niter ad humanam naturam loquens: Et ut
ostendat quoniam non illi qui creditur: sed nobis ip-
sis utile est credere: subdit: Et ut credentes
vitam habeatis in nomine eius. id est per iesum:
Ipse autem est vita.

C Latene auree angelici. Diuiniq; docto-
ris. Sancti Thome de aquino. Sacri ordi-
nis. Fratrum predicatorum super omnia eu-
gelia dominicalia et ferialia totius anni. Mu-
per ordinate per Religiosum Patrem fra-
trem Petrum de Vincena. Sacri eiusdem or-
dinis Priora explicat pars videlicet. A do-
minica in. lxx. usque ad dominicam in octaua
pasce inclusue: Sequitur pars secunda.

Innocentius Papa. In sermone: Ecce plusquam
Salomon hic. De Sancto doctore Thoma
de aquino. Sic dicit.

Huius Doctoris Sapientia
pre ceteris. Excepta canonica.
Habet proprietatem ver-
borum. Admodum dicendorum.
Veritatem Sententiarum. Ita
ut nunquam qui eum tenuit inue-
niatur a veritate Veritatis Deuiasse: Et qui
eum impugnavit. **SEMPER.** fuit de ve-
ritate. **SUSPECTVS.**

Faint, illegible text in the left column, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text in the top right section of the page.

Faint, illegible text in the middle right section of the page.

Faint, illegible text in the lower middle right section of the page.

Faint, illegible text in the bottom right section of the page.

Secunda pars.

Opus aureum angelici doctoris. Sancti thome de aquino Sacri ordinis Fratrum predicatorum super euāgelia dominicalia et ferialia. A dominica prima post octauam pasce vsqz ad dominicam in. lxx. exclusiue. Secundum consuetudinem eiusdem ordinis.

Dominica prima post octauam pasce. Joannis. x. capi.

Bonus pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autē et qui non est pastor cuius nō sunt

oues proprie videt lupum venientem: et dimittit oues et fugit: et lupus rapit et dispergit oues. Mercenarius autem fugit quia mercenarius est: et non pertinet ad eum de ouibus.

AVGV. Aperuit dominus duas res quas quodammodo clausas proposuerat. primo quidem scimus quia ostium ipse est: nūc autē ostēdit quod pastor est dicens: Ego sum pa. bo. Superior autē dixerat pastorem intrare per ostium. si ergo ipse est ostium: quomodo per seipsum intrat. Sicut ergo ipse per seipsum nouit patrem: nos autē per illum: sic intrat in ouile per seipsum: nos autē per ipsum. nos quod christum predicamus per ostium intramus: christus autē seipsum predicat. lumen enim et alia. demonstrat: et seipsum. Si autē prepositi ecclesie qui filij sunt: pastores sunt: quomodo vnus pastor est: nisi quia sunt illi omnes vnus membra pastoris: et quidem qui pastor est: dedit membris suis. nam et petrus pastor: et ce-

teri apostoli pastores: et omnes boni episcopi. Ostium vero nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprie tenuit. non autē adderet. Bonus: nisi essent et pastores mali. ipsi sunt fures et latrones aut certe ut multum mercenarii. CHRYS. in bo. Atque eius bonitatis formam quam nos imitemur adiungit dicens: Bonus pastor. animam suam pro ouibus suis fecit quod monuit: ostendit quod iussit: pro ouibus suis animam suam posuit: ut in sacramento nostro corpus suum et sanguinem verteret: et oues quas redemerat carnis sue alimento satiare. ostensa est nobis de contemptu mortis via quam sequamur: apposita forma cui imprimamur. primum nobis est exteriora nostra misericorditer ouibus eius impendere potestatem vero si necesse sit etiam in mortem animam nostram pro eisdem ouibus ministrare. Qui autē non dat pro ouibus substantiam suam: quando pro his daturus est animam suam. AVGV. Non autē solus christus hoc fecit: et tamen si illi quod fecerunt membra eius sunt: idem ipse vnus hoc fecit. ipse enim potuit facere sine illis: illi sine illo non poterant. AVGV. Omnes tamen pastores boni fuerunt: non solum quod sanguinem fuderunt: sed quod pro ouibus fuderunt. non enim fuderunt elatione sed charitate. nam et apud hereticos qui propter iniquitates et errores suos aliquid molestiarum propehi fuerunt nomine martyrij: se iactant: ut hoc pallio dealbati facilius furem quod lupi sunt. Non autē omnes quod corpora sua in passione etiam ignibus tradunt estimandi sunt sanguinem fuisse pro ouibus: sed potest contra oues. dicit. n. apostolus: Si tradidero corpus meum ut ardeam: charitatem autē non habeam: nihil mihi prodest. Quomodo autē habet vel exigua charitatem quod et coniunctus non amat unitatem. quam dominus comedans noluit multos appellare pastores: sed pastorem vnum dicens: Ego sum pastor bonus. CHRYS. Sic igitur de cetero dominus de passione sua disputabat ostendens quoniam pro salute fieret mundi: et non inuitus in hanc venit. Deinde rursus ostendit signa pastoris et mercenarij cum dicit. Mercenarius autē et qui non est pastor cuius non sunt oues proprie: videt lupum venientem et dimittit oues et fugit. GRE. Sunt. n. nonnulli quod dum plus terrenam substantiam quam oues diligunt: merito nomen pastoris perdunt. non. n. pastor: sed mercenarius vocatur quod non pro

amore inimo oues dñicas: sed ad temporales mercedes pascit. Mercenari⁹ q̄ppe ē q̄ pastoris locum tenet: sed lucrū animarū nō q̄rit terrenis cōmodis l̄biat: honore prelacionis gaudet. **AVGV.** de ver. do. Aliud ergo q̄rit i ecclesia: nō deū querit. si deum quereret: castus esset: q̄ legitimum maritū anima deū h̄s quisq̄ a deo querit: p̄ter deū aliqd: nō caste deū querit. **GRE.** in bo. Vtrū vero pastor sit vel mercenarius cognosci veraciter nō potest: si occasio necessitatis deest: tranquillitatis enī tēpore plerūq̄ ad gregis custodiam: sicut verus pastor: sic etiā mercenarius stat: sed lupus veniēs indicat quo quisq̄ animo super gregis custodiam stabat. **AVGV.** s̄ ver. do. Lupus autē diabolus ē: et qui illū sequitur. nā dictū est q̄ induti quidā pellib⁹ ouū: intus sunt lupi rapaces. **AVGV.** sup ioan. Ecce lupus ovis guttur apprehēdit: diabolus fideli adulteriū p̄suasit: excōicandus ē: Sed excōicatus inimicus erit isidiabitur: nocēbit cum potuerit. vnde taces: nō increpas: lupum venientem vidisti et fugisti: corpore stetit: animo fugisti: affectiones enī nostre motus animorū sunt letitia animi diffusio ē: tristitia autē cōtractio. cupiditas animi p̄gressio: timor animi fuga ē. **GRE.** in home. Lupus etiā sup oues venit cū quilibet iniust⁹ et raptor: fideles quosq̄ atq̄ humiles opp̄mit. Sed is q̄ pastor esse videbat et nō erat: reliquit oues et fugit. quia dum sibi ab eo periculum metuit: resistere eius iniusticie non presumit. fugit autē non mutando locū: sed subtrahendo solaciū. Sed contra hoc mercenarius nullo zelo accenditur: q̄ dū solū exteriora cōmoda regit: interiora gregis dāna negligenter patit. vnde subdit: Mercenari⁹ at fugit: q̄ mercede ē: et nō p̄tinet ad eum de ouib⁹. Sola ergo cā est vt mercenari⁹ fugiat: q̄ mercenari⁹ ē. Ac si dicat: Stare i piculo ouū nō pot: q̄ i eo q̄ ouib⁹ p̄est: n̄ oues diligit: s̄ lucrū terrenū q̄rit. et ideo opponere se p̄tra piculū stēpiat. ne hoc quod diligit amittat. **AVGV.** Si autē apostoli pastores fuerūt nō mercenarij: quare fugiebāt quādo p̄secutionē patiebātur. et hoc dño dicente: Si vos persecuti fuerint fugite: pulsemus: aderit qui apiet. **AVGV.** ad honoratis. Fugit ergo omnino de ciuitate in ciuitatem serui christi: ministri verbi et sacramenti eius quādo eorum q̄sq̄

spāliter a persecutoribus queritur: vt ab alijs que nō ita requiruntur nō deserat ecclesia. Cū aut omnū. i. ep̄orū et clericorū et laycorū ē cōe periculū hi qui alijs indigēt: non desiderant ab his quibus indigēt. aut igit ad loca munita omnes transeant. aut qui habent remanendi necessitatem: non relinquātur ab eis p̄ q̄ eorū ecclesiastica est implenda necessitas. Tūc ergo de locis i quibus sumus p̄mente p̄secutione fugiendum est christi ministris: q̄n̄ ibi aut plebs christi non fuerit cum ministratur: aut potest impleri per alios necessariū ministeriū: quibus eadem nō est causa fugienda. Cum autem plebs manet et ministri fugiūt ministeriūq̄ subtrahit: qd̄ erit nisi mercenariorū illa fuga dānabilis. quibus non est cura de ouibus. **AVGV.** super ioan: In bonis ergo noiant ostium ostiar⁹ pastor et oues in malis fures et latrones: mercenarij: lup⁹ **AVGV.** de ver. do. Diligendus ē pastor: cauendus latro tolerandus mercenarius. Tādiu enim est utilis mercenari⁹: q̄diu non videt lupū furē vel latronē: cū aut viderit fugit. **AVGV.** super ioan: Nec enim mercenarius diceretur: nisi acciperet a conducente mercedē: filij eternā hereditatē patris patienter expectant: mercenari⁹ tēporalē mercedem cōducti festinanter exoptat: et tamen p̄ lignas vtrorūq̄ diuina christi gloria diffamat. Inde ergo ledit: vnde mala facit: nō vnde bona dicit: botrum carpe: spinā carpe: spinā caue: q̄ botrus aliquādo de radice vitis exortus: pendet in spinis. multi q̄ppe in ecclesia cōmoda terrena sectantes christum predicāt: et per eos vox christi auditur et sequuntur oues nō mercenarium: sed vocem pastoris p̄ mercenariū. **E**go sum pastor bonus et cognosco oues meas: et cognoscunt me mee. Si cut nouit me pater: et ego agnosco patrem et animam meam pono p̄ ouibus meis. Et alias oues habeo que nō sūt ex hoc ouili: et illas oportet me adducere: et vocem meam audient et fiet vnum ouile et vnus pastor.

CHRY. Duds superius malos p̄missit dominus: vnū qui furat et mactat et rapit: alterum qui non prohibet: per illum sediciosos i sinuans: per hunc iudeorum magistros cen-

fundentes: et non procurantes creditas oves. Sed ab utroque seipsum christus distinxit: ab illis quidem qui ad ledendum venerunt in hunc mundum dixit: Veni ut vitam habeant. ab his qui continent luporum rapinas: ex eo quod pro ouibus animam ponit et ideo quasi concludens subdit. Ego sum pastor bonus. Sed quia superior dixerat: quod oues pastorem vocem audiunt: et sequuntur eum ne quis dicat: Quid ergo dicis de his qui tibi non credunt? Inter subdit: Et cognosce oues meas. et cognosce me mee. Quod et paulus ostendit dicens: Non repellit dominus plebem suam quam presciuit. **GRE.** in hunc. Ac si apte dicat: diligo oues meas: et ipse me diligentes obsequuntur qui enim veritatem diligunt: adhuc minime cognouit. **THEO.** Hic autem differentiam mercenarij et pastoris eliciens. nam mercenarius ignorat oues: quod raro visitat eas. pastor vero cognoscit oues proprias: tanquam erga eas sollicitus. **CHRY.** Deinde ut non estimet parum mensuram cognitionis christi et ouium: Inter subdit: Sicut non me. pater. et ego cognosco. pater. quod dicit. Ita certissime ipsum scio: sicut ipse me: hic ergo est par cognitio. ibi non. nam sequitur: Et amicum meum. pro ouibus meis. **GRE.** in hunc. Ac si aperte dicat: In hoc constat: quia cognosco patrem: et cognosco a patre: quia animam meam pono pro ouibus meis. id est ea charitate qua pro ouibus meis morior quantum patrem diligam ostendo. **CHRY.** Hoc etiam dicit ostendens quod non est erroneus: quia et apostolus quando seipsum voluit ostendere verum esse magistrum. contra pseudo apostolos inducit rationes a periculis et moribus. **THEO.** Seductores enim non exposuerunt animam suam pro ouibus: sed sicut mercenarij deserunt illos qui eos sequebantur. dominus autem ut non caperentur dixit: Sinite hos abire. **GRE.** Quia vero non solum iudeas: sed etiam gentilitatem redimere venerat adiungit. Et alias oues habeo que non sunt ex hoc ovili. **AVGV.** de ver. do. Loquebatur enim primo de ovili de genere carnis israel: erant autem alij de genere fidei ipsius israel extra: erant adhuc in gentibus: erant predestinati: nondum congregati. Non ergo sunt de hoc ovili: quia non sunt de genere carnis israel: sed erunt de hoc ovili. nam sequitur: Et illos

oportet me adducere. **CHRY.** Ostendit utrosque dispersos et pastores non habentes. Sequitur. Et vocem meam audient. Ac si dicat: Quid miramini si hi me sunt secuturi et vocem meam audituri: quando alios videbitis me sequentes: et vocem meam audientes. deinde et futuram eorum prenuunciat unionem. unde subdit: Et fiet unum ovile et unus pastor. **GRE.** in hunc. Quasi ex duobus gregibus unum ovile effecit: quia iudaicum et gentilem populum in sua fide coniungit. **THEOPHI.** Idem namque omnibus est baptismi signaculum. unus pastor verbum dei. Attendant ergo manichei: quoniam unum ovile et unus pastor est novi et veteris testamenti. **AVGV.** Quid ergo est. Non summissus nisi ad oues que perierunt domus israel. nisi quia presentiam suam corporalem non exhibuit nisi populo israel: ad gentes autem non perierit ipse sed misit. **CHRY.** Hoc autem verbum oportet quod hic positum est: non necessitatis est demonstratum: sed eius quod omnino fiet. quia autem alienum dicebant cum a patre subiungit.

C Dominica secunda. Joannis .xvi. capi.

Modicum et iam non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius adiuvicem. Quid est hoc quod dicit nobis: modicum et non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me: et quod vado ad patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit nobis modicum? Nescimus quid loquitur. Cognouit autem iesus: quia volebant eum interrogare: et dixit eis. De hoc queritis iter vos quod dixi: modicum et non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me. Amene amene dico vobis. quod plorabitis et flebitis vos: manum

alij
Lū
cōe
erant
unt
anc
p q
Tūc
per
s: qñ
stre
mini
ndi.
agūt
enax
t cu
n bo
oues
sup
stor:
Lā)
n, vi
fu
rce/
ente
rien
dem
as
nde
a di
: q
pen
oda
eos
mer
riū.
scō
Si,
pa
us
sūt
nce
m
sūt
ale
s i
na

dius autem gaudebit. Vos autem contristabimini. sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet: quia venit hora eius. Cum autem pepererit puerum: iam non meminit pressure propter gaudium: quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum autem videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

CHRY. Postquam dominus discipulos reuelavit per ea que de spiritu sancto promisit: rursus eorum oppressit sensus dicens: Modicum et iam non videbitis me. Hoc autem facit: ut assuefaciat eos per tristitiam auditorem: bene ferre suam separationem: eam enim que dolet animam et a tristitia multa detinetur: nihil ita consuevit quietare: ut que tristitiam pariunt verba reuoluta continue. **BE.** Dicit enim: Modicum et iam non videbitis me. quia tentus est nocte illa a iudeis: et in mane crucifixus et sepultus ab humanis est seclusus obtutibus. **CHRY.** Si vero quis diligenter scrutabitur hoc consolationis est dicere. Quoniam ad patrem vado. Hoc enim est ostendere quod non perierit: sed mors eius translatio sit: et aliam consolationem eis imposuit cum adiecit: Et iterum modicum et videbitis me: ostendens quoniam et redibit et in paucis erit separatio et continua que cum eis coexistentia. **AVGV.** Hec autem verba domini obscura erant discipulis: antequam id quod dicit esse impletum unde sequitur. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem: quid est hoc quod dicit nobis: Modicum et non videbitis me: et iterum modicum et videbitis me: quia vado ad patrem. **CHRY.** Hoc autem non intelligebant: aut propter tristitiam que amovebat a mente eorum ea que dicebantur: aut propter immanifestationem eorum qua dicebantur: ideo videbatur eis duo contraria ponere non existentia contraria. Si enim vidimus te aiunt: quo vadis: si vero vadis: qualiter te videbimus: propterea dicunt: Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum: nescimus quid loquitur. **AVGV.** Nam in precedē

tibus quia non dixerat: Modicum: sed dixerat. Ad patrem vado: aperte illis visus est loqui. Nunc ergo quod illis tunc obscurum fuit: et mox manifestum est: iam nobis utique manifestum est. Post paululum enim passus est: et non viderunt eum rursus post paululum resurrexit et viderunt eum. dicit autem: Etiam videbitis me. quia. scilicet mortalem christum ulterius non viderent. **ALCVI.** Vel aliter: Modicum tempus est futurum: quo non videbitis me. id est illud triduum: quo in sepulchro quieuit: et iterum est modicum futurum tempus quo videbitis me. id est illi. xl. dies: in quibus eis sepius post passionem suam usque ad tempus ascensionis sue apparuit. et ideo illo modico tempore videbitis me: Quia vado ad patrem: quia non semper in terra corporaliter sum mansurus: sed per humanitatem quam assumpsi ascensurus in celum. Sequitur: Ego novit autem iesus quia volebant eum interrogare et dixit eis: De hoc queritis iter vobis: quia dixi vobis: Modicum et non videbitis me. Amen amen dico vobis: quia plorabitis et flebitis vos. Ignorantiam ipsorum pius magister intelligens secundum illorum dubitationem respondit: quasi expositurus quid esset quod dixit. **AVGV.** Quod sic accipi potest: quia contristati sunt discipuli de morte domini: et confestim de resurrectione letati. Mundus autem quo nomine significati sunt inimici a quibus christus occisus est: tunc ita letati sunt occiso christo: quando sunt discipuli contristati. unde sequitur: Mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium. **ALCVI.** Sed et cunctis fidelibus convenit hic sermo domini: quod per lachrymas pressurasque presentes ad gaudia eterna contendunt. flebitis autem iustus: mundus gaudet: quia in presenti delectantur: alterius vite nulla gaudia sperantes. **CHRY.** Deinde ostendens quoniam tristitia parit gaudium: et quoniam tristitia brevis. Letitia vero infinita est: ad exemplum venit mundanum dicens: Mulier eius parit tristitiam habet: quia venit hora eius. Cum autem pepererit puerum: iam non meminit pressure gaudium: quia natus est homo in mundum. **AVGV.** Ista similitudo ad intelligendum non videtur esse difficilis: quoniam comparatio eius in promptu est eodem

ipso exponente citr dicta sit. Nam sequit: Et vos igit nunc qdem tristitiam habetis. Itez aut videbo vos: et gaudebit cor vestra. Idar turitio quippe tristite: partus aut gaudio co paratur: quod tuc magis ee cofuevit quando n puella sed puer nascitur: quod vero subdit: Et gaudium vestru nemo tollet a vobis: ga gaudium ipsorum ipse iesus est: significat qd ut apostolus. Abissus resurgēs ex mortuis iam non moritur. **CHRY.** Significat etiā predicto exemplo quoniam soluit ipse mortis pressuras et nouum hominē regenerās ee fecit: et nō dixit quoniā nō erit ei tribulatio: sed neq; meminit eius tātū est quod succedit gaudium: ita erit et sanctis. Et nō dixit: Quoniam natus est puer: sed quoniā homo: occulte suā resurrectionem insinuās. **AVGV.** De futuris visione et gaudio: que super^o dicta sunt melius cristiano intelligi: Adodicum et iam nō videbitis me. Adodicū. n. est hoc totum spacium: que presens puolat seculū. iō nāq; addidit. Quia vado ad patres: quia ad superiorem sententiam referendū ē vbi ait Adodicum et iaz nō videbitis me. Non ad posteriores vbi ait. Adodicū et videbitis me: Eundo quippe ad patrē facturus erat vt euz nō viderēt. illis ergo ait: Adodicū et iam nō videbitis me. Qui cū tunc corporaliter videbant: quia iturus erat ad patrem: et cum deinceps mortales visuri nō erāt: qualem euz ista loquebat videbāt: qd vero addidit: Et iterū modicum et videbitis me: vniuerse promisit. ecclesie. Hoc aut modicū longum nobis videtur: quoniam adhuc agitur cū finitū fuerit: tunc sentiemus qz modicum fuerit. **ALCV.** Adulter autez sancta ecclesia ē: ppter fecunditatem bonorum operum: et qz spiritalis deo filios generat. Hec mulier dum parit. i. dum in mundo virtutum profectib⁹ infistit: dum vndiq; tētatur et affligitur: tristitiā habet de hoc: quia venit hora eius vt patiat: qz nemo carnē suā odio habuit. **AVGV.** Nec tamen i huius gaudij parturitione sine gaudio tristes sumus: sed sicut apostolus ait: Spe gaudētes: quia et ipsa mulier parturiēs cui copati sumus: plus gaudet de mox futura prole: qz tristis est de presēti dolore. **ALCVI.** Sed cū peperit. i. euz devicto labor certamine ad palmam puenerit: iā non meminit pressure precedentis propter gaudium.

percepte retributionis: qz natus est homo in mundum. Sicut enim mulier nato in b mundo homine letat: ita ecclesia nato in vitā eterz nam fidelium populo exultatione repletur. **BEDA.** Nec nouum debet videri si nat⁹ dicatur qui ex hac vitā migrauerit: Sicut enī consuecte nasci dicitur: cum quis de vtero matris procedens in hanc lucem ingreditur: ita potest natus appellari: qui solutus a vinculis carnis ad lucem eternam sublimatur. vñ sanctorū solētia: non funebria sed natalicia vocantur. **ALCVI.** Quod autem dicit: Iterū videbo vos. i. assumam vos ad incipz. Vel iterum videbo vos. i. iterū vidend⁹ apparebo: et gaudebit cor vestru. **AVGV.** Hunc enim totius laboris sui fructum ecclesia nunc parturit desideranda: tunc ē paritura cernendo. Et iō masculū qm ad istum fructū contemplationis cuncta officia referunt actionis: solus. n. liber est qui ppter se appetitur: non refertur ad aliud: huic seruit actio. Ad b enim refertur quicquid bene agit ibi est finis qui sufficit nobis: eternus igitur erit. Neq; enim finis nobis sufficit: nisi cuius nullus ē finis. De hoc igit quod sufficit nobis rectis sine audiuius: Gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

C Bñca tertia. Joānis. xvi. capi.

Vado ad eū qui misit me: et nemo ex vobis interregat me quo vadis. Sed quia hec locutus sum vobis: tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero paraclytus non veniet ad vos. Si autem abiero: mittam eū ad vos. Et cum venerit ille arguet mundum de peccato. et de iusticia: et de iudicio. De peccato quidem. quia non crediderunt in me. De iusticia vero quia ad patrem vado. et iam nō videbitis me. De iudicio autem quia princeps huius mundi iam iudicatus est.

CHRYS. Quia discipulos nondum perfectos tristitia impugnabat: eos dominus increpando dirigit dicens: va. ad eum qui me misit: et ne ex vo. interro. me quo va. Audiētes enim quoniam qui interficiet vos: opinabitur se obsequium prestare deo ita ceciderunt ut nihil ei loquerentur. Et ideo subditur: Sed quia hec lo. sum vo. tristi. imple. cor ve. Non parua autem et hec mitigatio scire eos: quoniam sciuerat dominus tristitie eorum superabundantiam: et propter desertionem eius: et propter mala que didicerat se passuros: et ne sciebāt si possent viriliter ferre. **AVGV.** Vel quia superius interrogauerunt eum quo esset iturus: et responderat eis se iturum quo ipsi tunc venire non possent nunc ita se permitit iturum ut nullus eorum quo vadat interroget. Et hoc est quod dicit. Et ne. ex vo. interro. me quo vadis? Eunt enim in celum non verbis quesierunt: sed oculis deduxerunt: videbat autem dominus quid sua verba in eorum cordibus agerent: spirituale quippe nondum interius habentes consolationem quam per spiritum sanctum fuerant habituri: id quod exteri in christo videbant amittere metuebant: et quia se amissuros esse illo vera denuntiante dubitare non poterant: contristabatur humanus affectus: quia carnalis desolabatur aspectus. unde sequitur: Sed quia hec lo. sum vo. tristi. imple. cor ve. Moverat autem ille quod eis potius expediret: quia visus interior ipse est melior quo eos consolaturus erat spiritus sanctus. unde subdit: Sed ego veritatem dico vo. ex pe. vo. ut ego va. **CHRYS.** q. d. Et si milies contristemini oportet vos audire: quia me recedere vobis confert. Quid autem confert ostendit subdens. Si enim abie. pacty. n. ve. ad vos. **AVGV.** Primo de tri. Hec autem dixi non propter inequalitatem verbi dei: et spiritus sancti: sed tanquam impedimento esset presentia filii hominis apud eos: quominus veniret ille qui minor non esset: quia non semetipsum exinanivit sicut filius formam serui accipiens. Oportebat ergo ut auferret ab eorum oculis formam serui quam intuentes hoc solum christum esse putabant: quod videbant. unde sequitur: Si au. abie. mit. euz ad vos. **AVGV.** Nunquid autem hic positus: eum non poterat mittere quem scimus super eum baptizatum venisse atque mansisse: uno

vo a quo scimus eum nunquam separabilem fuisse. Quid est ergo: Si non abie. pacty. non ve. ad vos: nisi non potestis capere spiritum quod dicitur secundum carnem nosse persistitis christum. Christo autem discedete corporaliter non solum spiritus sanctus: sed et pater et filius illis affuit spiritualiter. **GRE.** viij. mor. Ac si aperte diceret: Si ab intentionis vestre oculis corpus non subtraham: ad intellectum vos inuisibilem per consolatorum spiritum non perduco. **AVGV.** de ver. do. Hanc autem habitudinem spiritus sanctus pacis attulit: ut ab oculis carnis forma serui remota: quam de virginis utero accepit: in ipsa dei forma in qua patri equalis: etiam cum in carne dignatus est apparere permansit: purgata mentis acie ostenderetur. **CHRYS.** Quid autem hic dicunt: qui non convenientem de spiritu sancto habent opinionem. Nunquid expedire domum natorem abire: et seruum accedere? Que autem fit utilitas aduenientis spiritus ostendit cum subditur: Et cum ve. ille. ar. mundum de peccata. de iusti. et de iudicio. **AVGV.** Numquid autem christus non arguit mundum: an forte quia christus in iudeorum tantum gente locutus est: mundum non videtur arguisse. Spiritus autem sanctus in discipulis eius toto orbe diffusis: non unam gentem intelligitur arguisse sed mundum. Sed quis audeat dicere quod per discipulos christi arguat mundum spiritus sanctus: et non arguat christus: cum clamet apostolus: An experimentum queritis eius qui in me loquitur christus? Quos itaque arguit spiritus sanctus vique et christus. Sed dixit: Ille arguet mundum. q. d. Ille diffundet in cordibus vestris charitatem: Sic enim timore depulso arguendi habebitis libertatem. Exponit deinde quid dixerit dicens: De peccato quidem: quia non crediderunt in me: hoc. n. peccatum quasi solum pre ceteris posuit: quia hoc manente cetera detinentur: et si discedente cetera dimittuntur. **AVGV.** de verbis do. Sed multum interest: utrum quisque credat ipsum esse christum: et utrum credat in christum. nam ipsum esse christum et demones crediderunt: ille vero credit in christum: qui et sperat in christum et diligit christum. **AVGV.** super iohannem: Arguitur ergo mundus de peccato: quia in christum non credit: et arguitur de iusticia eorum qui credunt: ipsa quippe fidelium compatio: infidelium est vituperatio de iusticia vero quia ad patrem va-

do. Et quoniam ista vox infidelium esse consuevit: quomodo credimus quod non videamus. Ideo credentium iusticiam sic oportuit diffiniri: Qui ad patrem vado: et iam non videbitis me. Beati enim qui non videt et credunt. Nam et qui viderunt christum: non in eo laudata est fides eorum: quia credebant quod videbant. i. filium hominis: sed quia credebant quod non videbant. i. filium dei. Cum vero et ipsa forma serui subtracta eorum esset aspectibus: tunc ex omni parte impletum est: Justus ex fide vivit. Erit itaque nostra iusticia de qua mundus arguitur: quoniam in me que non videbitis credetis. Et quando me videbitis: quoniam tunc sicut ero videbitis me: si quod sum vobiscum modo. i. non videbitis mortalem: sed sempiternum. Dicendo enim: Jam non videbitis me: velut nunquam eos de cetero visuros christum pronunciauit. **AVGV.** de ver. do. Vel aliter: Illi non crediderunt: ipse ad patrem vadit: illorum ergo peccatum: ipsius autem iusticia. Quod enim a patre ad nos venit: misericordia est: iusticia vero quod ad patrem vadit: illis apostoli: Propter quod et dens exaltavit illis. Sed si solus vadit ad patrem quid nobis prodest. An idem solus quia christus vnus est cum omnibus membris suis: tanquam caput cum corpore suo. Arguitur ergo mundus de peccato in eis qui non credunt in christum et de iusticia in eis qui resurgunt in membris christi. Sequitur: De iudicio autem: quia princeps mundi huius iam iudicatus est. i. diabolus princeps iniquorum: qui corde non habitant: nisi in hoc mundo quem diligunt. Hoc autem ipso quo foris missus est iudicatus est et de hoc iudicio mundus arguitur: quia frustra de diabolo queritur: qui non vult credere in christum quem iudicatus est foras missum et propter nostram exercitationem forinsecus expugnare permittitur non solum viri: sed etiam mulieres et pueri et puellae martyres vicerunt. **AVGV.** super iohannem. Vel iudicatus est: quoniam iudicio ignis eterni irrevocabiliter destinatus est. Et de hoc iudicio mundus arguitur: quoniam cum suo principe iudicatur quem superbum atque impium imitatur. Credant itaque homines in christum: ne arguantur de peccato infidelitatis sue: quo peccata omnia detinentur transe-

ant in numerum fidelium: ne arguantur de iusticia eorum quod iustificatos non imitantur. Laueant futurum iudicium: ne cum mundi principe iudicentur: quem iudicatum imitantur. **CHRY.** Vel aliter. Arguet mundum de peccato id est omnem eorum excusationem abscedet: et ostendet eos peccasse non credentes in me: dum videbunt spiritu sancti donationem ineffabilem inuocato me fieri. **AVGV.** de questi. no. et vete. tc. Hoc etiam modo spiritu sanctus de peccato arguit mundum: quia in nomine saluatoris qui reprobatus est a mundo virtutes operatus est. Saluator autem seruata iusticia: non trepidauit reuertii ad eum qui se miseret: et per id quod regressus est probauit se inde venisse. unde sequitur: Et de iusticia: quia ad patrem vado. **CHRY.** id est ire ad patrem erit argumentum quod irreprehensibilem agebam vitam: ut non possint adhuc dicere: quoniam hic homo peccator est: et non est ex deo. Kursus quoniam expugnauit aduersarium: nequaquam autem peccator existens expugnasset. Non possunt dicere quod de monium habeo: et quod seductor suus. Quoniam autem condemnatus est propter me: scient quod conculcabunt cum postea: et resurrectionem meam manifeste scient: non enim me valuit detinere. **AVGV.** de que. vete. et no. testa. Videntes etiam demones animas de inferis ire ad celos: cognouerunt adiudicatum esse principem huius mundi ut reus factus in causa saluatoris que tenebat amitteret. Nec quidem ascendente saluatore visa sunt: sed superueniente in discipulis spiritu sancto palam aperteque manifesta sunt. **T** Adhuc multa habeo vobis dicere. sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso: sed quecumque audiet loquetur. et que futura sunt annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quod de meo accipiet et annuntiabit vobis. **THEO.** Quod supra dixerat dominus: Expedi vobis ut ego vadam: iam hanc apostolicam dicens: Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. **AVGV.** Omnes

heretici audacias figmentorum suorum quas maxime exborret sensus humanus: hac occasione euangelice sententiae colorare conantur: quasi hec ipsa sint que tunc discipuli portare non poterant: et ea docuerit spiritus sanctus: que palam docere atque predicare spiritus erubescit immundus: sed alia sunt mala que portare non potest quilibet pudor humanus et alia sunt bona que portare non potest prius sensus humanus. Ista sunt in corporibus impudicis: illa remota sunt a corporis vniuersis. Quis autem nostrum audeat eorum se dicere capax: qua illi capere non valebant: ac per hoc nec a me expectanda sunt ut dicantur. Sed dicit aliquis: sic multi possunt quod tunc non poterat petrus: sicut multi possunt martyrio coronari: quod tunc non poterat petrus: presertim iam missio spiritus sancto: qui tunc nondum erat missus. Sed nunquid ideo scimus que sunt: que dicere voluit: absurdissime. n. mihi videtur dici tunc non potuisse portare discipulos: que de altissimis rebus inuenimus in apostolicis litteris. que postmodum scripta sunt: nec ea dominum dixisse narratur. peruersarum quidem sectarum homines ferre non possunt quod in scripturis sanctis de fide catholica reperit: sicut nos ferre non possumus sacrilegas eorum vanitates. quid enim est ferre non posse: nisi equo animo non habere. Quis autem fidelis vel etiam catholicus antequam spiritum sanctum baptizatus accipiat non equo animo legit atque audit: etiam si non intelligit ea que post ascensionem domini scripta sunt. Dicit autem aliquis: Mihil ne spirituales viri habent in doctrina quod carnalibus taceant: et spiritualibus eloquantur: Nulla quidem necessitas est: ut aliqua secreta doctrine taceantur fidelibus paruulis: sed etiam dicenda maioribus sed spirituales spiritualia carnalibus non omnino taceant propter catholicam fidem que omnibus predicanda est: nec tamen sic edisserant: ut volentes ea percipere ad intelligentiam: non capacibus facilius fastidire faciant in veritate sermonem: quam in sermone percepti veritatem. Non ergo in his domini verbis nescio que secreta suscipimus que cum diei a docente possumus portare a discipulo non possunt. Sed ea ipsa que in doctrina religionis in quorumlibet hominum noticia dicuntur: si vellet nobis Christus de re: sicut ea dicit angelis suis: qui naz

homines portare possent: etiam si essent spirituales: quales adhuc apostoli non erant. Nam utique quicquid de creatura sciri potest: minus est ipso creatore et quis eum tacet. quis autem viuens in hoc corpore posset omnem cognoscere veritatem: cum dicat apostolus: Ex parte scimus. Sed quia per spiritum sanctum fit: ut ad ipsam quoque plenitudinem veniamus: de qua idem dicit apostolus: Tunc autem facie ad faciem. Non quod est in hac tantum vita dominus nobis promisit dicens: Cum autem venerit ille spiritus veritatis: docebit vos omnem veritatem: vel deducet vos in omnem veritatem quo verbo intelligimus eius nobis plenitudinem in vita alia reseruati. Ipse autem spiritus sanctus et nunc docet fideles: quanta quisque potest capere spiritualia: et in eorum cordibus desiderium maius accendit.

DIDY. Vel hoc dicit quod auditores verborum eius nondum fuerant omnia consecuti: que postea pro nomine eius sufferre poterant: sed aliqua tradens eis: illa que maiora erant in posterum distulit: que tunc non poterant nisi primitus in capite nostro magisterium et forma crucis preterret. Adhuc etiam typo legis et umbre et imaginibus seruentes non poterant veritatem cuius umbram lex portabat inspicere. Cum autem venerit spiritus veritatis: diriget vos in omnem veritatem sua doctrina et institutione nos transferrens a morte littere ad spiritum viuificantem: in quo solo omnis scripture veritas posita est. **CHRY.** Quia ergo dixerat: Nunc non potestis portare tunc autem poteritis. Et quoniam spiritus sanctus ducet vos in omnem veritatem: ne hoc audientes maiorem spiritum sanctum existimet subiungit: Non enim loquetur a se in seipso: sed quecumque audiet loquetur. **AVGV.** Simile est hoc ei quod de ipso dicit: Non possum a meipso facere quecumque: sed sicut audio iudico: sed illud secundum hominem posse accipi dicimus. Cum igitur spiritus sanctus nulla susceptione cuiusque creature creatura sit factus: quomodo de illo hoc intelligendum est. Sic itaque debemus accipere: ut intelligamus non eum esse a seipso. Nam si filius de patre natus est: et spiritus sanctus de patre procedit. Quid autem illic inter sit inter procedere et nasci: et longum est disserere: et temerarium diffinire. Audire autem illi scire est:

scire vero esse. Quia ergo non est a semetipso: sed ab illo a quo procedit: a quo illi est essentia: ab illo scientia: ab illo igitur audientia. Semper itaque audit spiritus sanctus: quia semper scit: ab illo ergo audiuit audit et audiet: a quo est. **DIDY.** Aut ergo Non loquetur a semetipso. hoc est: non sine me: et sine meo et patris arbitrio: quia non ex se est: sed ex patre et me est. Hoc enim ipsius quod subsistit et loquitur: a patre et a me illi est. Ego veritatem loquor: id est in spiro que loquor siquidem spiritus veritatis est. Dicere autem et loqui in trinitate. non secundum consuetudinem nostram accipiendum est: sed iuxta formam incorporalium naturarum: et maxime trinitatis: que voluntatem suam inserit cordibus credentium: et eorum qui audire eum sunt digni. Loqui ergo patrem et audire filium eiusdem nature in patre et filio consensusque significatio est. Spiritus vero sanctus qui est spiritus veritatis: spiritusque sapientie: non potest filio loquente audire que nescit: cum hoc ipsum sit quod profertur a filio id est procedens veritas a veritate: consolator manans a consolatore: deus de deo spiritus veritatis procedens. Denique nequis illum a patris et filii voluntate et societate discerneret scriptum est: Sed que audiet loquetur. **AVGV.** iij. de tri. Non autem hinc efficitur ut minor sit spiritus sanctus: secundum hoc enim dictum est quod de patre procedit. **AVGV.** super ioan. Nec moueat quod verbum futuri temporis positum est. Illa quippe audientia sempiterna est: quia sempiterna scientia. In eo autem quod sempiternus est: sine initio et sine fine cuiuslibet temporis verbum ponatur: quantum enim natura illa immutabilis non recipiat fuit et erit: sed tantum est: non tamen mendaciter dicimus fuit et est et erit: fuit: quia nunquam desinit. erit: quia nunquam desinit. est: quia semper est. **DIDY.** Per spiritum etiam veritatis futurorum sanctis veris scientia certa conceditur. Unde et prophete hoc eodem repleti spiritu prenucciabant et quasi presentia intuebantur que erant deinceps secutura. unde sequitur. Et quae veniunt sunt. annun. vobis. **BEDA.** Constat quia multi spiritus sancti gratia repleti: que ventura erant agnoverunt. Sed quia multi variis conuiscant virtutibus: nec tamen que ventura sunt agnoscunt: potest hic sermo sic accipi: Que ventura

ra sunt vobis annuntiabit id est gaudia vobis celestis patrie ad memoriam reducet. De ventura vero apostolis nuntiavit: mala scilicet que pro confessione christi erant passuri: et bona que pro eisdem malis erant percepturi. **CHRY.** Eleuauit igitur per hoc eorum mentem cum ad nihil ita auidum sit humanum genus ut ad sciendum futura. ab hac igitur eos eruit solitudine: ostendens quoniam futura eis pericula predicet: ut non incidant non obseruantes. Deinde ostendens quoniam dixerit omnem veritatem: in quam spiritus sanctus adducet subiungit: Ille me clarificabit. **AVGV.** Quia scilicet diffundendo in credentium cordibus charitatem spiritualesque faciendo declarauit eis: qualiter patri filius esset equalis quem secundum carnem prius tantummodo nouerant: et hominem sicut homines cogitabant. Vel certe: quia per ipsam claritatem fiducia repleti et timore depulso: annuntiauerunt hominibus christum: ac sic fama eius diffusa est toto orbe terrarum. Quod enim facturi erant in spiritu sancto hoc eundem spiritum dixit esse facturum. **CHRY.** Et quia dominus dixerat: Magister videtur vnus esse christus ut et spiritus sanctus suscipiatur ab eis subiungit: Quia de meo accipiet et annuntiabit vobis. **DIDY.** Accipere hic ut diuine nature conueniant intelligendus est. quomodo enim filius dans non priuatur his que tribuit: neque cum damno suo impartitur alijs: sic et spiritus sanctus non accipit quod ante non habuit. Si enim prius quod non habebat accepit: translato in alium munere vacuus largitor effectus est. Sic igitur spiritum sanctum a filio accipere id quod sue nature fuerat cognoscendum est: et non aliam dantem et accipientem: sed vnam significare substantiam. Siquidem et filius eadem a patre suscipere dicitur: in quibus ipse subsistit. Neque enim quid aliud est filius exceptis his que ei dantur a patre: neque alia est spiritus sancti substantia preter id quod datur a filio. **AVGV.** Non autem propterea sicut quidam heretici putauerunt: minor est filio spiritus sanctus: quia filius accipiat a patre: spiritus sanctus a filio: quasi quibusdam gradibus naturarum. Unde per se questionem soluens cur hoc dixerit explanat dicens.

Amen amē dico vobis: siquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Usq; modo non petistis quicq; in nomine meo.

Petite et accipietis: ut gaudium vestrum sit plenum. **H**ec in proverbij locutus sum vobis: Venit hora cum iam non in proverbij loquar vobis: sed palam de patre meo annūciabo vobis. In illo die in nomine meo petetis. **E**t non dico vobis: quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amastis et credidistis quia a deo exiui. Exiui a patre et veni in mundum iterum relinquo mundum et vado ad patrem.

CHRYS. Rursus ostendit dominus quod excedit cum abire cum dicit: Et in illo die me non rogabitis quicq;. **A**VGV. Hoc verbum quod est rogare: non solum petere: verum et interrogare significat: et grecum euangelium unde hoc translatus est: tale habet verbum quod utrunq; possit intelligi. **C**HRYS.

Dicit ergo: Et in illo die scilicet cum resurrexero: Adde non rogabitis quicq; id est non dicetis: Ostende nobis patrem et quo vadis. quoniam sciens per spiritum sanctum. vel non rogabitis me id est non indigebitis mediatore ad impetrandum: sed sufficiet nomen meum quod invocantes omnia accipietis. unde sequitur: Amen amen dico vobis: siquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis.

Ostendit autem nominis virtutem: si non visus neq; rogatus: sed nominatus solum apud patrem facit mirabilia. non ergo ait. Existimetis quia de reliquo non ero vobiscum: vos derelictos esse. nomen enim meum maiorem dabit vobis securitatem. unde sequitur: Usq; modo non petistis quicq; in nomine meo. petite et accipietis: ut gaudium vestrum sit plenum. **T**HEO. Alacritas enim vestra tunc erit integerrima: cum ad vota vobis petita succedent. **C**HRYS. Quia igitur obumbrata

erant que dicta sunt subiunxit: **H**ec in proverbij locutus sum vobis: venit hora cum iam non in proverbij loquar vobis: id est erit tempus quando scietis omnia manifeste. dicit autem resurrectionis tempus: Sed palam de patre meo annūciabo vobis. **E**tenim. xl. diebus disputavit cum eis congregatis loquens de regno dei: **E**t nunc inquit in timore existetes non attenditis his que dicuntur. tunc autem resuscitatum videntes: poteritis palam omnia dicere. **T**HEO. Adhuc prebet illis fiduciam: quoniam recipient in tentationibus auxilium desuper: cum subdit: In illo die in nomine meo petetis. et adeo assero vobis patrem favere quod neq; interuentu meo ulterius indigebitis. unde subdit: **E**t non dico vobis: quia ego rogabo patrem pro vobis. ipse enim pater amat vos. **I**mmo ne resiliant a domino: velut eo ulterius non egentes subiungit: Quia vos me amastis. q. d. **O** b hoc diligit vos pater quia vos me dilexistis. cum itaq; excideritis ab amore meo confestim et a patre non decidetis. **A**VGV. Sed nunquid ideo amat ille: quia nos amamus: an potius quia ille amat: ideo nos amamus: hoc ipse euangelista in epistola sua dicit: Nos diligamus: quod ipse prior dilexit nos. Amat ergo nos pater: quia nos amamus filium: cum a patre et filio accepimus ut et patres amemus et filium. **A**manit ipse quod fecit: sed non in nobis faceret quod amaret: nisi anteq; id faceret nos amaret. **H**ILA. vi. de tri. **E**aret etiam apud patrem intercessionis necessitate perfecta de filio fides: quod a deo exierit credit atq; amat: et per seipsam iam et audiri meretur et amari: natum ex deo filium missumque confessa. unde sequitur: **E**t credidistis quia a deo exiui. **N**atiuitas itaque eius et adventus ostenditur cum subdit: Exiui a patre et veni in mundum. **A**lterum in dispensatione: alterum in natura est. **A** patre enim venisse: et a deo exisse: non est significationis eiusdem cum aliud sit a deo in substantiam natiuitatis exisse: aliud a patre in hunc mundum ad consummanda sacramenta nostre sacramenta venisse. **C**um autem exire a deo sit ex natiuitate subsistere: quod aliud quam deus esse posset. **C**HRYS. Quia vero resurrectionis sermo non modicus eos mitigabat: et cum hoc audire quod a deo exiui: et

illuc vadit: continue ea circumvoluit vnde se-
quitur. Iterum relinquo mundus et vado ad
patrem. Nam hoc quidem certificabat queni-
am recte in ipsum credebant: hoc vero quoni-
am sub munitione eius futuri erant. **AV-
GV.** Exiit enim a patre: quia de patre est,
in mundum venit: quia mundo suum corp⁹
ostendit. Ad mundum reliquit corporali disces-
sione: perrexit ad patrem hominis ascensioe:
nec mundum deseruit presentie gubernatio-
ne quia sic in mundum venit exiens a patre:
vt non desereret patrem. Sed dominum Je-
sum christum postea q³ resurrexit: et interro-
gatum legimus et rogatum. nam interrogat⁹
est a discipulis ascensurus in celum quando
regnum restitueret israel. Rogatus est a ste-
phano cum esset in celo: vt spiritum eius sus-
ciperet. Et quis audeat dicere rogandū non
esse immortalem: rogari debuisse mortalem:
puto ergo quod dicit: In illa die me non ro-
gabitur quicq³ non ad illud tempus referen-
dum esse quo resurrexit: sed ad illud quando
videbimus eum sicuti est: que visio non tem-
poralis vite est: sed eterne: vbi iam nihil ro-
gemus: nihil interrogemus quia nihil desi-
derandum remanebit nihil querendum late-
bit. **ALCVI.** Sic ergo dicit: In futuro
me non rogabitur quicq³. sed interim duz in
peregrinatione huius miserie conuersamini:
si perieritis patres dabit vobis. vnde subdit:
Amen amen dico vobis: siquid petieritis pa-
trem in nomine meo dabit vobis. **AV-
GV.** Hoc quod ait: Siquid: non quodli-
bet intelligitur: sed aliquid quod non in bea-
te vite comparatione sit nihil. non autem pe-
titur in nomine saluatoris quicquid petitur
contra rationem salutis non enim sonum lit-
terarum aut syllabarum: sed quod sono recte
et veraciter intelligitur hic accipiendum est:
cum dicit. In nomine meo. Vnde qui hoc
sentit de Christo quod non est de vnico filio
dei sentiendum: non petit in eius nomine.
Qui vero quod est de illo sentiendus sentit:
ipse in eius nomine petit: et accipit quod pe-
tit si non contra suam salutem sempiternam
petit: accipit autem quando debet accipere.
Quedam enim non negantur: sed vt congruo
dentur tempore differuntur. Ita sane intelli-
gendum est quod ait: Dabit vobis: vt ea be-
neficia significata sciatur: his verbis que ad

eos qui petunt proprie pertinent. Exaudiun-
tur quippe omnes sancti pro se ipsis: non au-
tem pro omnibus: quia non vniciq³ dictum
est dabit: sed: Dabit vobis. Quod autem se-
quitur: Vsq³ modo non petistis quicq³ in no-
mine meo: duobus modis intelligi potest.
• Vel quia in nomine meo non petistis: quod
nomen non sicut cognoscendum est cognoui-
stis: vel: Non petistis quicq³: quoniam in co-
mparatione rei quam petere debuistis pro ni-
hilo habendum est quod petistis: Vt igitur i
nomine eius non nihil: sed gaudium plenuz
petant subdit: Petite et accipietis: vt gaudiū
vestrum sit plenum hoc quod dicit: gaudium
plenum: non carnale sed spiritale gaudiū ē.
et quando tantum erit vt aliquid ei iam non sit
addendum tunc erit plenum. **AVGV.**
j. de trini. Hoc est autem plenum gaudium
vestrum quo amplius non est: frui deo: trini-
tate: ad cuius imaginem facti sumus. **AV-
GV.** super ioan. Quicquid ergo petitur qd
pertinet ad hoc gaudium consequendus: hoc
est in nomine christi petendus. Isto enim bo-
no in petendo perseverantes sanctos suos ne
qua³ misericordia diuina fraudabit. quicq³
autem aliud petitur nihil petitur: non q³ nul-
la res est: sed quia in tante rei comparatione
quicquid aliud concupiscitur nihil est. Sequi-
tur: Nec in prouerbij locutus sum vobis:
venit hora cum itaq³ non in prouerbij loquar
vobis: sed palam de patre annūciabo vobis.
• Possent dicere hanc de qua loquitur hora futu-
rum seculum intelligi: vbi videbimus palam
quod apostolus dicit: facie ad facies. vt quod
ait: Nec in prouerbij locutus sum vobis:
hec sit quod ab apostolo dictum est: Videm⁹
nunc per speculum in enigmate. Annuncia-
bo autem vobis quia per filium pater videbitur.
neq³. n. patres quis cognoscit nisi filius:
et cui voluerit filius reuelare. **GREGO.**
xxx. mo. Palam quippe de patre annuncia-
re se asserit: q³ patefacta tunc maiestatis sue
spem: et quō ipse gignēti non impar oriatur: et
quō vterūq³ spūs vtriq³ coeternus pcedat
oñdet. **AVGV.** S; istū sensū vt ipedit
qd sequit: In illo die in nomine meo petetis.
In futuro enim seculo quid petituri sumus
quando satiabitur in bonis desiderū nostrū?
petitio nanq³ alicuius est indigentie. Relin-
quitur itaq³ vt intelligatur iesus discipulos

suos de carnalibus vel aialibus se spirituales esse facturū. Homo aut animalis sic audit q̄ cūq; audit de dei natura: vt aliud q̄ corp⁹ cogitare nō possit. Ideo puerbia illi sunt quecūq; dicta sapientie de incorporea imutabiliq; substantia non q; tanq; puerbia deputet: sed quia sic cogitat quō qui puerbia solēt audire neq; intelligere. Quum vero spiritualis ceperit omnia diiudicare: etiā si in hac vita velut per speculum ⁊ ex parte perspici: tamen nullo corporis sensu: nulla imaginaria cogitatione: sed mentis certissima intelligētia: capit deum non corpus eē: sed spūm. Ita palaz de patre annunciant filio vt eiusdem substātie cōspiciat ⁊ ipse qui annūciat: tunc in eius noie petunt: qui petunt: quia in sono eius nois nō aliud q̄ res ipsa est que hoc nomine vocatur inte ligunt. Hi possunt cogitare dñm nostrz Jesum christum in quantum homo est pro nobis interpellare patrē in q̄tum deus est vos exaudire cum patre: quod cum significasse arbitror vbi ait: Et nō dico vobis quia ego rogabo patrem pro vobis. Ad hoc quippe ituedum quomodo non rogat patrem filius: sed simul exaudiat rogantes pater ⁊ filius: nō nisi spiritualis oculus mentis ascendit.

T Dicunt ei discipuli eius. Ecce nūc palam loqueris: et prouerbiū nullū dicis. Nūc scimus quia scis omnia: et nō est opus tibi vt quis te interroget. In hoc credimus: quia a deo existi.

CHRYS. Quia discipulos hoc maxime respicere fecit q̄ erāt patris amici: p̄pterea dicunt se cognoscere q̄ oīa nosset. vnde seq̄tur: **DI.** ei dis. ei⁹: Ecce nūc pa. lo. ⁊ puer. nul. dicis. **AVGV.** Quis aut̄ adhuc promittat futura illa hora in qua sine puerbijs locutus est: cur isti hoc dicūt nisi quia illa que scit ipis nō itelligētib; eē prouerbia: vsq; adeo nō itelligunt: vt nec saltē non se itelligere itelligant. **CHRYS.** Quoniā aut̄ ad id quod i corū mente erat respondit subdūt: Nunc scimus quoniam scis oīa. Vides qualiter imperfecte se habebant: qui post tot ⁊ tanta demonstrata dicunt: Nunc scimus. ⁊ hoc dicunt tanq; ei quādā gratiā tribuentes. Et nō ē opus tibi vt quis te interroget, hoc ē anteq; audias

nostrā ea que scandalizāt nos: ⁊ quiescere nos fecisti dicēs: Quoniā pater vos amat. **AVGV.** Quid ergo vult sibi: q̄ ei quem sciebant nosse omnia cum dicere debuisse videatur: Nō est opus tibi vt quicq; interroges: dicendum potius putauerunt: non est opus tibi vt quis te interroget. Quod vtrūq; legitimus factum: ⁊ interrogasse. s. dominum ⁊ interrogatum fuisse. Sed hoc cito soluitur qui hoc non ei: sed illis potius opus erat quos interrogat: vel a quibus interrogabatur. Neq; enim aliquos ille interrogabat: vt ab eis aliquid disceret: sed eos potius vt doceret: ⁊ q̄ interrogabant eum volentes ab eo aliquid discere illis p̄fecto id opus erat: vt scirent ab eo aliqua: qui nouerat omnia. Ille autem nō opus habebat vt q̄ ab eo scire quisq; vellet: per ipsius cognosceret interrogationem quia p̄uisq; interrogaretur: interrogatorum nouerat voluntatem. Preuidere autem cogitationes hominum: magnum domino nō erat: sed magnum paruulis erat qui subdunt: In hoc credimus quia a deo existi. **HILA.** vij. de tri. Per id enim credūt q̄ a deo exiit: quia ea que dei sunt agit. nam cum dominus vtrūq; dixisset: A deo exiit: ⁊ a patre veni in hunc mundum: nihil admirationis in eo habuerunt: quod frequenter audierunt. vnde non addunt: A patre venisti in hunc mundum. Sciebant enim a deo missus ⁊ exisse tamen a deo nesciebant. Inenarrabilem vero illam filij natiuitatem per virtutem dicti isti itelligentes: tunc primū ceperunt aduertere: cum illum sine prouerbijs profiterentur esse locutum. Non enim per consuetudinem humani partus deus ex deo nascitur: cuius a deo exiit potiusq; partus est. Est enim vn⁹ ex vno: non est portio: non est defectio: non ē diminutio: non deriuatio: non est protensio: non passio sed viuētis nature ex viuēte natiuitas est. Deus ex deo exiens est: non creatura in dei nomen electa: non vt esset cepit ex nibilo: sed exiit a manente: ⁊ exisse significationem habet natiuitatis: non inchoationis. **AVGVSTI.** Denique de ipsa eorum etate adhuc secundum interiorē hominem parua ⁊ infirma eos admonet. vnde subditur.

Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte: et dicet illi: Amice commoda mihi tres panes: quoniam amicus meus venit de via ad me: et non habeo quod ponam ante illum. et ille deintus respondens dicat: noli mihi molestus esse: ias ostium clausum est: et pueri mei mecum sunt in cubili: non possunt surgere et dare tibi. Et ille si pseuerauerit pulsans: dico vobis: et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quot quot habet necessarios.

CYRIL. Docuerat supra saluator ad petitionem apostolorum qualiter oportet orare poterat autem contingere eos qui hoc salute documentum receperant: effundere quidem preces iuxta traditam formam sed negligenter et remisse hoc facere: deinde cum non exaudirentur per primam vel secundam orationem desistere ab orationibus. Itaque ne hoc patere mur: per modum parabole manifestat: quod pusillanimitas in orationibus damnosa est. **Orilissimum** vero est in eis impatientiam habere. unde dicitur: Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum? **THEO.** Amicus iste deus est qui omnes amat: et omnes saluos vult fieri. **AM.** Quis etiam est nobis amicitior: quam qui pro nobis corpus suum tradidit? **Datur** antequam nobis hic alius precepti modus: ut omnibus momentis: non solum diebus sed etiam noctibus oratio deferatur. Sequitur enim: Et ibit ad illum media nocte. Sicut peccavit david quando dixit: Media nocte surgentem ad confitendum tibi. Neque enim timuit excitare dormientem quem scit semper esse vigilantem. nam si ille tam sanctus: et qui regni erat necessitatibus occupatus septies in die laudem domino dicebat: quid nos facere debemus qui eo amplius rogare debemus quo frequentius carnis ac mentis fragilitate deliquimus: quod diligendo dominum deum tuum non solum tibi: sed etiam alijs poteris emereri. Sequitur enim: Et dicet illi: Amice commoda mihi tres panes: quoniam amicus meus venit ad me de via: et non habeo quod ponam ante illum. **AV.** de ver. do. Qui autem sunt isti tres panes: nisi mysterij celestis alimentum: fieri enim potest ut aliquis passus fuerit amicum aliquid interrogante: quod respondere possit: et tunc se inuenit non habere: quando coactus est dare. Venit ergo tibi amicus de via. i. de vita huius seculi: in qua omnes velut peregrini transeunt: nec ullus quasi possessor manet: sed omni homini dicitur: Transi: da venturo locum: aut forte de via mala: hoc est de vita mala fatigatus. nescio quis amicus tuus non inueniens veritatem: qua audita et percepta beatus fiat? Venit ad te tanquam ad christianum et dicit: Redde mihi rationem. Et interrogat quod forte tu per simplicitatem fidei nesciebas: et non unde reficias esurientem: et compelleris querere in dominicis libris fortassis enim quod ille interrogavit: in libro positum est: sed obscurum est ipsum paulum aut petrum aut alium quem prophetam interrogare non fineris. Jam enim requiescit familia ista cum domino isto suo et seculi huius ignorantia valida est: hoc est nox media: et urget amicus esuriens: cui simplex fides non sufficit. Nunquid deserendus est ergo ad ipsum dominum: cum quo familia requiescit. pulsa orando: de quo subditur: Et ille deum. respon. dicat: Noli mihi molestus esse. qui differt dare: vult ut amplius desideres dilatum: ne vilescat cito datum. **BA.** Forsitan etiam ob hoc differt quasi ingeminans tui assiduitatem: et frequentiam erga se: et ut agnoscas quid donum dei sit: et in timore donata custodias. Quicquid enim aliquid multo labore acquirit: nititur custodire ne cum illud perdiderit: suum laborem amittat. **GLO.** Non ergo aufert impetrandi licentiam sed vehementius accendit desiderium orandi: ostensa difficultate consequendi. Sequitur enim: Jam ostium clausum est. **BED.** Hoc est ostium quod aperire sibi etiam pauper exposcit: non solum suis: sed et populi orationibus obsecrans se iuvari: ut aperiat sibi ostium ad loquendum mysterium christi. Et fortasse illud est ostium quod apertum vidit iohannes. cui dictum est: Ascende huc et ostend

197

mus: quod diligendo dominum deum tuum non solum tibi: sed etiam alijs poteris emereri. Sequitur enim: Et dicet illi: Amice commoda mihi tres panes: quoniam amicus meus venit ad me de via: et non habeo quod ponam ante illum. **AV.** de ver. do. Qui autem sunt isti tres panes: nisi mysterij celestis alimentum: fieri enim potest ut aliquis passus fuerit amicum aliquid interrogante: quod respondere possit: et tunc se inuenit non habere: quando coactus est dare. Venit ergo tibi amicus de via. i. de vita huius seculi: in qua omnes velut peregrini transeunt: nec ullus quasi possessor manet: sed omni homini dicitur: Transi: da venturo locum: aut forte de via mala: hoc est de vita mala fatigatus. nescio quis amicus tuus non inueniens veritatem: qua audita et percepta beatus fiat? Venit ad te tanquam ad christianum et dicit: Redde mihi rationem. Et interrogat quod forte tu per simplicitatem fidei nesciebas: et non unde reficias esurientem: et compelleris querere in dominicis libris fortassis enim quod ille interrogavit: in libro positum est: sed obscurum est ipsum paulum aut petrum aut alium quem prophetam interrogare non fineris. Jam enim requiescit familia ista cum domino isto suo et seculi huius ignorantia valida est: hoc est nox media: et urget amicus esuriens: cui simplex fides non sufficit. Nunquid deserendus est ergo ad ipsum dominum: cum quo familia requiescit. pulsa orando: de quo subditur: Et ille deum. respon. dicat: Noli mihi molestus esse. qui differt dare: vult ut amplius desideres dilatum: ne vilescat cito datum. **BA.** Forsitan etiam ob hoc differt quasi ingeminans tui assiduitatem: et frequentiam erga se: et ut agnoscas quid donum dei sit: et in timore donata custodias. Quicquid enim aliquid multo labore acquirit: nititur custodire ne cum illud perdiderit: suum laborem amittat. **GLO.** Non ergo aufert impetrandi licentiam sed vehementius accendit desiderium orandi: ostensa difficultate consequendi. Sequitur enim: Jam ostium clausum est. **BED.** Hoc est ostium quod aperire sibi etiam pauper exposcit: non solum suis: sed et populi orationibus obsecrans se iuvari: ut aperiat sibi ostium ad loquendum mysterium christi. Et fortasse illud est ostium quod apertum vidit iohannes. cui dictum est: Ascende huc et ostend

da tibi q̄ oportet fieri. **AVG.** de que. euā.
Significatur ergo tempus famis verbi: cuz
intelligentia clauditur: ⁊ illi qui apostolicam
sapientiam tanq̄ panem erogantes per orbē
terre predicauerunt: iam sunt in secreta quie/
te: cuz domino: Et hoc est quod subditur: Et
pueri mei mecum sunt in cubili. **GRE.** in
senus: ⁊ oportune eos qui per arme iusticie
impassibilitatem vendicauerunt sibi pueros
appellat: docens q̄ bonum quod per studia ī
nobis acquiritur ab initio fuerat in natura re
positum. nam quando aliquis abrenunciatis
carni per rationem exercitio vite virtuose pas
sionem confutauit: tunc quasi puer in sensibi/
liter se habet erga passiones. **Lubile** autē re
quiem intelligimus saluatorum. **GLO.** Et
propter premissa subdit: Non possum surge
re ⁊ dare tibi. quod est ad difficultatem impe
trandi re ferendum. **AV.** de que. euā. Vel
aliter amicus ad quem venit media nocte:
vt accōmodet tres panes: vtiq̄ ad similitudi
nem ponitur s̄m quam quis rogat deum in
media tribulatione constitutus: vt ei tribuat ī
telligentiam trinitatis: qua presentis vite con
soletur labores Ipsa enī angustia media nox
est qua cogitur vehementer instare. In tri
bus autem panibus etiā illud significat vni
us substantie esse trinitatem. amicus autē ve
niens de via intelligitur hominis appetitus:
qui debet rationi seruire. seruiebat autem cō/
suetudini temporalī: quam viam vocat pro
pter omnia transeuntia. Conuerso autē ho
mine ad deum: etiam ille appetitus a cōsuetu
dine reuocatur. Sed si non consoletur interi
us gaudium de doctrina spiritali: qua creato
ris trinitas predicatur: magne angustie sunt
in homine que premit erumna mortalis: cuz
ab his que foris delectant precipitur abstinē
tia: ⁊ intus non est relectio de leticia doctrine
spiritalis: tamen orando efficitur vt accipiat
desideratis intellectum a domino: etiam si ho
mo desit per quem sapia predicetur. Sequit̄
enim: Et ille si perseuerauerit pulsans: dico
vobis. Et si non dabit illi surgens: eo q̄ ami
cus eius sit: propter improbitatem tamen ei⁹
surgat: ⁊ dabit illi quotquot habet necessarios
Comparatio est a minori: si enim amicus ho
mo surgit de lecto ⁊ dat nō amicitia sed tedio
compulsus: quantomagis deus dat: qui sine
tedio largissime donat quod petitur. **AV.**

de ver. do. Cum autem peruenieris ad tres
panes: hoc est ad cibum ⁊ intelligentiam tri
nitatis: habes ⁊ vnde viuas: ⁊ vnde pascas.
Me timeas: ne fineas: non enim panis ille fi
nietur: sed indigentiam tuā finiet. discere ⁊ do
ce: viue ⁊ pascere. **THEO.** Vel aliter: **Me**
dia nox finis est vite: in quo multi ad deum
adueniunt. Amicus autē est angelus qui ac
cipit animam. Vel media nox est profundus
tentationū in quo constitutus petit a deo tres
panes: necessitatem. s. corporis anime ⁊ spi
ritus: per que in tentationibus non periclitā
mur. Amicus autē qui de via venit ipse de
us est qui in tentationibus nos probat: cui
non habet quod apponat qui in tentatione
infirmitur. Quod autem dicit: Et clausa est
ianua intelligendum est q̄ docet nos ante ten
tationes preparatos esse: postq̄ vero tentatio
ni incidimus: preparatōnis ianua clauditur:
⁊ iparati inuēti: nisi de⁹ adiunget picuamur.
Et dico ego vobis: Petite ⁊ da
bitur vobis: querite ⁊ inuenietis: pulsa
te ⁊ aperietur vobis. Omnis enim qui
petit accipit: ⁊ qui querit inuenit: ⁊ pul
santi aperietur. Quis autem ex vobis
patrem petit panem: nunquid lapides
dabit illi? Aut piscem: nunquid pro pi
sce serpente dabit illi? Aut si petierit
ouum: nunquid porriget ei scorpionē?
Si ergo vos cum sitis mali nostis bo
na data dare filiis vestris: quantoma
gis patet vester de celo dabit spiritum
bonum petentibus se.

AV. de ver. do. **Post** similitudine adiun
rū exhortationem dominus: ⁊ omnino stimu
lauit nos querere: petere: pulsare: donec acci
piamus quod petimus. vnde dicit: Et ego di
co vobis petite ⁊ dabitur vobis. **CJ.** Quod
dicit Dico vobis: vim habet iuramenta: de⁹
.n. non mentitur. Quandocunq̄ autem inu
it audientibus aliquid cum iuramento osten
dit inexcusabilem nostre fidei paruitatem.

CHRY. **Per** petitionem autem oratio
nem ostendit: per inquisitionem vero studiū
⁊ sollicitudinem cum subdit: Querite ⁊ inue
nietis. que enim queruntur plurima cura in
digēt: quod maxime est in deo. **Plura** nāq̄

sunt que sensum nostrum impediunt: sicut ergo aurum perditum querimus: sic deum solite perquiramus. Ostendit etiam quod quis non aperiat illico ianuam: imorandus est. unde subdit: Pulsate et aperietur vobis. quod si querens imoraberis: utique recipies: ob hoc reclusum est ostium ut faciat te pulsare: ideo non morannuit ut exposcas. **GRECUS.** Vel per hoc quod dicit: Pulsate: forsitan insinuat petere cum effectu. pulsat enim aliquis manu. Boni autem operis signum est manus: vel hec tria possunt aliter distingui. virtutis. n. in initium est petere notam fieri viam veritatis. Secundus vero gradus est querere qualiter oporteat transire per viam. Tertius gradus est ut cum virtutes attigerit pulset ad ostium ut in tret spatiosam cognitionem que omnia orando aliquis acquirit. Vel petere quidem est orare: querere vero per bona opera agere orationi condigna. Pulsate autem est orationi imorari nec desistere. **AVGV.** de ver. do. Non autem nos tantum hortaretur: ut peteremus nisi dari vellet. Erubescat humana pigritia: plus vult ille dare quam nos accipere. **AM.** Qui autem promittit aliquid: spes debet asserere promissi: ut momentis obedientia defertur: promissis fides. et ideo subdit: Omnis enim qui petit accipit. et qui querit invenit. et pulsat aperietur. **ORI.** Queret autem aliquis qualiter quidam orantes non exaudiantur? Ad quod dicendus: quod quicumque recto tramite ad querendum accedit: nil omittens ex his que conferunt ad petitorum obtentum: accipiet revera quod precatus est dari sibi. Siquis autem divertens a proposito vere petitionis: cum non petat: ut decet: non petit: Quo fit ut cum non recipiat: quod hic dicitur: non falsificetur. Nam et magistro dicente: Quicumque veniet ad me: assequetur disciplinarum peritiam adire magistrum realiter accipimus. hoc est ut ferventer et diligenter vacet documentis ipsius. unde et iacobus dicit: Petitis et non accipietis: eo quod male petatis. scilicet causa voluptatum vanarum: Sed dicit aliquis unmo cum aliqui rogant pro divina noticia obtinenda: et recuperatione virtutum non obtinent: cui dicendum: quod non propter se bona petiverunt accipere: sed ut commendentur per ea. **BA.** Siquis etiam ob torporem exhibeat se desiderijs et traditor sui fiat in manus hostium: hunc deus nec ad

inuat: nec exaudit: eo quod per peccatum alienum se fecit a deo. decet ergo offerre quidem quicquid interest sua clamare autem ad deum ut adiunct eum. Est autem divinum subsidium implorandum non remisse ac mente huc illucque vagante: eo quod talis non solum non impetrabit quod petit: sed magis dominus irritabit. nam si aliquis coram principe stans fixum habet et intrinsicum et extrinsecum oculum: ne forsitan puniatur: quantum magis coram deo attentum ac tremebundus oportet assistere. Si vero debilitatus a peccato fixe nequis orare quantumcumque potes teipsum cobibeas: ut stando coram deo ad eum dirigas intellectum: et deus ignoscit: eo quod non ex negligentia sed ex fragilitate non potes ut oportet assistere coram deo. Si sic ergo teipsum compellis ne discendas donec accipias. Ideo ergo quandoque petis et non accipis: quia perperam postulasti: vel infideliter vel leuiter: vel non consecrata tibi: vel destitisti. Sepius autem quidam obuiant dicentes: Quare oramus: an ignorat deus quibus opus est nobis? Mouit quod per: et omnia spiritualia uberius dat nobis et antequam postulemus: sed opera virtutis et regnum celorum oportet prius optare: optantem vero querere: ingerentem per fides et patientiam quicquid interest sua: in nullo delicto redargutum a propria conscientia. **AM.** Ergo preceptiuus locus frequenter orandi spes est impetrandi: ratio autem persuadendi prius fuit in precepto: postea fit in exemplo: quod ostendit subdens: Quis autem ex vobis patrem petit panem: nunquid lapidem dabit illi? **CI.** In quo instruit nos saluator quiddam necessarium. frequenter enim in consulto voluptatum impetu irruimus ad pernitiosa desideria. Cum igitur aliquid talium a deo petimus: nequaquam impetrabimus: ad quod ostendendum vitur patenti exemplo ex his que penes nos sunt. cum enim filius tuus petit panem: gratanter propinas: quia cibum petit opportunum. Quando vero sensus penuria lapidem poscit ut comedat non affers ei: sed potius prohibes eum a nocuo desiderio: ut sit sensus: Quis autem ex vobis patrem petit panem. quem scilicet pater dat. Nunquid lapidem dabit illi? scilicet si petierit. Eadem quoque ratio est in serpente et pisce de quo subdit.

dit. Aut piscem: nunquid pro pisce serpen-
tem dabit illi? Et similiter in ouo et scorpiōe.
de quo subdit: Aut si petierit ouum nunquid
porriget illi scorpionem? **ORIGE.** Tu ta-
men attende: si panis quidem est anime cib⁹
in cognitione: sine quo non cōtingit saluari:
puta perspicax ratio vite debite. piscis autem
est amor discipline: puta mundi constitutio/
nem agnoscere: elementorum effectum: et q̄/
cūq; consequēter differit sapientia. Itaq; nec
vice panis deus propinat lapidem: quez vo/
lebat diabolus a christo manducari: nec vice
piscis serpentem quem comedunt ethiopes:
indigni pisces comedere. nec simpliciter dat
vite nutritiue et utilis nō comestibilia et noci/
ua: quod refertur ad scorpionez et ouū. **AV**
GV. de que. euan. Del potius intelligitur
charitas propter maiorem appetum tam ne-
cessarium vt sine illa cetera nihil sint: sicut si/
ne pane mensa inops: cui cōtraria est cordis
duritia quam lapidi cōpuit. Discis autē intel-
ligitur fides inuisibiliū vel propter aquā ba-
ptismi: vel quia de inuisibilibus locis capit.
Quō etiā fides huius mūdi fructibus circūa/
ctata non frangit: recte pisci cōparat. Eni cō-
trariā posuit serpentem propter venena fal-
lacie: que etiā primo homini male suadendo
preseminauit. In ouo itelligit spes ouum. n.
nōdū est fetus perfectus: sed vouendo spera-
tur. Cui cōtrariū posuit scorpionē: cui⁹ acule-
us venenatus retro timēdus ē: sicut contrari-
um spei est retrospicere: cum spes futuroz
i illa que añ sūt se extēdat. **AVGV.** de v.
domini. Quāta tibi loquit mūdus: q̄ta post
dorsum strepit vt retro respiciat: O mūde i/
munde quid strepis: qd auertere conaris. te/
nere vis peries qd faceres si maneres. quem
nō deciperes dulcis: si amarus alimenta mē-
tiris. **C I.** Ex premissis autē exēplo cōcludit:
Si ergo vos cū fitis mali. i. cū mētem susce-
ptuam prauitatis geratis: non autē vnifor-
mē et fixam in bono sicut deus. **BEDA.**
Del malos vocat seculi amatores: qui dant
illa que sū sensum suū iudicant bona q̄ etiaz
in sua natura sunt bona et ad vsum i firme vi-
te pertinent: vnde subdit: Mostis bona data
dare filiis vestris. A postoli etiam qui merito
electionis bonitatem humani generis excesserant:
superne bonitatis respectu mali esse di-
cuntur: quia nihil per semetipsum bonū nisi

deitas sola. **28** Pro subditur. Quātomagis
pater vester de celo dabit spiritū bonum petē-
tibus se: Pro quo matthe⁹ posuit: Dabit bo-
na cōpetētibz se. ostēdit spiritum sanctū ple-
nitudinē bonozū dei: quia omnes vtilitates q̄
ex donorum dei gratia suscipiunt: ex isto fon-
te emanant. **ATHA.** Nisi autē spūscūs es/
sei de substantia dei qui solus est bonus: ne/
quaq; hic appellaretur bonus: quādo dñs re-
ruit dici bonus in eo q̄ homo fact⁹ ē. **AV**
GV. de ver. do. Ergo auare quid queris:
aut si aliud petas: quid tibi sufficiat: cui deus
non sufficit?

E In vigilia ascensionis. Joannis
xvij. capi.

Sableuatis iesus oculis i
celuz dixit. Pater venit
hora clarifica filium tuuz
vt filius tu⁹ clarificet te.
Sicut dedisti ei potestātē

omnis carnis: vt omne quod dedisti ei:
det eis vitam eternam. Hec est autē
vita eterna: vt cognoscant te solum de-
um verum: et quem misisti iesū christū.
Ego te clarificauī super terram: opus
consummaui quod dedisti mihi vt faci-
am. Et nūc clarifica me tu pater apud
temetipsuz claritate quam habui prius
q̄ mundus esset apud te.

CHRY. Propter hoc i celū oculos eleua-
uit vt nos doceret extēsiōē q̄ est i oratiōibus
vt stantes sursum aspiciamus: nō oculis car-
nis solum sed et mentis. **AVGV.** Pote-
rat autē dñs in forma serui si hoc opus eēt ora-
re silētio. sed ita se patri exhiberi voluit preca-
tozem: vt meminisset nostrū se eē doctorem.
Proinde nō solū ad ipsos sermocinatio: sed
etiam pro ipsis ad patrem oīo discipulozū est
edificatio. Prefecto et nostrū q̄ fueram⁹ con-
scripta lecturi. hoc autē qd ait: pater venit ho-
ra. ostēdit omne tempus et qd qñ faceret: vel
fieri sineret: ab illo eē dispositū: qui tempozū
subditus nō est: non autē credat hec hora fato-
vrgente venisse: sed deo potius ordināte. ab/
sit enī vt sidera mori cogerēt siderū cōditore.

HILA. .iij. de tri. Non die aut non tempus sed hora venisse dicit: In hora diei portio est. et quod erat hec hora: iam nunc conspuendus: flagellandus: crucifigendus erat: sed clarificat pater filium. Sol de cursu operis defecit: et interitus suum cum eo reliqua mundi elementa senserunt: ad honorem domini in cruce predictis terra tremuit: et in eum qui moriturus erat intra se contestata est si capere. Proclamat centurio: Vere filius dei erat iste. predictio consentit effectus dominus dixerat: Clarifica filium tuum. non solum nomine contestatus est esse se filium: sed et proprietate qua dicitur: Tuum. multi enim nos filij dei: sed non talis hic filius. hic enim proprius et verus est filius origine: non adoptione: veritate non nuncupatione: nativitate non creatione. ergo post clarificationem eius veritatem confessio secuta est nam verum dei filium centurio confitetur: ne quod credentium ambigeret: quod aliquis persecuentium non negasset. **AVGV.** Sed si passione clarificatus dicitur: quanto magis resurrectione? Nam in passione magis esse humilias quam claritas commendatur. quod ergo ait: Pater venit hora: clarifica filium tuum. sic intelligendum est tanquam dixerit: Venit hora seminande humilitatis: fructum non differas claritatis. **HILA.** .iij. de tri. Sed forte infirmus reperiet filium dum clarificationem potioris expectat. Et quod non patrem potioris confitebitur cum ipse dicat: Pater maior me est. Sed cavendum est: ne apud imperitos gloriam filij honor patris infirmet. nam sequitur: Ut filius tuus clarificet te. Non ergo infirmus est filius: vicem clarificationis ipse cum clarificandus sit redditur. Ergo ex postulatio clarificationis dante: vicissimque reddende eandem in utroque ostendit divinitatis virtute. **AVGV.** Merito autem querit: quomodo patrem clarificaverit filius: cum sempiterna claritas patris nec diminuta fuerit in forma humana: nec augeri potuerit in sua perfectione divina. Sed apud homines minor erat quam in iudea tunc modo deus notus erat. quod vero per evangelium christi factum est: ut pater innotesceret gentibus: patrem clarificavit et filius dicit ergo: Clarifica filium tuum: ut filius tuus clarificet te. ac si dicat: Resuscita me: ut innotescas toti orbi per me. deinde magis pandens quomodo clarificet patrem filius subiungit: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: ut omne quod dedisti ei: det eis vitam eternam. **Dem**

carnem dixit omnem hominem: a parte totum significans. hoc autem quod potestas christo a patre data est omnis carnis: secundum hominem intelligendum est. **HILA.** .iij. de tri. Caro enim factus ipse vite eternitatem erat caducis et corporeis et mortalibus redditurus. **HILA.** .ix. de tri. Deceptione potestatis sola est significatio nativitatis: in qua accepit id quod est. Non est infirmitati datio deputanda: cum in eo significet pater esse quod dederit: et in eo filius deus maneat: quod vite eterne dande sumpserit potestatem. **CHRY.** Dicit autem: Dedisti ei potestatem omnis carnis. ut ostendat quod non ad iudeos solos sua predicatio sed ad totum orbem terrarum extenditur. Sed quod est quod dicit: omnis carnis: Non enim utique omnes crediderunt. Et quidem quantum ex eo est: omnes crediderunt. Si vero non attedebant his que dicebantur: non eius qui dicebat est criminatio sed eorum qui non susceperunt. **AVGV.** Dicit ergo sicut de deo. ei potestatem omnis carnis. ita te gloriosus filius id est notum te faciat omni carni quam dedisti ei. Sic enim dedisti ut omne quod dedisti ei: et ei eis vitam eternam. **HILA.** Tertio de trinitate. Sed in quo tandem eternitatis vita est ostendit cum subdit: Hec est autem. vite eterne. ut cogitatio solo. vite. de. Vita est verum deum nosse: sed solum hoc non facit vitam quid ergo connectit: Et quem misisti iesum christum. **HILA.** .iij. de tri. Dum autem arriani intelligunt solum patrem verum deum: solum iustum: solum sapientem: a consubstantione horum secundum hos filius separat. Solum enim ut aiunt propria non participantur ab altero: que si in patre solo et non in filio existimabuntur necesse est ut filius deus falsus et insipiens esse credatur. **HILA.** .v. de tri. Nulli autem dubium est veritatem ex natura et ex virtute esse. verum enim triticum est quod in far comminatum et in panem coctum et in cibum sumptum redditur ex se et naturam panis et munus. Quero ergo in quo filio veritas dei desit: cui non desit dei nec natura nec virtus. Mature enim sue virtute usus est: ut essent que non erant et fierent que placerent. **HILA.** .ix. de tri. An forte quod ait: Te solum: consubstantiam atque unitatem suam a deo separat. Separat sane si non ad id quod ait: Te solum verum deum: continue subiecit: Et quem misisti iesum christum. Propter id enim ecclesie fides christum verum deum confessa est: quod solum verum deum confessa patrem sit. non enim unigenito deo nature demutatio.

nem naturalis natiuitatis inulit. **AVGV.**
vi. de trini. Didendum ē ergo an intelligere
cogamur: cum dictus est patri: Ut cognoscāt
te solū verū deum. tanq̄ hoc insinuare volue-
rit: quia ⁊ solus pat̄ de⁹ ver⁹ ē: ne nō nisi ip̄a
tria simul: patrē ⁊ filium ⁊ sp̄m̄ sanctū intelli-
geremus esse deum. Nunc ergo ex domini
testimonio: ⁊ patrem solū verū deū dicimus:
⁊ filium solum deum verum: ⁊ sp̄m̄ sanctū
solum verum deum: ⁊ simul patrem ⁊ filium
⁊ sp̄m̄ sanctū. i. simul ip̄am trinitatem n̄
tres veros deos: sed vnum verū deū. **AV-**
GV. sup̄ io. Vel ordo vborū ē: vt te ⁊ quē
misiisti Jesum christum cognoscant solū ve-
rum deum. N̄ter enim ⁊ sp̄m̄ sanctus intelli-
gitur: q̄ sp̄s ē patris ⁊ filij tāq̄ charitas cō-
substantialis aboy. Sic igit̄ fili⁹ glorificat te: vt
oib⁹ q̄s dedisti ei te cognitū faciat. Porro si
cognitō dei ē vita c̄na tāto magis i vita c̄na
quāto magis i hac cognitione proficim⁹: n̄ aut̄
moriemur i vita c̄terna. Tūc ergo dei cogni-
tio p̄fecta erit: quādo nulla mors erit summa
tūc dei clarificatio: quia summa gloria. A ve-
teribus autem gloria diffinita est frequēs de
aliquo fama cum laude: at si homo laudatur:
cum fame creditur: quomodo deus laudabi-
tur: quoniam ipse videbit̄. p̄pter qd̄ scriptus
est: Beati q̄ habitāt in domo tua: in secula se-
culorū laudabūt te. ibi erit dei sine fine lauda-
tio: vbi erit dei plena cognitio: ⁊ ideo clarifica-
tio. **AVGV.** i. de tri. Quā autē dixerit sa-
mulo suo moysi: Ego sum q̄ sum. hoc cōtem-
plabimur cū viuim⁹ in eternū. **AVGV.**
ii. de tri. Cum. n. fides n̄ra vidēdo fiat veri-
tas: tunc mortalitatem nostrā cōmutatā tene-
bit eternitas. **AVGV.** sup̄ io. Sed prius
hic clarificat̄ deus: cū annunciat⁹ hoib⁹ ino-
tescit: ⁊ p̄ fidē credētib⁹ p̄dicat̄. p̄pter quod
dicit: Ego te clarificauit sup̄ terrā. **HILA.**
iiij. de tri. Nec quidē: clarificatiōis vicissitu-
do nō pertinet ad diuinitatis profectū: sed ad
honores qui ex cognitione: gnotiū suscipie-
batur. **CHRY.** Vnde bene dixit: Super
terrā. In celo enī glorificatus fuerat: ⁊ in na-
tura gloriā habens: ⁊ ab angelis adoratus.
non igitur de illa gloria ait que substantie ei⁹
est: sed de ea q̄ ad culturā hominū punct. vñ
subdit: Opus cōsum. quod dedi. mi. vt face-
rem. **AVGV.** Non ait: Iussisti: sed dedi-
sti. vbi cōmēdat̄ euident̄ gratia. qd̄ enī habz

qd̄ nō accepit etiā in vngento humana natu-
ra: Sed quō cōsumauit opus quod accepit vt
faciat: enī restet adhuc passionis expimentū:
nisi cōsummasse se dicit: qd̄ se consumaturus
certissime nouit. **CHRY.** Vel dicit: Con-
summaui. quasi ea que ex parte mea sunt oia
feci: aut quia cū id quod maximū est factus ē:
dici potest totū iam factum esse. Radix enim
honorum submissa erat: quā oīno debebat se
qui fructus: ⁊ quia his que futura erant: ipse
iam aderat ⁊ copulabatur. **HILA.** ix. d̄ tri.
Post que: vt meritū obedientie: ⁊ sacramen-
tum totius disp̄sationis intelligerem⁹ adiecit:
Et nūc clari. me tu pa. apud temetip. **AV-**
GV. Supra dixerat. Pater venit hora: cla-
rifica filium tuum: vt filius tuus clarificet te.
In quo verborum ordine ostendit̄ prius a
patre clarificandum filium: vt patres clarifica-
ret filius. modo autem dicit: Ego te clarifica-
ui: ⁊ nūc clarifica me. tāq̄ prior ipse patrē cla-
rificauerit: a quo deinde vt clarificet exposcit.
Ergo intelligendum est vtreq̄ verbo supe-
rius vsū eo ordine quo futurū: erat: modo
vero vsū fuisse verbo p̄teritū tēpons de re
futura: velut si dixisset: Ego te clarificabo su-
per terrā: opus cōsumādo quod dedisti mihi
vt faciā ⁊ nūc clarifica me tu pater: que ē oīo
eadē sententia: nisi q̄ hic additur clarificatio-
nis modus cū subdit: Claritatē quā habui:
priusq̄ mundus fieret apud te. Ordo verborū
est: Quam habui apud te: priusq̄ mund⁹ es-
set. hoc quidam sic intelligēdū putauerūt: tan-
q̄ natura humana que suscepta est a verbo cō-
uertere in verbum: ⁊ homo mutare in deū:
imo si diligentius cogitemus homo periret i
deo. Non enī quisq̄ ex ista mutatione hoīs:
vel duplicari dei verbū dicturus est: vel au-
geri sed quisq̄s dei filius p̄destinatū negat:
hunc eundē filium hominis negat. Cum er-
go videret illius p̄destinate sue glorificatio-
nis venisse iam tēpons: vt ⁊ nūc fieret i reddi-
tione: quod fuerat in p̄destinatione iam fa-
ctum orauit dicēs: Et nūc clarifica me tu pa-
ter ⁊ c. i. illā claritatē quā habui apud te in p̄-
destinatione tua tempus est vt apud te hēam
etiam viuēs in dextera tua. **HILA.** iiij. de
tri. Vel orabat vt id quod ex tēpore erat: glo-
riam eius que sine tempore est claritatis acci-
peret: vt in dei virtutē ⁊ sp̄m̄ incorruptiones
transformata carnis corruptio absorberetur.

Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos dedisti: et sermo nomen tuum servauerunt. Nunc cognoverunt quia omnia que dedisti mihi abs te sunt. Quia verba que dedisti mihi: dedi eis: et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exiit: et crediderunt quia tu me misisti.

CHRY. Quia dixerat: Opus consumavi. manifestat quale opus: vt. s. nomē dei manifestaret. vnde dicit: **M**ani. no. tu. ho. quos de. mi. de mundo. **AVGV.** Quid si de his tantum dicit discipulis cum quibus cenauit: non pertinet hoc ad illam clarificationem: de qua superius loquebat qua filius clarificat patrem. quanta est enim gloria. xij. vel .xi. innotescere potuisse mortalibus. Si autem quod ait: **M**anifestavi nomē tuū hominibus quos dedisti mihi de mundo: omnes intelligi veluit qui in eum fuerant credituri: est plane ista clarificatio qua filius clarificat patrem. et tale est quod ait: **M**da. no. t. quale illud quod supra dixerat: **E**go te clarificauit. pro tempore futuro: et illic et h. preteritū ponēs: sed de his q. iā erāt discipuli: nō de oibus qui i. illū fuerāt credituri euz. hoc dixisse ea q. sequūtur credibili⁹ demōstrant. ab ipso ergo orōnis sue exordio omnes suos dominus volebat intelligi: quibus notū faciēdo p̄rem clarificat eū. **L**um enim dixisset: **f**ilius tuus clarificet te mor. quēadmodū id fieret demōstrauit dicēs: **S**i. de. et po. om. car. iā nunc qd de illis a quibus tūc audiebat discipulis suis dicat: **M**da. no. tu. ho. q. de. mi. de mū. **N**ō ergo dei nomē nouerāt cū essent iudei: et vbi est quod legit: **M**otus i iudea deus: et in israel magnū nomē eius. **E**rgo intelligendum est: **M**da. no. tu. ho. istis quos dedisti mihi de mundo. qui me audiunt pec. dicentem: nō illud nomē tuum quod vocaris deus: s; illud quod vocaris pater meus: quod nomē manifestari sine ipsius filij manifestatione nō possit. nam q. deus dicit vniuerse creature etiam oibus gētibz anteqz in christum crederent non eimode eē potuit hoc nomē icognitū. **I**n hoc ergo q. fecit hūc mūdū: et anqz ibuerent i fide xpi: notus i omnibus gentibus de⁹. **I**n hoc aut q. nō ē cū dijs falsis colēdus: uotus i

iudea de⁹. **I**n hoc **N**o q. pater ē hui⁹ christi: quē tollit peccatū mūdi. hoc nomē ei⁹ p̄cultū: nunc manifestauit eis quos dedit ei p̄ ipse de mundo. **S**ed quō manifestauit si non dū venit hora: de qua superius dixerat: q. veni et hora cū iā nō i. p̄verbis loquar vobis: p̄inde intelligendū ē p̄ tpe futuro preteritū positū.

CHRY. Del q. ipm christum filiū habet: at: manifestauerat eis iam et verbis et rebus.

AVGV. **I**per hoc aut qd dicit: Dediti mihi de mundo: dictum est de illis q. nō essent de mundo: sed hoc eis regeneratio prestitt: nō generatio. **Q**uid ē aut quod seq̄t: **T**ui erant: et mihi eos dedisti: **A**n aliquādo habuit pater aliquid sine filio: absit. **D**erūtj habuit aliqd aliquādo dei filius qd nōdū habuit idem ipse hois filius q. nōdū erat homo factus ex m̄rc. quapropter qd dixit: **T**ui erāt nō ide se sepaui dei filius: sed solet ei tribuere oē qd potest a quo ē ipse qui p̄t. q. itaqz ait: **E**t mihi eos dedisti. **S**m hoiem se accepisse hāc ptātem vt eos habere ostendit: et etiam ipse sibi eos dedit: hoc est cum patre deus christus: homini christo: qd cū p̄re nō est. **H**oc aut dixit vt ostendat ea que ad p̄rez vnanimitatē: et qm placet patri vt filio credāt. vnde seq̄t: **E**t ser. tu. ser. nauerūt.

BEDA. **S**ermonez patris semet ipsum appellat: quia per ipsum pater omnia condidit: et in se continet omnes sermones ac si diceret: **M**emorie commendauerunt vt nūqz obliuiscantur. vel dicit: **E**t sermonem tuum seruaerunt. in eo scilicet q. mihi crediderunt. vnde sequitur: **E**t nunc cognouit. quia om. que dedi. mi. abs te sunt. **Q**uidam autē dicunt hanc esse litteram: **N**unc cognoui ga omnia que dedisti mihi: abs te sunt: sed hi non habent rationem. **Q**uomodo enī poterat ignorare filius que sunt patris: sed de discipulis dictum est. q. d. **D**idicerunt q. nihil est in me alienum extra te: et q. quecunqz doceo tua sunt.

AVGVSTI. **S**imul autem pater dedit ei omnia cum genuit qui habet omnia.

CHRY. **E**t vnde didicerunt: ex verbis meis quibus docebā eos. quoniam a te exiit. hoc enim per totum studebat ostendere euangelium. vnde sequitur: **Q**uia ver. que de mi. de. eis. et ip. acceperūt.

AVGV. idest intellexerunt atqz tenuerunt. **T**unc enim verbū accipit qm mēte percipitur. vnde sequitur: **E**t cognouerunt ve.